

Strategija. Efektyvumas. Vertė

PIENO SEKTORIAUS APŽVALGA

PASAULIS. EUROPOS SĄJUNGA. LIETUVA

2025 m. sausio 29 d.

Vilnius

- Kompleksinis pieno sektoriaus tyrimas pirmą kartą atliktas 2016 m., siekiant sistemiškai apžvelgti situaciją ir esmines problemas svarbiausiose pieno sektoriaus vertės kūrimo grandyse. Taip pat siekiant suteikti išsamų vaizdą apie sektoriaus ir atskirų jo grandžių padėtį, vystymosi tendencijas bei problematiką. Tyrime pagal viešai prieinamą informaciją buvo įvertinta sektoriaus svarba šalies ekonomikai, eksportui, užimtumui. Su pirmuoju tyrimu galima [susipažinti čia](#).
- Tyrimas pakartotas 2018 m., atnaujinant didžiąją dalį informacijos ir rodiklių, siekiant įvertinti pieno sektoriuje įvykusius pokyčius. Su jo rezultatais galima [susipažinti čia](#).
- Naujausias, trečiasis, tyrimas atliktas 2024 m. rugsėjo – lapkričio mėnesiais. Jame pateikti atnaujinti rodikliai bei apibrėžiamos naujausios tendencijos. Šiame tyrime didesnis dėmesys skiriamas pieno sektoriaus kaitai, pagrindinių tendencijų įvardinimui bei perspektyvų apibrėžimui.
- Pieno sektorius Lietuvoje turi galias tradicijas. Pirminė pieno gamyba yra viena pagrindinių žemės ūkio šakų, o pieno perdirbimas – svarbiausia maisto perdirbimo sritis. Lietuviški pieno gaminiai sėkmingai konkuruoja eksporto rinkose ir ilguoju laikotarpiu, augant pieno paklausai pasaulyje, turi geras vystymosi perspektyvas.
- Palyginti su praėjusiais laikotarpiais, pieno sektorius reikšmingai keičiasi. Nors ir lėtais tempais, bet pieno ūkių struktūra gerėja, sektorius vystosi dinamišku tempu. Šalia tradicinės pieno produktų gamybos (sūriai, švieži pieno produktai ir pan.) aktyviai plėtojasi naujos kartos funkcinių pieno produktų gamyba, o inovatyvių technologijų diegimas bei tiriamoji veikla tampa vis aktualesnė.
- Lietuvos pienininkystės pramonė tampa aukštos pridėtinės vertės produktus vystančiu ir gaminančiu sektoriumi. Šiame tyrime didelis dėmesys skiriamas būtent šiam pokyčių aspektui.

Pagrindiniai
rezultatai

4

Konteksto
apžvalga

11

Sektoriaus
svarba

25

Žaliavinis
pienas

29

Supirkimas

40

Perdirbimas

46

Didmeninė
rinka

57

Mažmeninė
prekyba

63

Vartojimas

67

Baltijos rinka

71

Tendencijos

75

Išvados /
rekomendacijos

90

Paiškinimai

96

Literatūra /
nuorodos

99

Šiame skyriuje apžvelgiami pagrindiniai pieno sektoriaus pasaulyje, Europos Sąjungoje ir Lietuvoje rezultatai

PAGRINDINIAI REZULTATAI

Palankios pasaulinės pieno rinkos augimo perspektyvos

- ▶ **Pasaulinė pieno gamyba per ateinantį dešimtmetį (2024–2033) augs panašiu tempu kaip ir per praėjusį (2014–2023).** Gyventojų skaičius ir ekonomikos augimas buvo ir išliks pagrindiniais rinkos augimo veiksniais. Pieno gamybos augimą lems ūkių našumo gerinimas, o pagrindinis veiksnys – primilžio, tenkančio vienai karvei, didėjimas. Produktyvumo augimas bus pasiektas optimizavus pieno gamybos sistemas, pagerinus gyvūnų sveikatos ir pašarų efektyvumą bei pagerinus bandų genetiką.
- ▶ **Prognozuojama, kad pasaulinė prekyba pieno produktais per ateinantį dešimtmetį plėsis.** Didžiąją šio augimo dalį patenkins išaugęs eksportas iš pagrindinių pieno produktų eksportuotojų – ES, Naujosios Zelandijos ir JAV. Šis TOP trejetas išlaikys eksporto lyderių pozicijas – kartu sudėjus joms teks beveik 70% pasaulinės prekybos pieno produktais.
- ▶ **Per pastarąjį dešimtmetį ES pieno sektoriuje įvyko nemažai teigiamų struktūrinių pokyčių** – reikšmingai išaugo pieno ūkių dydis (pieninių plotų pokytis buvo nežymus), sumažėjo karvių skaičius, o bendrasis pieno kiekis augo dėl sparčiai augusio karvių produktyvumo.
- ▶ **ES pieno gamybą ateityje toliau formuos tvarumo veiksniai: karvių skaičius toliau mažės, o jų produktyvumas augs, nors ir lėtesniu tempu, dėl to mažės melžiamo pieno kiekis.** Tikimasi, kad tolesnis primilžio nuo karvės augimas kompensuos karvių bandų mažėjimą, tačiau augantis karvių produktyvumas visiškai neatstos pieno kiekio augimo – prognozuojama, kad jis Bendrijoje mažės. Pieno gamyba daugiausiai mažės senbuvėse ES valstybėse (narės iki 2004 m.), kai naujokėse (narės po 2004 m.) ji augs.
- ▶ **Nepaisant prognozuojamo pieno gamybos sumažėjimo, ES išliks viena pagrindinių pieno produktų tiekėjų pasaulio rinkoms.** Tai lemia ir lems aukštas ES apsirūpinimo pienu rodiklis, o taip pat prognozuojamas pieno deficito augimas kituose pasaulio regionuose.
- ▶ **ES eksporto produktų gamyba ateinantį dešimtmetį orientuosis prie kintančios pasaulinės paklausos.** Ją lems demografinės tendencijos (senėjanti visuomenė, urbanizacija, vartojimo įpročių pokyčiai) ir pajamų augimas – abiem atvejais teikiant pirmenybę didesnės pridėtinės vertės pieno produktams.
- ▶ **Pieno baltymai žmonių mityboje sudaro didžiausią dalį tarp visų suvartojamų gyvūninės kilmės baltymų. Pieno baltymų vartojimas augs sparčiausiai gyvūninės kilmės baltymų segmente.** Prognozuojama, kad ateityje ES ir toliau bus vartojama daugiausia gyvūninės kilmės baltymų (60%), likusią (40%) sudarys augaliniai baltymai. Ilgalaikėje perspektyvoje sveikos mitybos suvokimas vartotojams išliks svarbiausiu pasirinkimą lemiančiu veiksnium. Tai rodo didėjanti funkcinų maisto produktų (praturtintų biologiškai aktyviomis sudedamosiomis dalimis) kasmet auganti paklausa.
- ▶ **Pieno produktų, kurie sukuria didesnę vertę visoje maisto tiekimo grandinėje, paklausa augs sparčiu tempu.** Tuo pat metu vartotojų dėmesys kokybei ir sveikesniam bei funkcionalesniam maistui suteiks galimybę ES ūkininkams padidinti savo produkcijos vertę. Prognozuojama, kad vertingų pieno produktų paklausa toliau augs, dėl ko didės moksliniais tyrimais ir inovatyviomis technologijomis grįstų naujos kartos pieno produktų bei jų ingredientų gamyba.

Lietuvoje struktūriniai pieno ūkių pokyčiai vyko per lėtai

- ▶ **Lietuvoje, kaip ir visoje ES, kasmet fiksuojamas melžiamų karvių skaičiaus mažėjimas ir tuo pačiu kompensuojantis pieninių karvių primilžio didėjimas.** Tai reiškia, kad mažėjant karvių skaičiui, pieno kiekis išliko stabilus dėl augančio karvių produktyvumo. Primilžio nuo karvės rodikliai Lietuvoje gerėja, tačiau ES vidurkio vis dar nepasiekė. 2022 m. Lietuvoje nuo karvės vidutiniškai buvo primelžiama 6,75 tonos pieno per metus, kai ES – 7,6 t. Pagal šį rodiklį Lietuvai teko 20 vieta Bendrijoje.
- ▶ **Ūkiuose, parduodančių pieną, karvių skaičius Lietuvoje nuo 2016 m. iki 2023 m. sumažėjo** nuo 254 tūkst. iki 197 tūkst., arba 22%. Per tą laiką tiek pat išaugo primilžis nuo karvės. Tai reiškia, kad tiekiamo pieno kiekis rinkai išliko gana stabilus (apie 1,34 mln. t per metus). Vis tik karvių produktyvumo augimas visiškai nekompensavo pieno kiekio praradimo. Minimū laikotarpiu iš ūkių supirkto pieno kiekis sumažėjo 4,9%.
- ▶ **Lietuvoje nuo 2022 metų stebimas tiekiamo žaliavinio pieno į pienines kiekio augimas** (2022 m. +0,4%; 2023 m. +0,1%; 2024 m. +3,1%). Šią tendenciją galėjo lemti intervencija – valstybės finansiniai instrumentai pieno ūkių plėtrai. 2014-2020 m. pagal KPP programą pieninei galvijininkystei buvo išmokėta 227 mln. Eur investicinė parama (investicijos į ŽŪ valdas, fermų statyba, pieninių bandų augimas). Tolesnį prekinio pieno gamybos augimą galėtų skatinti tame pačiame lygyje palaikoma, arba didinama parama investicijoms į pieno ūkių plėtrą, modernizavimą.
- ▶ **Karvių produktyvumo rodikliai pastebimai skiriasi, priklausomai nuo ūkio dydžio – didėjant ūkiui, didėja ir primilžio rodiklis.** 2023 m. vidutinis primilžis iš vieno karvės visuose ūkiuose siekė 6724 kg, kai žemės ūkio bendrovėse – 9532 kg. Skirtumas siekia beveik pusantro karto stambiųjų gamintojų naudai. Aukštą produktyvumą lemia investicinių priemonių visuma, prieinama finansiškai stipresniems rinkos dalyviams.
- ▶ **Geresnį produktyvumo rodiklį lemia investicijos į genetiką** (aukšto pieno produktyvumo karvių veislės) **bei efektyvus ūkio valdymas** (technologijų pritaikymas: automatinės melžimo sistemos, duomenų ir kokybės valdymo sistemos; šėrimo strategijos: subalansuotas racionas ir tinkamas maistinių medžiagų kiekis, kuris didina pieno kiekį ir pagerina jo sudėtį (daugiau baltymų/riebalų); investicijos į gyvulių sveikatą, priežiūrą ir laikymo sąlygas).
- ▶ **Lietuvoje, kaip ir visoje ES, struktūriniai pokyčiai palietė ir ūkių skaičiaus mažėjimą, bei jų konsolidaciją (stambėjimą).** Vidutinis karvių skaičius pieną parduodančiame Lietuvos ūkyje 2023 m. pasiekė 15 karvių (2016 – 9 karvės). Vis tik šis rodiklis išlika vienas žemiausių ES. Nuo 2010 m. iki 2020 m. vidutinis pienininkystės ūkių dydis ES padidėjo nuo 38 iki 58 karvių viename ūkyje, o ūkių skaičius susitraukė nuo 540 tūkst. iki 340 tūkst. atitinkamai.
- ▶ **Lietuvoje sparčiausiai nyksta mažų (1-10 karvių) ūkių dalis,** nors jų skaičius išlieka dominuojantis (76% – 2023 m). Šie ūkiai parduoda 14% viso pieno. Daugiausiai auga 50 ir daugiau karvių laikančių ūkių dalis. Nors jie sudaro tik 5% visų ūkių skaičiaus, bet jie parduoda 65% viso pieno.
- ▶ **Remiantis ES tendencija, Lietuvoje mažų ūkių dalis toliau trauksis, atitinkamai didės ūkių koncentracija (stambėjimas).** Efektyvumo požiūriu pieno ūkių produktyvumas ir konkurencingumas turėtų augti. Tai reiškia, kad augsiantis karvių produktyvumas, gerėjanti pieno kokybė Lietuvoje turėtų didinti pieno supirkimo kainų vidurkius ir ūkių pajamas, lyginant su praėjusio laikotarpio ilgamečiais vidurkiais.

Prognozuojamas žaliavinio pieno gamybos augimas, arba stagnacija

- ▶ **Remiantis ES teikiamomis žaliavinio pieno gamybos prognozėmis**, o taip pat faktinėmis karvių skaičiais, primilžio dinamikos tendencijomis bei įvertinus valstybės intervenciją (finansiniai instrumentai, apimantys investicijas, kitas paramos priemonės pieno ūkių plėtrai), **numatomi du žaliavinio pieno gamybos raidos scenarijai Lietuvoje: gamybos augimo ir susitraukimo (arba stagnacijos).**
- ▶ **Karvių skaičiaus dinamika rodo mažėjimą.** Remiantis ES prognoze bei esama Lietuvos tendencija karvių skaičius kiekvienais metais iki 2035 m. mažės, vertinant bet kurį pieno gamybos ūkių raidos scenarijų. Analizuojant skirtingus scenarijus, bendras karvių skaičius Lietuvoje nuo 2024 m. iki 2035 m. gali mažėti 22–57 tūkst. ribose (atitinkamai 2-5 tūkst. karvių per metus). Prognozuojamo laikotarpio pabaigoje (2035 m.) karvių skaičius bus 134–173 tūkst. karvių ribose (2023 m. buvo 197 tūkst.).
- ▶ **Primilžio rodiklis turėtų augti tiek ES, tiek Lietuvoje.** Analizuojant skirtingus scenarijus, primilžio vidurkis šalyje iš karvės 2035 m. gali būti 7,5-10 t ribose (2023 m. buvo 6,7 t). Primilžio rodiklio augimas Lietuvoje daugiausia remiasi kasmet augančia ūkių konsolidacija, taip pat atsižvelgta į tai, kad ŽŪB ir įmonėse, kurios valdo didelius ūkius, primilžis 2023 m. jau pasiekė 9,5 t iš karvės rodiklį.
- ▶ **Pagal augimo scenarijų, įvertinus valstybės intervenciją, Lietuvos pieno gamybos apimčių prognozė yra teigiama.** Jeigu investicinė parama pieno ūkių plėtrai išliks tame pačiame lygyje (kaip 2014–2020 m. laikotarpiu), tikimasi, kad pieno kiekio augimo vidurkis sieks 1,5% kasmet (2027–2035 laikotarpiu), o padidinus paramą tikėtinas dar didesnis metinis tiekiamo pieno kiekio augimas. Pagal šią prognozę žaliavinio pieno gamyba iki 2035 m., palyginti su 2024 m., galėtų išaugti 18% iki 1,64 mln. t. Šis raidos scenarijus remiasi prielaida, kad esant investicijų užtikrinimui ir augant primilžio rodikliui, karvių skaičius šalyje toliau mažės, tačiau lėčiau nei pateikiama susitraukimo (stagnacijos) scenarijuose.
- ▶ **Pagal susitraukimo scenarijų, įvertinus intervencijos trūkumą, Lietuvos pieno gamybos apimčių prognozė yra neigiama.** Jeigu investicinė parama pieno ūkių plėtrai bus nepakankama žaliavinio pieno gamyba mažės arba išliks stagnacijoje, t.y. metinis gamybos kiekis mažai keisis ir svyruos 1,29–1,33 mln. t ribose.
- ▶ **Prognozių apribojimai.** Pateikiamos prognozės grindžiamos esamomis šalies tendencijomis bei ES pateikiamais pokyčių rodikliais. Dėl santykinai mažos apimties nacionalinio lygio rodiklius gali iš esmės koreguoti atskiri įvykiai. Pavyzdžiui, privačios investicijos į didelius pieno ūkius, kurių gamybinių pajėgumų plėtra gali prognozes keisti iš esmės. Valstybės politika, remiant tam tikras veiklas, tokias kaip vertės kūrimo grandinės trumpinimas ir pan., taip pat gali koreguoti teikiamas prognozes.

Didesnis pieno kiekis ir geresnė kokybė užtikrino aukštesnę kainą už parduodamą pieną

- ▶ **Lietuvoje 2023 m. buvo 55 aktyviai veikiančios, pieną iš gamintojų superkančios, įmonės.** Jų skaičius kiekvienais metais išlieka mažai kintantis. Žaliavinio pieno supirkimo įmonių struktūroje apie 18% sudaro pieno perdirbimo bendrovės. Likusi (82%) įmonių dalis – pieno kooperatyvai, žemės ūkio bendrovės ir kiti verslo subjektai – iš ūkių surinktą pieną kaip stambūs tiekėjai parduoda perdirbimo įmonėms. Lietuvos pieno sektoriuje egzistuoja tarpinė grandis supirkėjai-tarpininkai, kurie superka apie 30% viso superkamo žalio pieno, kurį taip pat parduoda perdirbti.
- ▶ **Lietuvoje 2023 m. supirkta 91% viso šalyje primelžto pieno (ES vidurkis – 94%).** Likusį dešimtadalį pieno gyventojai suvartoja savo reikmėms. ES šalyse šis rodiklis skiriasi – Danijoje 100%, Rumunijoje – 31%.
- ▶ **Karvių produktyvumas, pieno kiekis ir pieno kokybiniais rodikliai (baltymų ir riebalų kiekis, etc.) – pagrindiniai ūkinės veiklos efektyvumo rodikliai, skaičiuojant pieno supirkimo kainą.** 2024 m. vidutinė metinė natūralaus pieno supirkimo kaina visiems ūkiams siekė 441,1 eur už toną. Atitinkamai didžiausia kaina mokėta stambiesiems pieno gamintojams – 481,9 eur, o smulkiems – 414,7 eur..
- ▶ **Stambūs pieno gamintojai (parduodantys +40 tonų žalio pieno per mėnesį) gauna didžiausias supirkimo kainas rinkoje** ne tik dėl masto ekonomijos. Viena vertus, supirkimo įmonėms yra ekonomiškai naudingiau dirbti su dideliais tiekėjais, nes tai sumažina logistikos ir administracines išlaidas. Antra, stambūs gamintojai turi geresnes galimybes investuoti į technologijas ir procesus, kurie užtikrina aukštesnę pieno kokybę. Stambūs gamintojai taip pat turi didesnę derybinę galią, todėl jie gali išsiderėti palankesnes sąlygas su supirkimo įmonėmis.
- ▶ **Pieno baltymų ir riebalų kiekis lietuviškoje žaliavoje kasmet didėja.** Didelė pažanga padaryta ir ES mastu, ypač didėjo lietuviško pieno baltymingumas. Už didesnį pieno riebalų ir baltymų kiekį supirkėjai moka didesnę kainą. 2023 m. pagal pieno baltymų kiekį (3,43%) Lietuva užėmė 9-11 poziciją (2017 m. – 19). Pagal pieno riebumą Lietuva užėmė 5 poziciją (2017 m. – 7).
- ▶ **Pieno produktų kainų svyravimas yra pasaulinės pieno rinkos ir ES pieno rinkos bruožas.** Pieno kainų svyravimas ES valstybėse narėse labai skiriasi. Šalys, kuriose labai aukštas apsirūpinimo pieno produktais lygis, yra labiau priklausomos nuo eksporto (Lietuva, Airija), o šių šalių pieno gamintojai yra labiau veikiami kainų svyravimo, kurį sukelia pasaulinės rinkos. Priešingai, pieno gamintojai šalyse, kuriose jų apsirūpinimas maistu yra palyginti menkas, galėtų turėti tam tikrų pranašumų, susijusių su mažesniu kainų svyravimo poveikiu (Graikija, Italija, Malta).

Lietuvos perdirbimo pramonės pajėgumai daug didesni nei šalies pieno ūkių pajėgumai

- ▶ **Lietuvoje perdirbamo pieno kiekis yra stabilus.** 2017–2023 m. laikotarpiu metinis perdirbto pieno vidurkis siekė 1,77 mln. t. Pagrindinės pieno perdirbimo įmonės Lietuvoje pagal esamus gamyklų pajėgumus (be papildomų investicijų į perdirbimą) metinį pieno perdirbimo kiekį galėtų padidinti daugiau nei 0,4 mln. t, arba iki 2,2 mln. t per metus. Išnaudoti visus esamus pieno perdirbimo pajėgumus stabdo žalio pieno stygius Lietuvoje (taip pat Estijoje bei Latvijoje).
- ▶ **Lietuvos pieno ūkiai 2024 m. rinkai patiekė 1,39 mln. t pieno.** Potencialiai jie **galėtų žaliavinio pieno gamybą padidinti 58% arba 0,8 mln.** – šį kiekį galėtų perdirbti Lietuvos pieno perdirbimo pramonė, įgalindama neišnaudojamus perdirbimo pajėgumus.
- ▶ **Beveik visas supirktas pienas (2023 m – 97%) Lietuvoje yra perdirbamas šalies viduje, o žaliavos eksportas nėra reikšmingas.** Tai reiškia, kad lietuviškas pienas dalyvauja visoje vertės kūrimo grandinėje – nuo pieno gamybos ūkiuose ir pieno produktų gamybos iki jų realizacijos vidaus ir užsienio rinkose.
- ▶ **Iš Lietuvos pieno ūkių supirktas pienas užtikrina tik 73% (2023 m.)** viso perdirbamo pieno kiekio. Trūkstama dalis yra importuojama iš kitų ES šalių. Importuojamo žalio pieno perdirbimui metinis deficitas siekia 0,49 mln. t (2020–2023 m. vidurkis) – tai kiekis, kurį galėtų pagaminti vietos ūkiai ir uždirbti papildomas pajamas. 2024 m. žalio pieno importas siekė 0,473 mln. t. Vidutinė metinė pieno supirkimo kainai 2024 m. buvo 441,1 eur/t (12 mėnesių vidurkis), todėl importuoto pieno vertė 2024 m. siekė beveik 209 mln. eurų.
- ▶ **Daugiausia pieno Lietuvoje panaudojama sūrio gamybai.** Tam skiriama daugiau nei pusė (60%) viso perdirbamo pieno.
- ▶ **Lietuvos pieno perdirbimo įmonės, gamina bei pateikia vartotojams daugiau nei 300 pavadinimų produktų.** Tai tradiciniai kasdien vartojami produktai: fermentiniai sūriai (minkšti, pusiau kieti ir kieti ilgo brandinimo), lydyti sūriai, sviestas, jogurtas, kefyras, varškė, kiti švieži pieno produktai. Taip pat gamina naujos kartos – aukštos pridėtinės vertės produktus (išrūgų baltymų koncentratai, išrūgų baltymų izoliatai, farmacinę laktozę, laktoalbuminą, laktoferiną ir kitus).
- ▶ **Lietuvos pieno pramonė yra orientuota į eksportą.** Lietuviškų pieno produktų, perskaičiuotų į pieno ekvivalentą, eksporto dalis sudaro 66%, o likę 34% tenka vidaus rinkai. Lietuvos pagrindinė rinka yra ES, į kurią eksportuojama apie 80% pieno produktų. Vertingiausia eksporto prekė – lietuviški sūriai, kurie sukuria apie trečdalį visų eksportuojamų pieno produktų vertės.
- ▶ **Lietuvos perdirbimo įmonės neapsiriboja vien tik produktų gamyba – aktyviai veikia inovacijų pritaikymo (R&D) srityje.** Bendrovės vykdo mokslinius tyrimus įmonių viduje ir bendradarbiaujant su mokslo institucijomis bei užsienio partneriais. Mokslinių tyrimų sritys: naujų produktų kūrimas, pakuočių tobulinimas, veiklos procesų gerinimas. Įmonės investuoja į tyrimus ir sprendimus, kurių tikslas – tobulinti gamybos technologijas, kurios leidžia gaminti pieno produktus su didesne pridėtine verte. Taip pat investuojama į sprendimus, kurie didina įmonių našumą, efektyvesnį ir tvaresnį veikimą.
- ▶ **Vertės kūrimo grandinės išsiplėtimas.** Pieno pramonė dažniausiai suprantama kaip supirkto pieno perdirbimas į įvairius galutinio vartojimo produktus, parduodamus per mažmeninės prekybos kanalus arba eksportuojamus. Tuo tarpu naujos technologinės galimybės leidžia gaminti modernius produktus, kurie yra žaliava kitoms pramonės šakoms. Tokiu būdu pieno pramonė tampa aukštos pridėtinės vertės produktų tiekėja kitiems sektoriams, tokiems kaip maisto, medicinos ar kitos sritys.

Pieno gaminių vartojimas auga tiek Lietuvoje, tiek užsienyje

- ▶ **Pieno produktus vartotojai ir toliau labai vertina kaip pagrindinį sveikos, subalansuotos ir maistingos mitybos komponentą.** Didėjant pajamoms ir gyventojų skaičiui, tikimasi, kad vidutinės trukmės laikotarpiu visame pasaulyje bus suvartojama daugiau pieno produktų.
- ▶ **Susirūpinimas sveikata ir aplinkosauga išlieka didelis,** 2022–2023 metais augusi infliacija lėmė, kad kainos tapo didžiausiu pirkėjų elgseną keičiančiu veiksniu. Siekdami susidoroti su griežtesniais biudžetais, vartotojai keitė nusistovėjusius įpročius, pavyzdžiui, mažiau buvo linkę mokėti už brangesnius bei vertingesnius produktus.
- ▶ **Nepaisant trumpalaikių pokyčių, ilgalaikėje perspektyvoje sveikos mitybos suvokimas vartotojams turėtų išlikti svarbiausiu veiksniu.** Tai rodo didėjanti funkcinų ir praturtintų maisto produktų, į kurių sudėtį įeina tokie komponentai kaip vitaminai ar probiotikai, paklausa. Šios tendencijos atspindi besikeičiančią vartotojų elgseną ir pramonės reakciją į sveikatos, aplinkos ir gyvenimo būdo veiksnius. Tokie mitybos ir paklausos pokyčiai žemės ūkio ir maisto produktų sektoriui kelia ir iššūkių, ir naujų galimybių.
- ▶ **Pieno produktai yra pagrindinė prekė Lietuvos vartotojų krepšelyje.** Lietuvoje pieno produktų suvartojimas yra didžiausias visoje maisto kategorijoje. Pieno gaminių vartojimas auga (+10% nuo 2016 iki 2023), net įvertinus gyventojų skaičiaus mažėjimą šalyje. Lietuvoje vartotojai teikia pirmenybę lietuviškiems pieno produktams, tačiau importuojamų produktų segmentas kiekvienais metais auga.
- ▶ **Lietuvoje (kaip ir kitose ES šalyse) išlieka tendencija pirmenybę teikti trumpai tiekimo grandinei, kuriai reikalinga vietinė pieno gamyba.** Ši aplinkybė – svarbus argumentas didinti vietinės produkcijos gamybą (tiek lietuvišką žaliavinį pieną, tiek lietuviškų pieno produktų gamybą), skatinant jos suvartojimą ne tik per privačias rinkodaros iniciatyvas (prekybos tinklų įsitraukimas), bet ir per ES remiamas priemones (pvz., per pieno produktų vartojimo skatinimą darželiuose ir mokyklose).
- ▶ **Geriamojo pieno vartojimas kasmet mažėja, tačiau vartotojai vietoj jo renkasi kitus pieno produktus,** tokius kaip sūrį, raugintus pieno produktus, jogurtą, varškę. Remiantis ES prognoze, sūrio suvartojimas turėtų toliau didėti. Taip pat prognozuojama, kad augs jogurto vartojimas.
- ▶ **Išrūgų miltelių gamybos perspektyvas turėtų padidinti didelė pasaulinė paklausa,** kurią skatins didėjantis maisto produktų naudojimas ir naujos produktų linijos, apimančios mitybos ar sveikatos funkcijas. Nuo dabar iki 2035 m. ES išrūgų gamyba galėtų padidėti 0,3% per metus, o ES išrūgų eksportas per tą patį laikotarpį galėtų padidėti 0,4% per metus.
- ▶ **Vartotojų ir visuomenės reikalavimai yra iššūkis sektoriui, nes kai kurie iš šių reikalavimų gali atrodyti nesuderinami.** Iš pieno gamintojų reikalaujama gaminti kokybišką pieną, atitinkantį aukštus aplinkosaugos standartus ir gyvūnų gerovės reikalavimus, kas didina gamybos kaštus. Tuo pat metu rinka (vartotojai) reikalauja pigių produktų.

Šiame skyriuje analizuojami pasaulinės ir Europos Sąjungos pieno rinkos pokyčiai bei vidutinės trukmės prognozės. Temos apima žaliavinio pieno gamybos, perdirbimo, pieno produktų vartojimo, užsienio prekybos tendencijas.

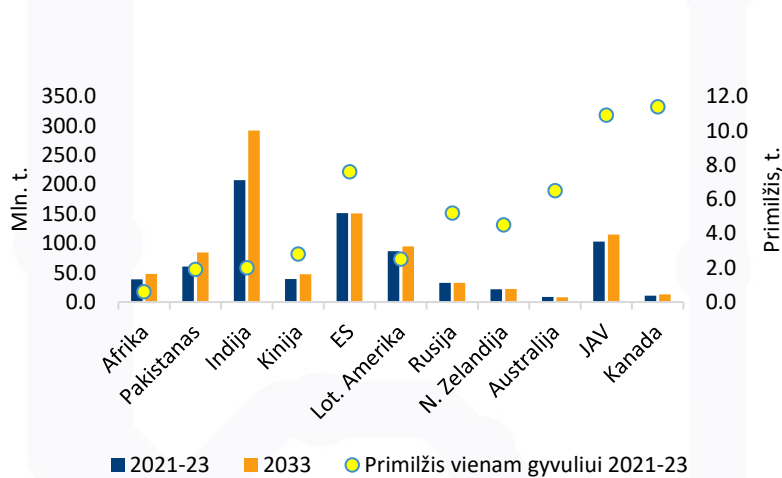
KONTEKSTO APŽVALGA

Pasaulinei pieno gamybai prognozuojamas 1,6% augimas kasmet

- Pasaulinė pieno gamyba (ją sudaro apie 81% karvių, 15% buivolų ir 4% ožkų, avių bei kupranugarių pieno kartu sudėjus) per ateinantį dešimtmetį (2024–2033) augs panašiu tempu kaip ir per praėjusį – 1,6% per metus [1]. 2033 m. bendrasis (visų gyvulių) pieno kiekis sieks 1086,1 mln. tonų, tik karvių – 880 mln. tonų. Pieno produktų poreikis kasmet didėja dėl augančio pasaulio gyventojų skaičius ir vartojimo.
- Pieno gamybos augimą lems primilžio vienam gyvuliui didėjimas. Šis augimo tempas yra spartesnis nei kitų pagrindinių žemės ūkio produktų. Numatoma, kad daugiau nei pusė gamybos augimo teks Indijai ir Pakistanui (2033 m. šios šalys kartu sudarys daugiau kaip trečdalį pasaulinės gamybos). Produktyvumo augimas bus pasiektas optimizavus pieno gamybos sistemas, pagerinus gyvūnų sveikatos ir pašarų efektyvumą bei pagerinus bandų genetiką.
- Prognozuojama, kad gamyba antrame pagal dydį pieno gamybos regione – ES – šiek tiek sumažės dėl gamybos apribojimų, kuriuos lems aplinkosaugos politika, dėl kurios mažėja karvių skaičius. Pienas gaminamas visose ES valstybėse narėse, tačiau ūkių ir bandų dydis, primilžiai ir ūkininkavimo būdai visoje ES labai skiriasi – nuo laisvo ūkininkavimo iki didelių specializuotų pieno ūkių. ES pieno gamintojai 2024 m. pagamins 154 mln. tonų pieno, iš kurio 94% buvo pristatyta į pienines, kuriose žalias pienas perdirbtas į sūrį, sviestą ir kitus gaminius.
- Vidutinis primilžis nuo vienos karvės Šiaurės Amerikoje yra keturis kartus didesnis už pasaulio vidurkį, nes jų žolinės produkcijos dalis yra maža, o šėrimas sutelktas į didelį derlių iš specializuotų pieninių bandų. Tikimasi, kad pieninės bandos JAV ir Kanadoje iš esmės nesikeis, o gamybos augimą lems tolesnis primilžio didėjimas.
- Nors Naujosios Zelandijos dalis pasaulinėje pieno gamyboje yra tik 2,5%, ji yra labiausiai į eksportą orientuota šalis. Per pastaruosius dvidešimt metų stipriai išaugus pieno gamybai, tolesnis augimo tempas sulėtės iki 0,5% per metus. Pieno gamyba daugiausia vykdoma žolės pagrindu, o derlius yra gerokai mažesnis nei Šiaurės Amerikoje ir Europoje.
- Nors pieno gamyba trijose pagrindinėse pieno eksportuojančiose – Naujojoje Zelandijoje, Europos Sąjungoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose – augo neįžymiai, jų pieno produktų eksportas išliko didelis dėl stabilaus vidaus vartojimo.
- Tikimasi, kad didžiausia pieno gamintoja Indija išlaikys palyginti spartų augimą, nes beveik visa produkcija bus suvartojama šalies viduje. Prognozuojama, kad Jungtinės Valstijos išliks šalimi, kurioje sparčiausiai augs nugriebto pieno miltelių gamyba, o ES – didžiausia sūrio gamintoja – turėtų tęsti ilgalaikį sūrio gamybos augimą. Tikimasi, kad dėl mažesnės tarptautinės paklausos ir mažėjančios pieno gamybos ES nugenėto pieno miltelių gamyba per ateinantį dešimtmetį toliau mažės.

Pasaulinės tendencijos. Pieno produktų vartojimas augs sparčiau nei gamyba

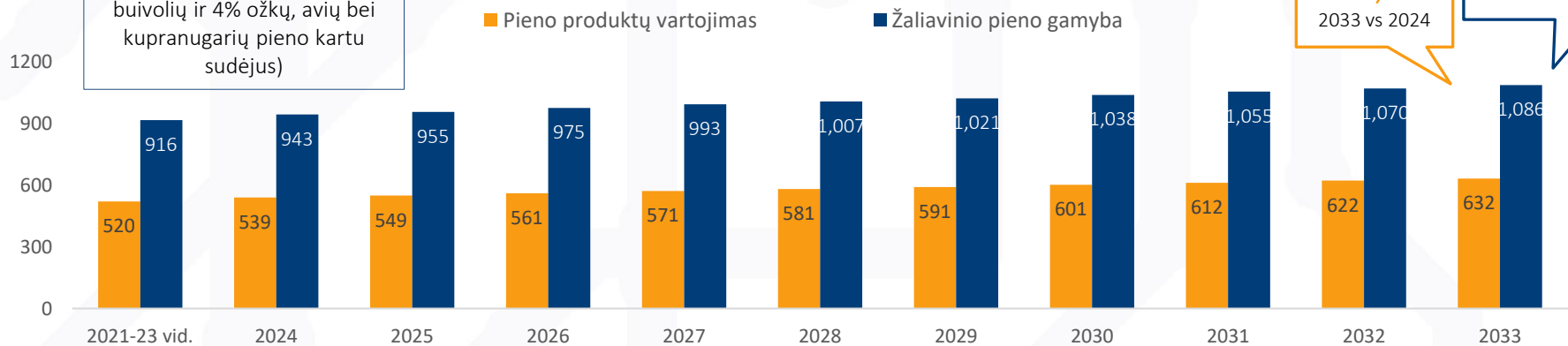
Pieno gamyba ir produktyvumas pasaulio regionuose

- Nors ES labai prisidėjo prie ankstesnio augimo, tikėtina, kad ateityje pasaulinės pieno gamybos didėjimą skatins kitos šalys ir regionai, nes kai kurios didesnės šalys vartotojos yra pasirengusios dėti daugiau pastangų, kad taptų savarankiškesnės. Pavyzdžiui, Pietryčių Azijos ir Šiaurės Afrikos šalys iki 2033 m. padidins savo pieno gamybą maždaug 3% per metus, tačiau papildomus gamybos pajėgumus absorbuos vidaus rinkos.
- Gyventojų skaičius ir ekonomikos augimas tebėra pagrindiniai pieno sektoriaus augimo veiksniai. Tačiau prognozuojama, kad Kinijoje gyventojų skaičiaus augimas sustos, o tai sulėtins paklausos augimą. Bet koks dinamiškas pieno vartojimo padidėjimas ateityje greičiausiai ateis iš Pietryčių Azijos regiono.

Pasaulinė pieno gamyba (ją sudaro apie 81% karvių, 15% buvolių ir 4% ožkų, avių bei kupranugarių pieno kartu sudėjus)

Pieno gamyba ir pieno produktų vartojimas pasaulyje, mln. t

+21,5%
2033 vs 2024

+18,5%
2033 vs 2024

Pasaulinis pieno produktų vartojimas (švieži produktai + sviestas + sūris)

Šaltiniai: OECD/FAO (2024)

Vakaruose pieno produktų vartojimas išliks stabilus, didelio augimo tikimasi Azijoje

- Visame pasaulyje per ateinantį dešimtmetį apie 30% pieno bus toliau perdirbama į tokius produktus kaip sviestas, sūris, pieno miltai, išrūginiai baltymai. Kitą dalį sudaro švieži pieno produktai. Pieno suvartojimas vienam gyventojui (išreikštas pieno sausosiomis medžiagomis) įvairiose šalyse labai skiriasi. Šį skirtumą lemia nevienodas pajamų augimas ir regioniniai prioritetai.
- Dideles pajamas gaunančiose šalyse didžioji pieno gamybos dalis paverčiama pieno produktais. Europoje ir Šiaurės Amerikoje sviestas ir sūris šiuo metu sudaro didžiausią gamybos ir suvartojimo dalį (pagal sausąsias medžiagas). Mažas ir mažesnes nei vidutines pajamas gaunančiose šalyse didžioji dalis produkcijos suvartojama šviežių pieno produktų pavidalu.
- Pieno produktus vartotojai ir toliau labai vertina kaip pagrindinį sveikos, subalansuotos ir maistingos mitybos komponentą. Didėjant pajamoms ir gyventojų skaičiui, tikimasi, kad vidutinės trukmės laikotarpiu visame pasaulyje bus suvartojama daugiau pieno produktų.
- Tikimasi, kad sūrio vartojimas toliau didės Europoje ir Šiaurės Amerikoje. Šviežių pieno produktų vartojimo didžiausio augimo tikimasi Indijoje ir Pakistane, kur vartojimas turėtų padidėti atitinkamai iki 25 kg ir 45 kg vienam gyventojui. Vidutinis šviežio pieno suvartojimas vienam gyventojui Kinijoje yra gerokai mažesnis nei ES ir Šiaurės Amerikoje.
- Europoje ir Šiaurės Amerikoje pieno produktų vartojimas vienam gyventojui yra nusistovėjęs ir išliks stabilus.

Perdirbtų ir šviežių pieno produktų suvartojimas vienam gyventojui (perskaičiavus į pieno sausąsias medžiagas)

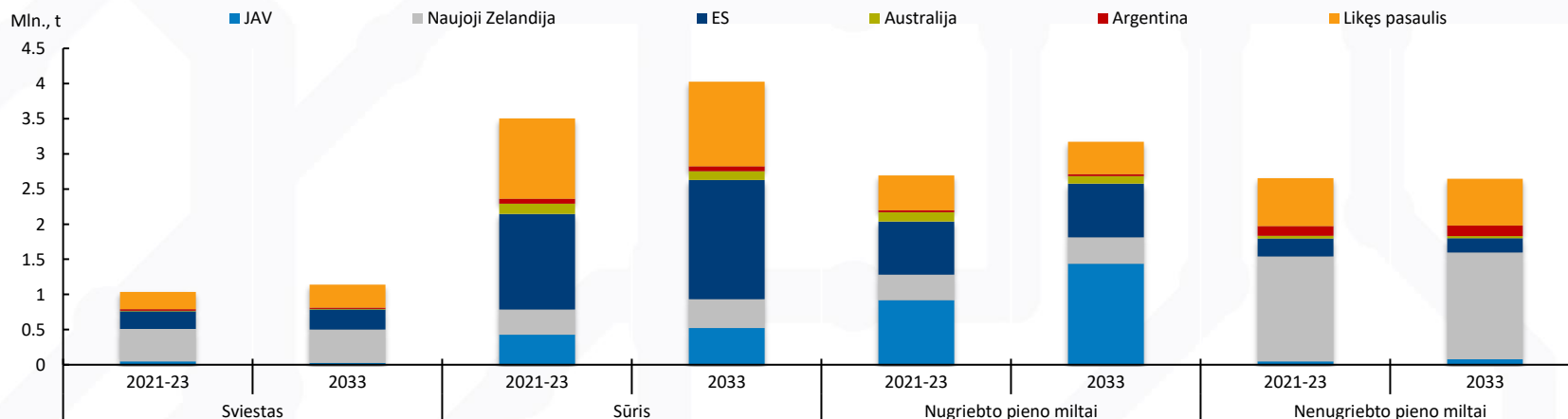
Pietryčių Azijoje šalyse sviestas yra labiausiai vartojamas perdirbtas pieno produktas, sudarantis beveik pusę visų perdirbtų pieno produktų suvartojimo pagal pieno sausųjų medžiagų kiekį. Prognozuojama, kad šiame regione bus didžiausias sviesto paklausos augimas.

Šaltinis: OECD/FAO (2024)

Pagrindiniai eksportuotojai: ES, Naujoji Zelandija ir JAV

- Prognozuojama, kad pasaulinė prekyba pieno produktais per ateinantį dešimtmetį plės ir 2033 metais išaugs 12%, palyginti su 2023 metais. Didžiąją šio augimo dalį patenkins išaugęs eksportas iš JAV, ES ir Naujosios Zelandijos.
- Tikimasi, kad šios valstybės ir toliau bus didžiausios perdirbtų pieno produktų eksportuotojos. Prognozuojama, kad 2033 m. joms kartu teks beveik 70% viso pasaulinio bendrojo pieno produktų eksporto (65% sūrio, 70% nenugriebto pieno miltų, 75% sviesto ir 80% nugriebto pieno miltų eksporto).
- Naujoji Zelandija tebėra pagrindinis sviesto ir nenugriebto pieno miltų šaltinis tarptautinėje rinkoje – prognozuojama, kad iki 2033 m. šių gaminių eksporto rinkos dalys sudarys atitinkamai apie 45% ir 60%.
- ES yra pagrindinė sūrio eksportuotoja (po jos rikiuojasi JAV ir Naujoji Zelandija). Nuo 2021 m. JAV pralenkė ES kaip dominuojančią pasaulyje nugriebto pieno miltelių eksportuotoją. Tikimasi, kad ši tendencija tęsis ir vidutinės trukmės laikotarpiu.
- Pasaulinė išrūgų miltelių rinka auga dėl didėjančios mitybos, kurioje yra daug baltymų, paklausos. Tikimasi, kad prekyba išrūgų milteliais didės. Prognozuojama, kad ES išliks dominuojančia išrūgų miltelių (ES kartu su JAV tenka per 40% pasaulio eksporto) eksportuotoja.
- Australija prarado rinkos dalis, nors ji tebėra svarbi sūrio ir nugriebto pieno miltelių eksportuotoja. Argentina taip pat yra svarbi nenugriebto pieno miltų eksportuotoja ir prognozuojama, kad iki 2033 m. jai teks 6% pasaulio eksporto.

Pieno produktų eksportas pagal regionus

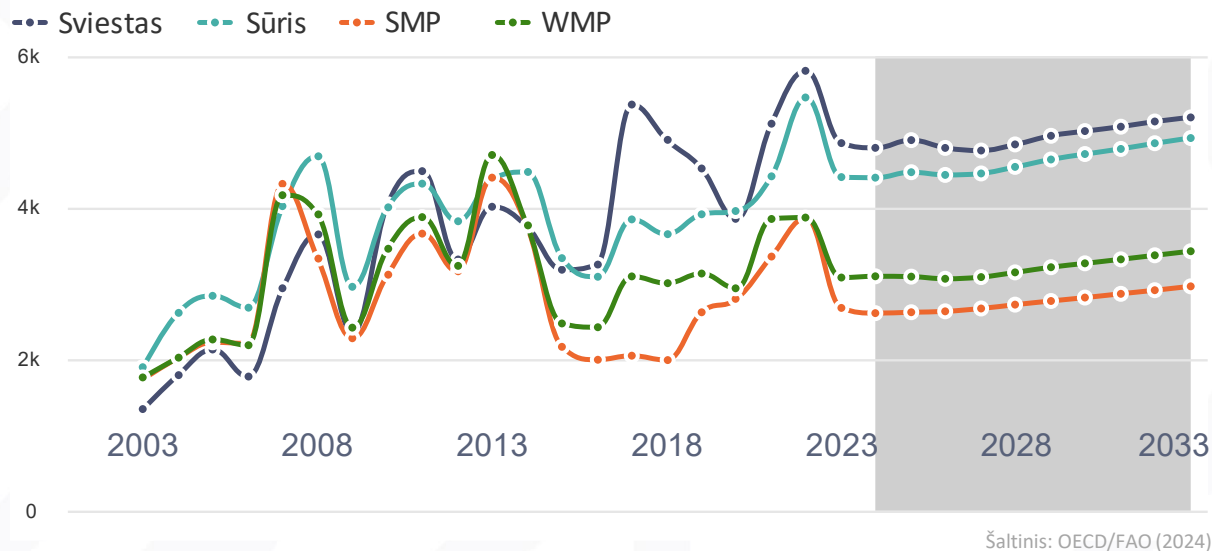

Šaltinis: OECD/FAO (2024)

Pasaulinės pieno rinkos tendencijos – palankios plėtoti pienininkystės pramonę Lietuvoje

- Tendencijos Lietuvai palankios – prognozuojama, kad eksporto regionuose didės pieno produktų vartojimas, kainų lygis išlaikys augimo tendenciją.
- Remiantis DG AGRI prognoze [3], atsižvelgiant į numatomą pieno ir pieno produktų pridėtinės vertės padidėjimą, ES eksporto portfelyje ir toliau bus laipsniškai pereinama prie aukštesnės pridėtinės vertės pieno produktų, dėl to tikėtina, kad žalio pieno kaina ES ateityje didės.
- Numatoma, kad per ateinantį dešimtmetį ES žalio pieno kaina ir toliau bus gerokai didesnė už iki 2022 m. buvusį lygį, tačiau vis dar mažesnė už istorinį 2021/22 m. lygį. Šiuos pokyčius daugiausia lems infliacinis poveikis, kuris realiąja verte išliks gana tolygus.

Nominalios pieno produktų kainos pasaulinėje rinkoje, USD/t

Remiantis DG AGRI prognoze, tikimasi, kad ES sūrio kainos išaugs labiausiai iš visų pieno produktų (2024–2035 m. prognozuojamas +1,5% metinis sūrio kainos augimas).

ES sūrių kainos nuolat didės dėl didelės pieno riebalų paklausos ir ribotos pasiūlos.

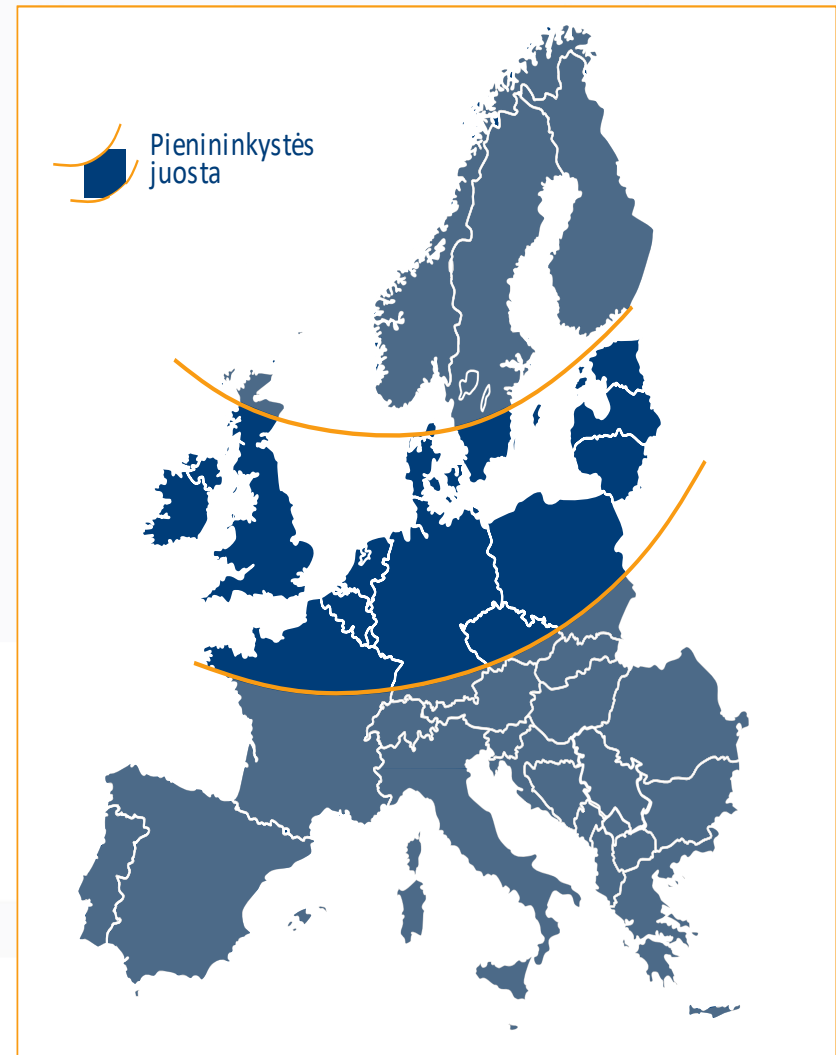
Sviesto kainos tikėtina sumažės po 2024 m. rekordškai aukšto lygio, tačiau jos išliks aukštos, lyginat su ilgamečiu sviesto kainos vidurkiu [3].

Lietuva – pienininkystės juostoje

- ES užima didelę geografinę teritoriją, kurioje yra dideli klimato skirtumai, turintys įtakos natūraliam pieno gamybos potencialui ir poveikiui pieno gamybos sąnaudoms. Ūkių dydis, žemės ypatumai, mokestinė bazė ir technologijų naudojimas taip pat yra svarbūs pieno gamybos sąnaudas lemiantys veiksniai.
- Bendrai gamybos sąnaudos ir pieno kaina lemia pieno perdirbimo pelningumą. Tačiau kitas svarbus veiksnys, darantis įtaką ES pieno sektoriaus pajamoms – ūkininkų gaunamos ES paramos išmokos.
- ES paramos išmokų dalis pieno gamintojų pajamų struktūroje gali labai skirtis ir priklauso nuo daugelio veiksnių, pvz. ūkių dydžio, vietos, dalyvavimo schemų, biudžeto išteklių dydžio valstybėje narėje, kurioje ūkiai yra įsikūrę. Galutinis rezultatas – tarp ES narių matomi dideli pieno supirkimo kanų, gamybos sąnaudų ir gaunamų pajamų už pieną skirtumai.

Vadinamoji ES pienininkystės juosta - tai regionas, kur pieno gamybos sąlygos yra palankiausios. Daugiausia – tai šiaurinės vidurio, rytų ir vakarų Europos šalys, kur vyrauja švelni temperatūra ir gausus kritulių kiekis, todėl žolė gerai auga per ilgą žolės vegetacijos laikotarpį. Į šią zoną patenka ir Lietuva.

Pieno gamybos sąnaudos pienininkystės juostoje paprastai yra mažesnės nei kitose ES dalyse [2].

Šaltinis: AGRI Committee, Salamon et al. (2018) [2]

Pieno gamybos dinamika skirtingose ES šalyse labai skiriasi

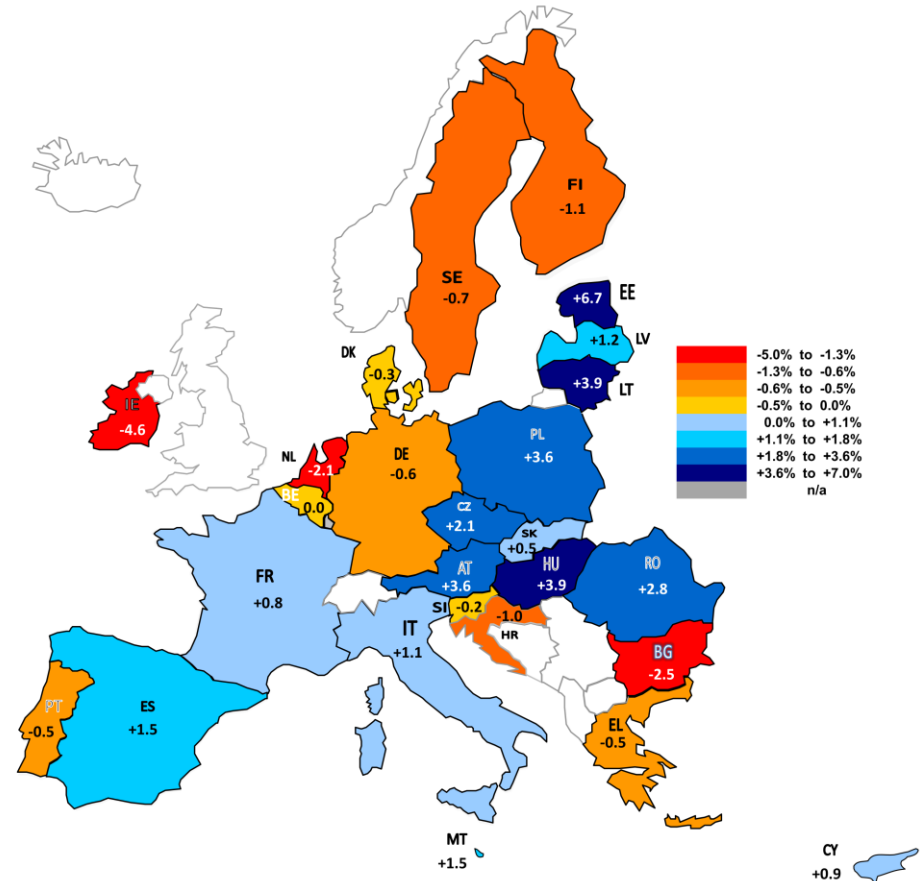
Pieno gamyba augs ES–13 šalyse

- Nepaisant pieno gamybos mažėjimo tendencijų visoje ES, prognozuojama, kad gamyba augs ES–13 šalyse (kurios įstojo po 2004 m.). Nuo 2023 iki 2025 metų pieno gamyba ES–13 šalyse turėtų išaugti 15% [3]. Tačiau jos nekompensuos bendrojo ES pieno kiekio sumažėjimo.
- Prognozuojama, kad minimu laikotarpiu gali augti žaliavinio pieno kiekis iš Lenkijos, Baltijos šalių, Vengrijos, Čekijos, Rumunijos.
- 2023.11–2024.10 laikotarpiu, palyginti su 2022.11–2021.10, žaliavinio pieno tiekimas į pienines daugiausiai išaugo Estijoje (+6,7%), Lietuvoje (+3,9%), Vengrijoje (+3,9%) ir Lenkijoje (+3,6%).

Vien tik Vokietija pagamina penktadalį viso ES pieno, o kartu su Prancūzija, Nyderlandais, Italija ir Lenkija pagaminama apie du trečdalius viso ES pieno kiekio. Lietuvai tenka 1% visos ES pieno kiekio. Per užsienio prekybą

Žaliavinio pieno tiekimo Europos Sąjungoje palyginimas su praėjusiu 12 mėnesių periodu, pokytis, %

2023 lapkritis – 2024 spalvis vs 2022 lapkritis – 2021 spalvis

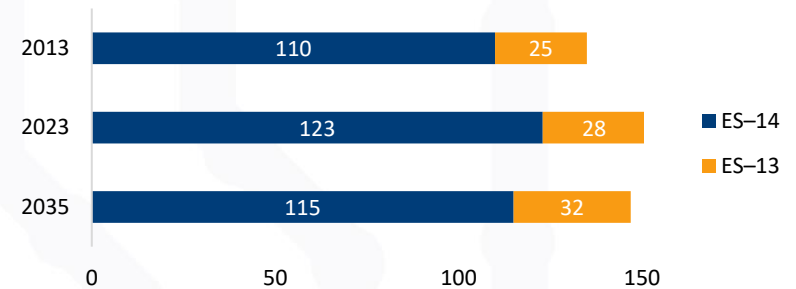

Šaltinis: European Commission / Milk market observatory (MS' Communications to Eurostat, FEGA, AGEA, Reg.479/2010.1(a)1)

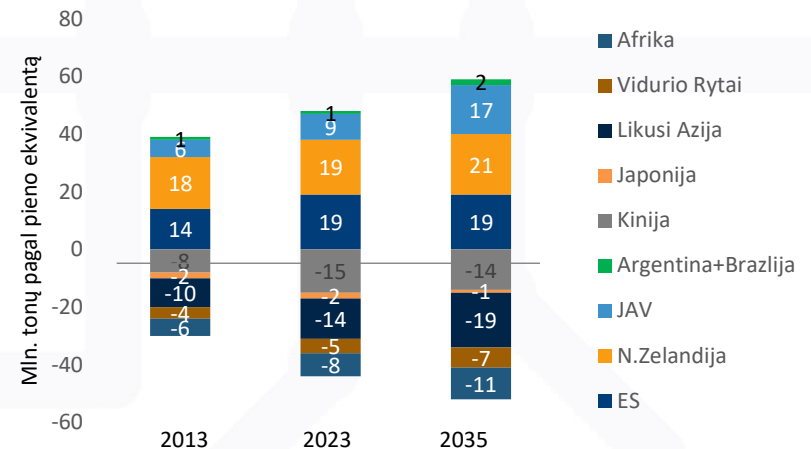
ES pieno sektorius lūžio taške – produkcijos augimą keičia tvarumo didinimas

- 2004–2024 m. ES pieno gamyba išaugo nuo 134 mln. iki 154 mln. tonų, todėl ES tapo pirmaujančia pasauline pieno produktų eksportuotoja. Per tą patį laikotarpį pasaulinė pieno gamyba augo dar sparčiau. Tai lėmė, kad ES pieno gamybos ūkiuose dalis pasaulinėje gamyboje sumažėjo nuo 21,4 proc. iki 17,1 proc.
- Pieno gamyba sudaro didelę ES žemės ūkio produkcijos vertės dalį. 2023 m. per metus ES iš viso pagaminta apie 154 mln. tonų pieno (iš to kiekio supirkta 145 mln. t.). Pieninių galvijų skaičius pastaraisiais metais mažėjo, bet primilžiai didėjo. 2023 m. ES buvo apie 20 mln. karvių, iš vienos karvės vidutiniškai primelžta 7700 kg pieno.
- Per ateinantį dešimtmetį ES pieno gamybą ir toliau formuos tvarumo veiksniai. Prognozuojama, kad dėl griežtesnės ES aplinkos politikos pieninė banda iki 2035 m. sumažės 13%, palyginti su 2021–2023 m. vidurkiu [3].
- Prognozuojama, kad primilžio augimas sulėtės iki 0,9% per metus ir pasieks tik pusę per pastarąjį dešimtmetį stebėto augimo tempo. Pagrindiniai pieno primilžio augimo veiksniai, kurie buvo stebėti iki šiol, liks praeityje.
- Pieno sektoriui plėtojantis visoje ES, sumažėjo primilžio skirtumai ir kiti techniniai veiksniai, o mažiau pažengę pieno gamintojai sparčiai vežasi tuos, kurie restruktūrizavosi ir modernizavosi pirmieji.
- Produktyvumo atotrūkis ir kiti struktūriniai skirtumai tarp ES šalių nyksta, todėl jie pamažu darys vis mažesnę poveikį. Todėl nuo dabar iki 2035 m. ES pieno gamyba gali vidutiniškai sumažėti po 0,2% per metus.
- Prognozuojama, kad pieno gamyba mažės ES–14 šalyse, kurios Bendrijos narėmis tapo iki 2004 metų, tuo tarpu ES–13, valstybės prisijungusios nuo 2004 metų, pieno gamybą didins [3].
- Nepaisant prognozuojamo pieno gamybos sumažėjimo, ES išliks viena pagrindinių pieno produktų tiekėja pasaulio rinkoms. Tai lemia aukštas ES apsirūpinimo pienu rodiklis, o taip pat prognozuojamas pieno deficito augimas kituose pasaulio regionuose.

Pieno gamyba ES–14 ir ES–13 šalyse, mln. t.

Pieno perteklius ir deficitą pasaulio regionuose

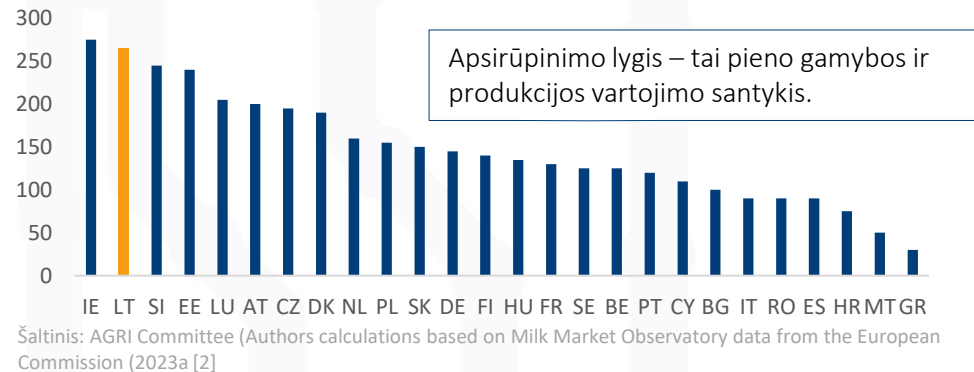
Pastaba: perteklius ir deficitą apskaičiuotas vidaus produkciją atėmus iš vidaus suvartojimo

Šaltinis: ES žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktoratas

Lietuva pasižymi ypač aukštu apsirūpinimo pienu produktais rodikliu

- ES turi perteklinę pieno gamybą, o Bendrijos apsirūpinimas pienu kasmet išlieka stabilus, išlaikant nuolat aukštą gamybos lygį, kad būtų patenkinta vidaus paklausa, kartu tiekiant produktus tarptautinėms rinkoms. Šis savarankiškumo lygis apskaičiuojamas kaip ES žemės ūkio gamybos ir produkcijos vartojimo santykis.
- Tiek Airija, tiek Lietuva pasižymi ypač aukštu apsirūpinimo pienu produktais rodikliu. Pieno kainų svyravimas abiejose valstybėse narėse yra palyginti didelis, todėl galimas ryšys tarp kainų svyravimo ir savarankiškumo.
- Šalys, kuriose labai aukštas apsirūpinimo lygis, bus labiau priklausomos nuo eksporto, o šių šalių pieno gamintojai yra labiau veikiami kainų svyravimo, kurį sukelia pasaulinės rinkos.
- Pieno gamintojai šalyse, kuriose apsirūpinimas pienu yra žemas, susiduria su mažesniu kainų svyravimo poveikiu. Pavyzdžiui, Graikija, Italija ir Malta yra ES valstybės narės, kuriose pieno kainų svyravimas yra palyginti mažas, kaip ir apsirūpinimo pienu lygis.
- Lietuvos pieno perdirbimo įmonės superka ir perdirbą maždaug 3 kartus daugiau pieno, nei perdirbtų produktų pavidalu jo suvartojama šalies viduje.
- Lietuvos pieno produktų, perskaičiuotų į pieno ekvivalentą (PE), eksporto dalis sudaro 66%, o likę 34% tenka vidaus rinkai.

Apsirūpinimo pienu lygis ES narėse (2002–2022), %

Pieno produktų, perskaičiuotų į PE, pasiskirstymas Lietuvos eksporto ir vidaus rinkose, %

Šaltinis: CLAL

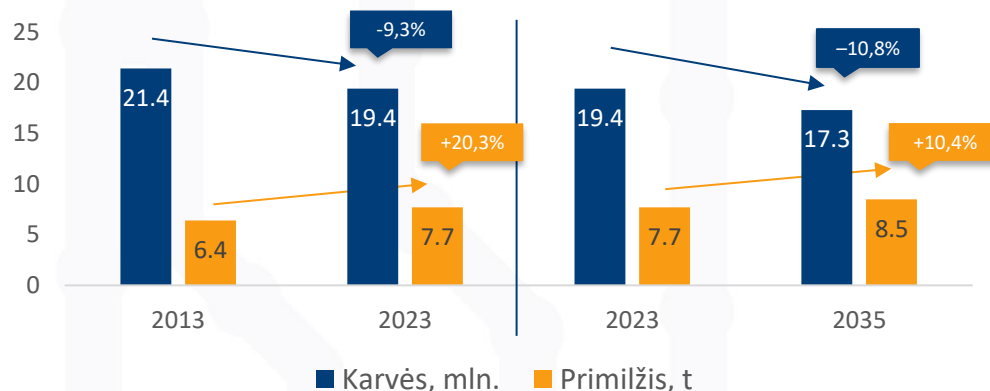
Pastaba: sūrio, nugriebto pieno miltų, nenugriebto pieno miltų, kondensuoto pieno, geriamojo pieno, jogurto eksportas, perskaičiuotas į pieno ekvivalentą.

ES tendencijos: gerėja ūkių efektyvumas - karvių mažėja, bet primilžiai auga

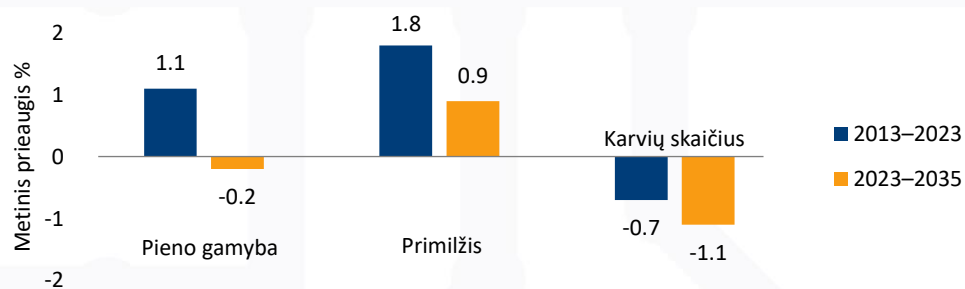
Gerėja ūkių efektyvumas: karvių mažėja, bet primilžiai auga

- Per pastarąjį dešimtmetį ES pieno sektoriuje įvyko struktūrinių pokyčių: reikšmingai išaugo vidutinio ūkio dydis (pieninių plotų pokytis buvo nežymus), mažėjo karvių skaičius, o pieno kiekio mažėjimą kompensavo karvių primilžio augimas.
- Pieno primilžio augimas praėjusį dešimtmetį buvo pagrindinis ES pieno gamybos augimo variklis, daugiau nei kompensuojantis bendrąjį karvių bandos mažėjimo tendenciją.
- Stambėjant ūkiams, didėja produktyvumas. Našumu grindžiamas gamybos augimas padeda patenkinti ES vartojimo poreikius ir kartu skatina eksportą. Dėl to ES sustiprino savo, kaip patikimos maisto produktų tiekėjos, o kartu ir apsirūpinimo maistu saugumo, pozicijas pasaulyje.
- Per pastarąjį dešimtmetį ES pieno tiekimas nuolat didėjo, o ES išsaugojo pasaulyje pirmaujančios pieno eksportuotojos poziciją. Taip pat tikimasi, kad karvių produktyvumas (primilžio nuo vienos karvės rodiklis) per ateinančią dešimtmetį toliau didės, nors ir lėtesniu tempu.
- Melžiamų karvių skaičiaus pokyčiai ES valstybėse narėse 2013–2023 m. laikotarpiu buvo skirtingas. Didesnis karvių skaičiaus mažėjimas pastebimas Šiaurės, Pietų ir Rytų Europos valstybėse narėse. Palyginti nedaug valstybių narių per šį laikotarpį padidino melžiamų karvių skaičių.

Pieno primilžis nuo karvės ir karvių skaičius ES

ES pieno gamybos, primilžio ir karvių skaičiaus pokyčiai, %

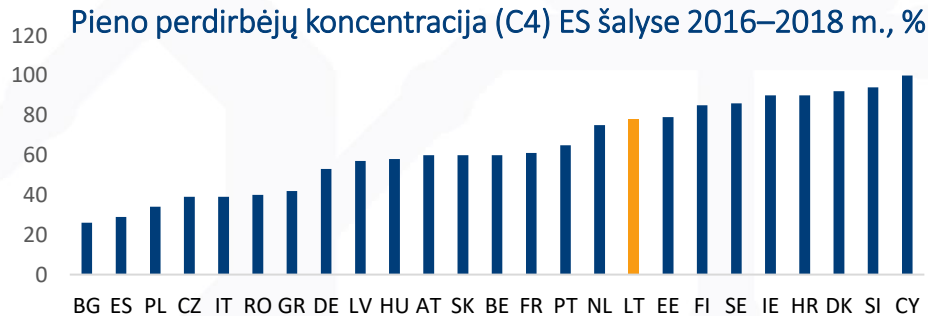

Karvių skaičius ES, 2013–2023 mažėjęs 07% metiniu tempu, ateinančią dešimtmetį trauksis spartesniu tempu (po -1,1% kasmet). Metinis primilžis toliau augs, tačiau lėtesniu tempu – atitinkamai buvo +1,8% (iki 2013), prognozė +0,9% (iki 2035).

Šaltinis: ES žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktoratas, remdamasis „Eurostat“ duomenimis

Didelės įmonės dominuoja daugiausia Šiaurės Vakarų Europoje

- 2021–2022 m. pusė iš dešimties didžiausių pasaulio pieninių buvo Europos bendrovės (Lactalis, Nestlé, Danone, Friesland Campina ir Arla). Europos dalis dvidešimtyje didžiausių pasaulio pieninių sudarė 50%. Penkių didžiausių Europos pieninių apyvarta buvo 81 mlrd. eurų, arba 55% visos 20 didžiausių pieninių apyvartos vertės [4].
- ES yra bendroji rinka, tačiau pieno tiekimo grandinė kiekvienoje narėje labai skiriasi. Pavyzdžiui, keturios didžiausios Danijos pieno įmonės turi 98% rinkos dalį.
- Didelės įmonės dominuoja daugiausia Šiaurės Vakarų Europoje. Iš viso Europoje yra apie 12 tūkst. pieno perdirbimo įmonių, kuriose dirba daugiau kaip 300 tūkst. žmonių. Iš jų 45 tūkst. darbo vietų tiesiogiai susijusios su pieno produktų eksportu į trečiąsias šalis. Pieno perdirbėjai bendradarbiauja su daugiau kaip 650 tūkst. ūkininkų [5].

Šaltinis: AGRI Committee. Eurostat SBS data, ORBIS Bureau van Dijk, calculations Wageningen Economic Research [2]

Pastaba: Koncentracijos koeficientas rodo konkurencijos laipsnį verslo sektoriuje. Koncentracijos santykis išreiškia veiklos dalį sektoriuje, kurį sudaro tam tikras įmonių skaičius, pvz., C4 santykis rodo sektoriaus procentinę dalį, kurią sudaro 4 pagrindinės įmonės. Maža C4 vertė aiškinama kaip didesnio konkurencijos lygio sektoriuje rodiklis ir atvirkščiai.

- Europos Parlamento Žemės ūkio ir kaimo plėtros komiteto (AGRI Committee) skelbiamais duomenimis [2], koncentracija ES pieno perdirbimo sektoriuje yra didelė – C4 koncentracijos santykis yra didesnis nei 50% dviejuose trečdaliuose ES valstybių narių. Anot komiteto, hipotezė, kad palyginti didelis koncentracijos santykis (rodantis didesnę pieno perdirbėjų įtaką rinkoje) lemia santykinai mažesnę supirkimo iš ūkių pieno kainą, nebuvo patvirtinta. Priešingai, C4 santykis parodė teigiamą, o ne neigiamą koreliaciją su pieno kaina, nors tai nebuvo statistiškai reikšminga [2].
- Ši, atrodytų, priešinga išvada galėtų būti pagrįsta. Paaikškinimas galėtų būti toks, kad aukštas C4 lygis galėtų reikšti pažangų pieno tiekimo grandinės konsolidavimą, įskaitant masto ekonomijos panaudojimą perdirbimo ir prekybos srityje (mažesnes pieno surinkimo, perdirbimo ir produktų paskirstymo sąnaudas), o tai gali sudaryti sąlygas gauti didesnę grąžą iš ūkių supirkimo pieno, palyginti su tais atvejais, kai pramonės struktūra vis dar yra labiau išsklaidyta ir suskaidyta.

Pieną Lietuvoje perdirba apie 20 įmonių. Pagrindinės ir didžiausios iš jų yra: AB „Rokiškio sūris“, AB „Žemaitijos pienas“, AB „Vilkyškių pieninė“, AB „Pieno žvaigždės“, ŽŪK „Pienas LT“, UAB „Marijampolės pieno konservai“, UAB „Nordic proteins“, AB „AUGA group“, UAB „Lukšių pieninė“, UAB „Kelmės pienas“.

Remiantis AGRI Committee duomenimis, ES kontekste pieno perdirbimo koncentraciją Lietuvoje galima apibūdinti kaip vidutinio lygio. 2016–2018 laikotarpiu C4 koncentracija siekė beveik 80%. 2020–2024 laikotarpiu perdirbimo koncentracijos rodiklis reikšmingai turėjo sumažėti aktyviai veiklą pradėjus „Pienas LT“.

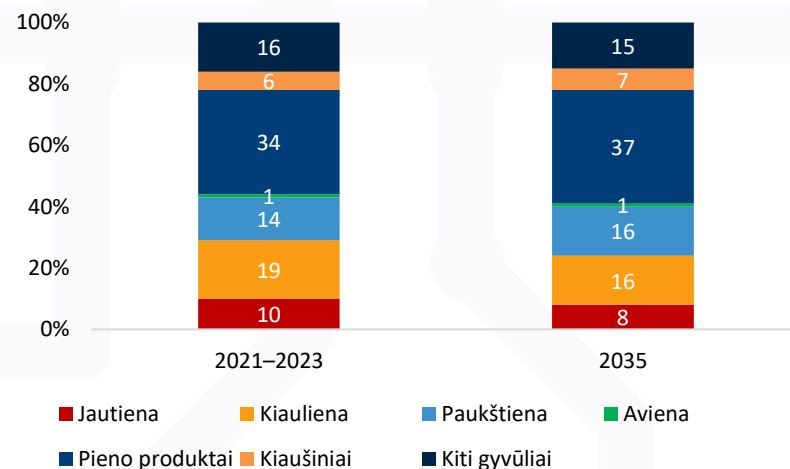
Augs sūrių ir funkcinių pieno baltymų gamyba

- Prognozuojama, kad ES sūrio ir išrūgų gamyba išaugs maždaug 2,3 mln. pieno ekvivalento. Tikimasi, kad iki 2035 m. sūris išliks pagrindiniu ES gaminamu produktu, kuris kartu su išrūgomis absorbuos apie 36% viso ES pieno fondo kasmet.
- Nugriebto pieno miltelių gamybos augimas išliks ribotas (+2,3% iki 2035 m., palyginti su 2021–2023 m.). Tikimasi, kad sviesto gamyba išliks stabili. Planuojama, kad nenugriebto pieno miltelių gamyba sumažės, daugiausia dėl mažėjančio ES konkurencingumo; o geriamojo pieno vartojimas ir toliau tęs ilgalaikę mažėjimo tendenciją.
- Prognozuojama, kad ES pieno produktų (sūris, sviestas) suvartojimas vienam gyventojui išliks stabilus. Gyvenimo būdo pokyčiai ir dėmesys sveikai mitybai taip pat skatins tolesnę pieno produktų vartojimą, kurių pagrindą sudaro pieno baltymai.
- Funkcinių pieno produktų gamybą sportuojantiems asmenims, vyresnio amžiaus žmonėms, besilaukiančioms moterims skatins auganti paklausa. Tuo tarpu eksportuojamų produktų asortimente tikimasi aukštos pridėtinės vertės pieno gaminių paklausos augimo.
- Prognozuojama, kad ilgalaikėje perspektyvoje sveikos mitybos suvokimas vartotojams išliks svarbiausiu veiksniu renkantis maisto produktus. Tai rodo didėjanti funkcinių ir praturtintų maisto produktų, į kurių sudėtį įeina tokie komponentai kaip vitaminai ar probiotikai, paklausa. Tokie mitybos ir paklausos pokyčiai ES žemės ūkio ir maisto produktų sektoriui kelia ir iššūkių, ir naujų galimybių.
- Inovacijos maisto pramonėje leidžia atsakyti dirbtinių maisto priedų – tirštiklių, emulsiklių ir konservantų – juos pakeičiant natūraliais pieno ingredientais, kurie maisto pramonėje turi reikiamas funkcines savybes.

- Pieno ingredientų rinka yra sparčiausiai augantis pieno gaminių segmentas. Didžiausia pieno ingredientų rinkos dalis pagal vertę tenka išgrynintiems pieno baltymams. Jų pagrindu kuriami naujos kartos specializuoti maisto produktai vartotojams, kuriems reikalinga speciali mityba (kūdikiams, sportininkams, senjorams).

Jau daugiau nei dešimtmetį ES vartotojai didina augalinių produktų suvartojimą. Nepaisant šio augimo, prognozuojama, kad ateityje ES ir toliau bus vartojama daugiausia gyvulinės kilmės baltymų (apie 60%). Didžiausias augimas siejamas su pieno baltymų segmento augimu.

Gyvūninės kilmės baltymų vartojimas, %

Šaltinis: ES žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktoratas, remdamasis „Eurostat“ duomenimis

ES pieno produktų eksportas sudaro dešimtadalį visos ES žemės ūkio produktų eksporto vertės

- 2013-2023 m. ES pieno produktų eksportas vertės požiūriu padidėjo 50,4% – nuo 12,9 mlrd. iki 19,4 mlrd. eurų. Tai atitinka beveik 16 mln. tonų pieno ekvivalento arba apie 10% visos ES pieno gamybos.
- ES pieno produktų eksportas yra gerai diversifikuotas tarp prekybos partnerių, nors kai kuriais atvejais vis dar pastebima tam tikra regioninė eksporto koncentracija. Pagrindiniai eksporto regionai – Artimieji Rytai, Šiaurės Afrika ir Azija.
- Svarbiausios ES pieno produktų eksporto šalys yra Jungtinė Karalystė, Kinija, JAV, Japonija, Pietų Korėja, Šveicarija, Saudo Arabija, Alžyras, Egiptas ir kt. ES pieno produktų eksportas toliau didėja ir dabar sudaro 9% visos ES žemės ūkio produktų eksporto vertės.

Inovacijos pieno gamyboje – įkvepanti Izraelio patirtis

- Orientuojantis į inovacijas ir siekiant gaminti aukštos pridėtinės vertės pieno produktus, galima būtų pasinaudoti Izraelio patirtimi. Dėl veiksmingos žemės ūkio politikos ir aukštųjų technologijų, nepaisant pienininkystei plėtoti nepalankių gamtinių sąlygų, Izraelis tapo pasauline pieno gamybos lydere [7].
- Sektorius, turintis 118.000 karvių ir 750 ūkių, 2016 m. pagamino 1,45 mln. t pieno (panašus pieno gamybos kiekis Lietuvoje), kurio vertė sudarė 2,5 mlrd. USD. Primitis iš karvės Izraelyje siekė per 12 t – daugiausia pasaulyje. Izraelis pasiekė aukštą gamybos produktyvumą ir efektyvumą taikydamas pažangias technologijas: pieno ūkiai naudoja kompiuterizuotas melžimo ir šėrimo sistemas, klimato kontrolės (karvių vėsinimo) sistemas ir Hi-Tech pieno perdirbimo įrangą.
- Lietuva inovacijas galėtų pritaikyti visoje produkcijos grandinėje: žaliavinio pieno gamyboje taikyti dirbtinio intelekto valdomas gyvulių priežiūros, melžimo ir šėrimo sistemas, padedančias optimizuoti pieno gamybą ir užtikrinti aukštą produktyvumą. Didelio proveržio eksporto rinkose galime pasiekti pasitelkdami inovacijas ir gamindami naujos kartos aukštesnės pridėtinės vertės pieno produktus. Jie apima funkcinius pieno ingredientus: išgrynintus pieno baltymus, išrūgų baltymus, kazeiną, pieno albuminą ir t.t.

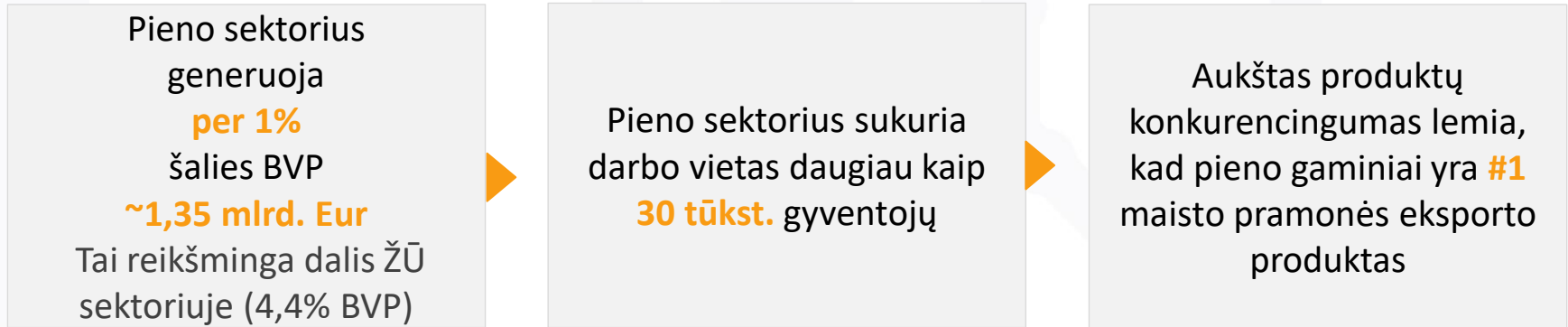
Pieno sektorius tradiciškai svarbi Lietuvos pramonės dalis. Šioje dalyje pateikiami pagrindiniai rodikliai atspindintys jo vietą ekonomikoje.

Taip pat pateikiama pieno sektoriaus vertės kūrimo grandinė, pagrindiniai jos aspektai bei pokyčiai.

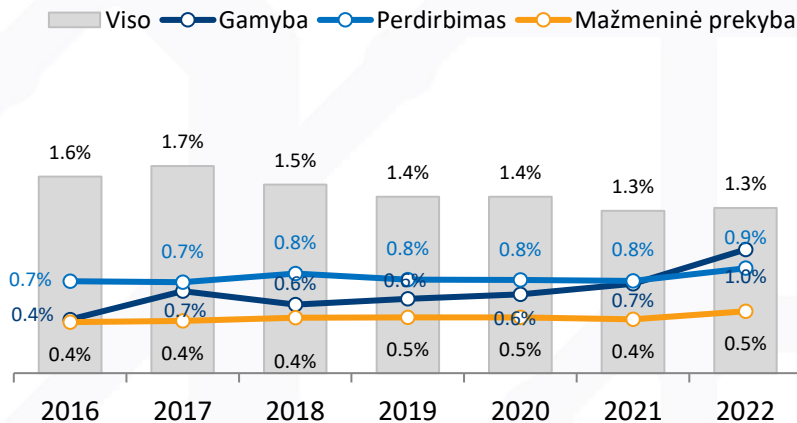
SEKTORIAUS SVARBA

Pieno sektorius – svarbus Lietuvos ekonomikos mastu

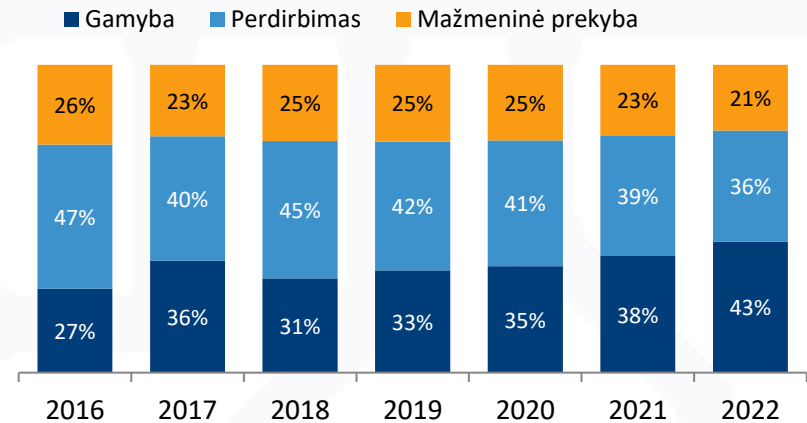
Sektorius yra strategiškai svarbus, aprūpinant vidaus rinką būtiniaisiais produktais, sprendžiant gyventojų užimtumo problemas bei konkuruojant eksporto rinkose

Pieno sektoriaus indėlis į šalies bendrąją pridėtinę vertę, %

Pieno sektoriaus pridėtinės vertės struktūra pagal grandis, %

Šaltinis: išskaičiuota pagal Statistikos departamento, Eurostat, Lietuvos agrarinės rinkos instituto informaciją

Pieno gaminiai yra strateginis šalies eksporto produktas

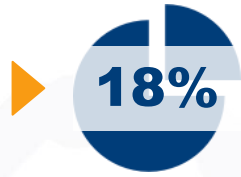
Į eksportą orientuotas sektorius

2023 m.

pajamų pieno perdirbimo sektorius gauna iš eksporto

#1 maisto pramonės eksporto produktas

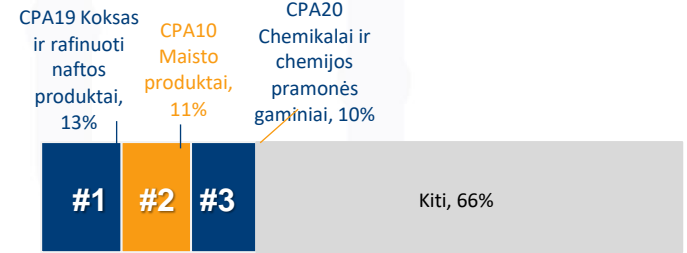
2023 m.

maisto (CPA10) eksporto pajamų generuoja pieno gaminiai

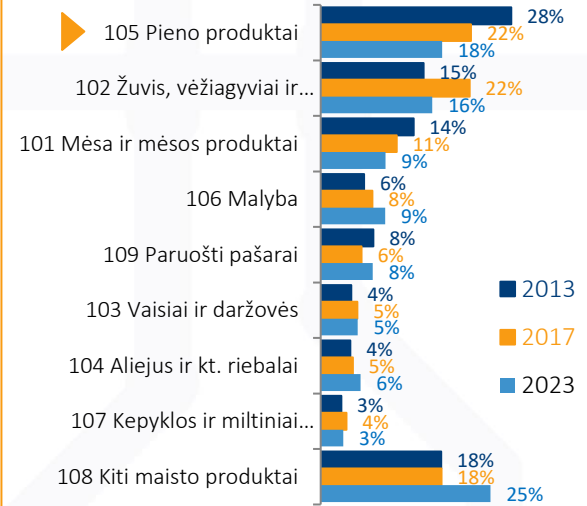
Eksportuojama į daugiau kaip 100 šalių (2023 m.)

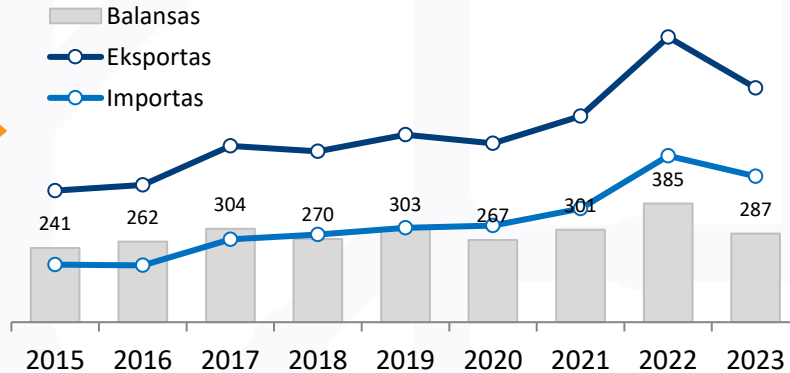
TOP3 iš Lietuvos eksportuojamos prekių grupės pagal vertę (2023)

Maisto produktų (CPA10) eksporto struktūra pagal vertę

CPA105 Pieno gaminių užsienio prekyba, mln. Eur

Eksportuoja kelis kartus daugiau nei importuoja, taip didindamas šalies BVP

Šaltinis: išskaičiuota pagal Valstybės duomenų agentūros, Eurostat informaciją

Vertės kūrimo grandinė. Pieno produktų tiekimo grandinėje dalyvauja daug dalyvių: ūkininkai, perdirbėjai, prekybininkai ir kiti

- ES pieno sektoriuje tiesiogiai dirba beveik 1 mln. žmonių: žaliavinio pieno gamyboje – apie 650 000, perdirbimo įmonėse – per 300 000, iš jų 45 000 darbo vietų susijusių su produkcijos eksportu už ES ribų.
- Lietuvos pieno sektoriuje tiesiogiai dirba apie 30 000 žmonių: 25 000 žaliavinio pieno gamyboje ir 5200 – perdirbimo įmonėse.
- Pieno sektorius taip pat kuria netiesiogines darbo vietas sektorių aptarnaujančiose veiklose (produktų prekyba, pašarų gamyba, logistika, laboratorijos ir t.t.).

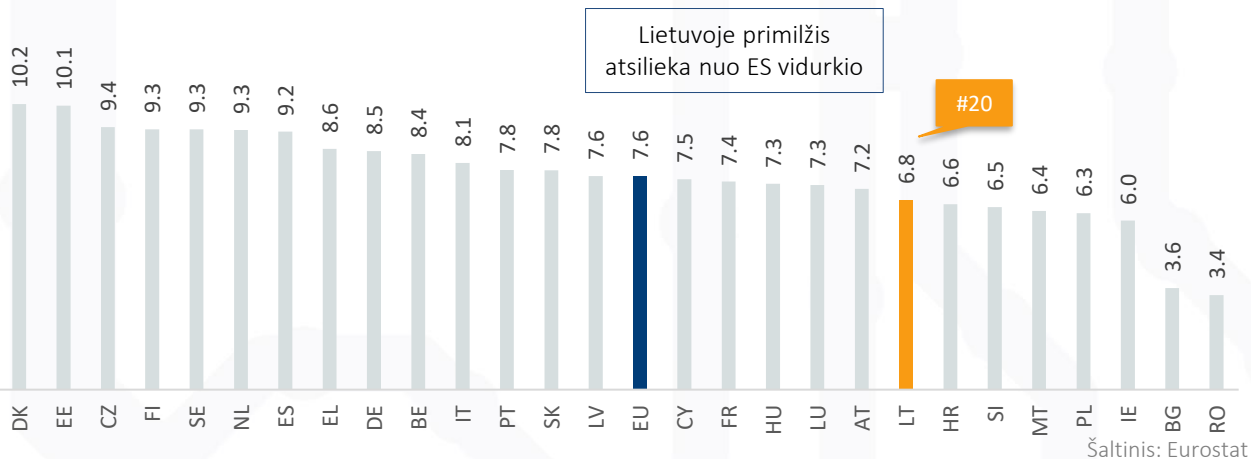

ŽALIAVINIS PIENAS

Šiame skyriuje analizuojami Lietuvos žaliavinio pieno gamybos pokyčiai bei vidutinės trukmės prognozės. Temos apima žaliavinio pieno gamybos ir struktūrinių pokyčių tendencijas.

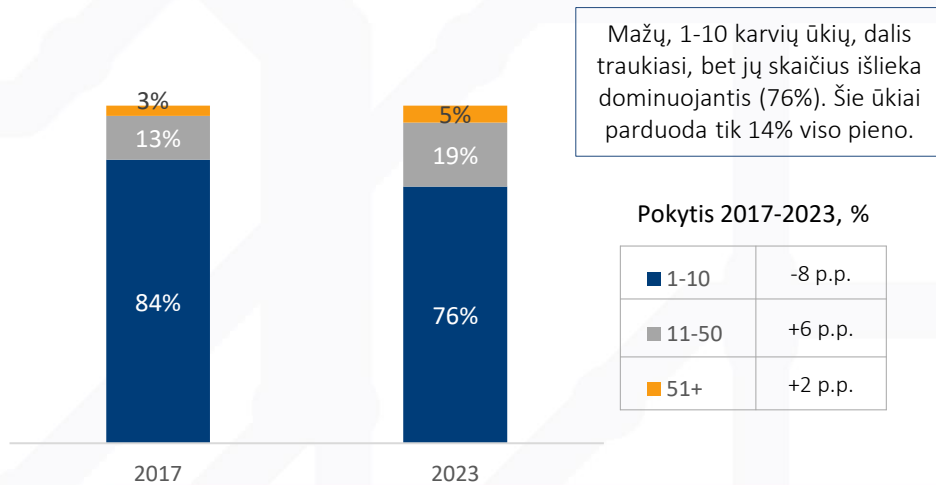
Lietuvos pieno ūkiai stambėja, tačiau nuo ES vidurkio atsilieka

Primilžių rodikliai ES šalyse, 2022 m., t. nuo vienos karvės

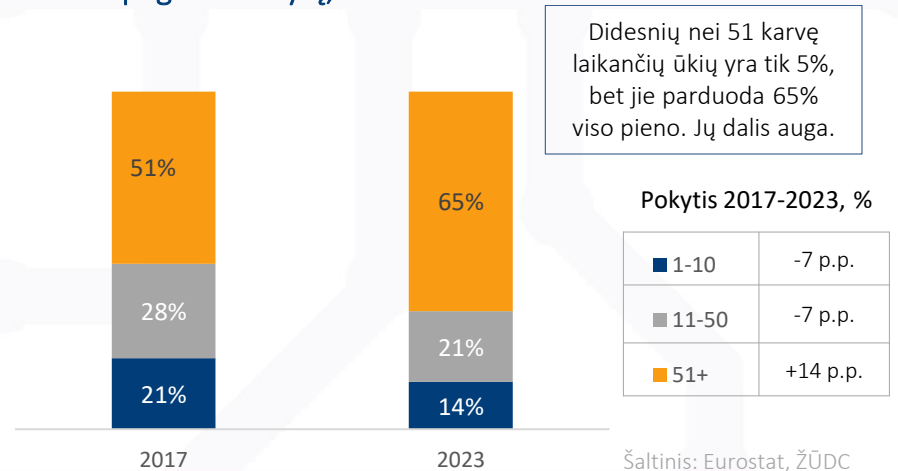

- ES ir Lietuvoje kasmet fiksuojamas melžiamų karvių skaičiaus mažėjimas ir tuo pačiu kompensuojantis pieninių karvių primilžio padidėjimas.
- Tai reiškia, kad mažėjant karvių skaičiui, pieno kiekis išliko stabilus dėl augančio karvių produktyvumo.
- Karvių produktyvumas ES (primilžis nuo vienos karvės rodiklis) per ateinantį dešimtmetį toliau didės, nors ir lėtesniu tempu.

Lietuvos pieno ūkių pasiskirstymas pagal laikomas karves, %

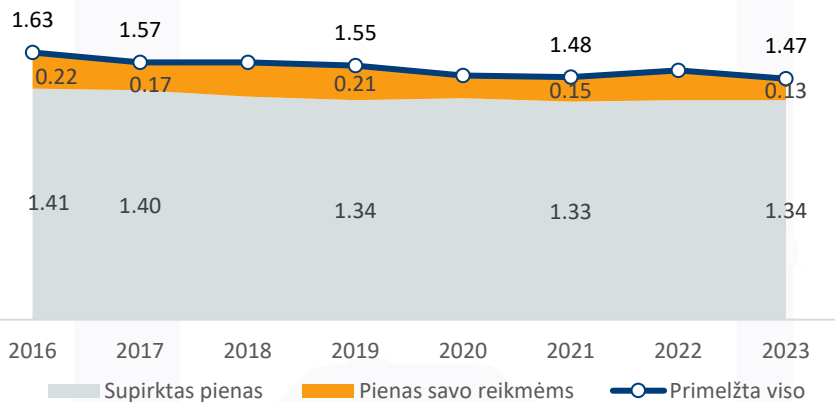

Lietuvoje parduoto pieno kiekio pasiskirstymas pagal ūkio dydį, %

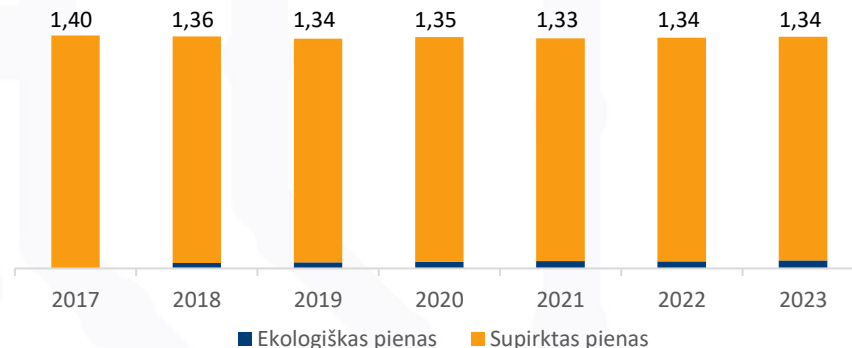

Lietuvoje žaliavinio pieno apimtys iš esmės nekinta

Žalio pieno gamybos ir jo tiekimo struktūra, mln. t

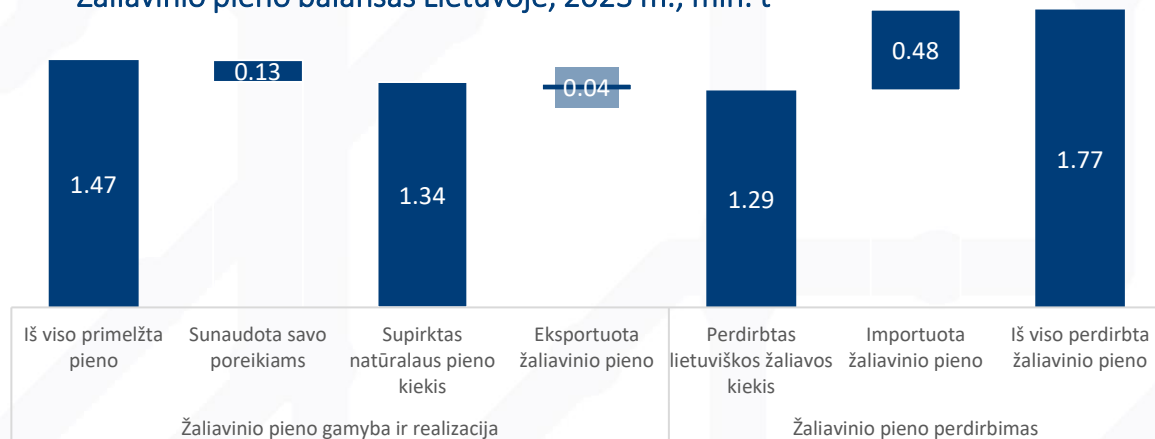
Žalio pieno supirkimas (pristatymas į pienines), mln. t

Lietuvoje primelžtas pienas ne visas parduodamas perdirbti. Dalis jo suvartojama savo reikmėms, kuri traukiasi spartesniu tempu, kai superkamo pieno kiekis išliko gana stabilus.

Pieno gamyba prekiniuose ūkiuose išlieka stabili. Supirkimo kiekiai nuo 2017 m. šiek tiek sumažėjo, o nuo 2021 m. šiek tiek augo. Šią tendenciją atspindi primilžio augimas nuo karvės, o taip pat auganti ekologiško pieno gamyba.

Žaliavinio pieno balansas Lietuvoje, 2023 m., mln. t

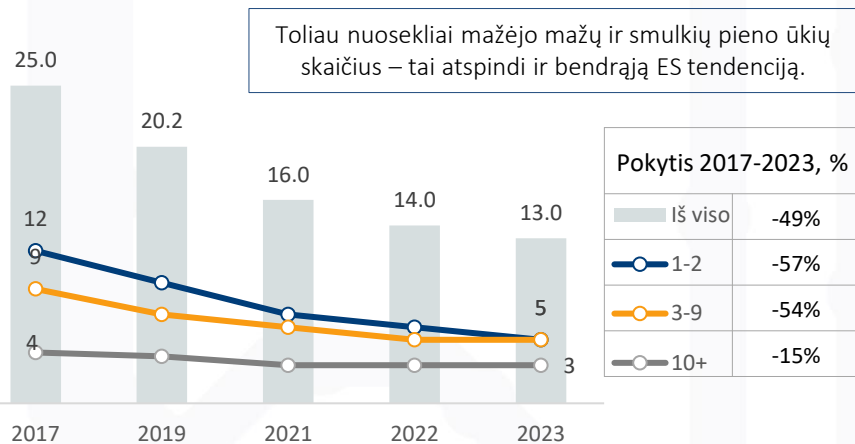

- 2023 m. Lietuvoje per metus primelžta 1,47 mln. t pieno. Dešimtadalis (0,13 mln. t) suvartota savo reikmėms, o perdirbti patiekta 1,34 mln. t, arba 91% primelžto kiekio (ES vidurkis – 94%). 2016 m. parduodamo perdirbti pieno dalis siekė 87%.
- Iš Lietuvos pieno ūkių supirktas pienas užtikrina tik 76% viso perdirbimui reikalingo žaliavinio pieno poreikio. Trūkstama dalis yra importuojama iš kitų ES šalių.

Šaltinis: Eurostat, ŽŪDC

Parduodančių pieną ūkių struktūra Lietuvoje nuosekliai keičiasi

Ūkių, parduodančių pieną, skaičius Lietuvoje, tūkst. vnt.

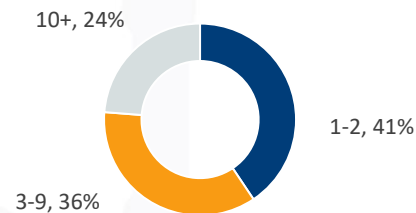

Žaliavinio pieno pasiskirstymas pagal dydį ir jų dalis pieno tiekime 2023 m. %

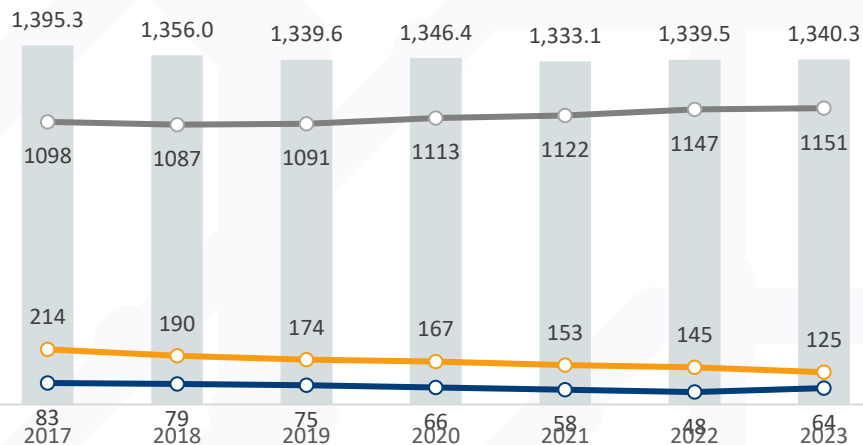
Penktadalis ūkių pateikia beveik 90% pieno.

Nuo 2017 m. toliau nuosekliai didėjo didesnių ūkių svarba.

Pasiskirstymas pagal dydį

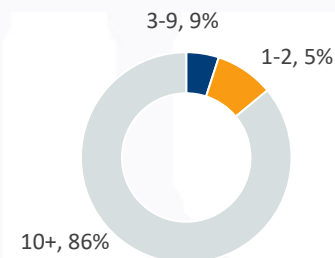
Parduotas natūralaus riebumo pieno kiekis pagal ūkio dydį, tūkst. t.

Pokytis 2017-2023, %

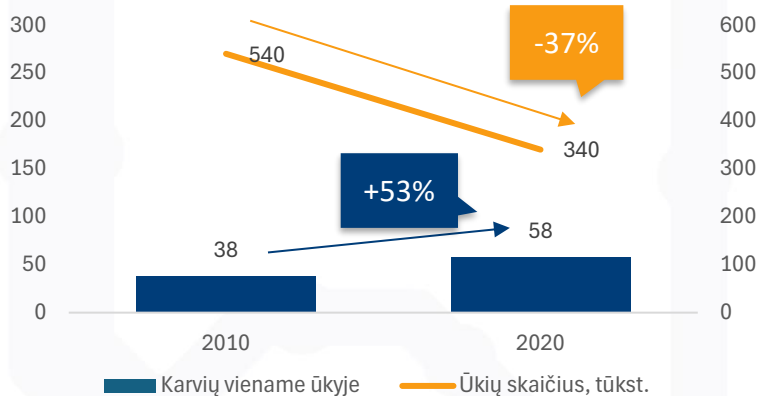
Iš viso	-4%
1-2	-23%
3-9	-42%
10+	+1%

Pasiskirstymas pagal tiekiamą pieną

Šaltiniai: Eurostat, ŽŪDC

ES pieno ūkių struktūra

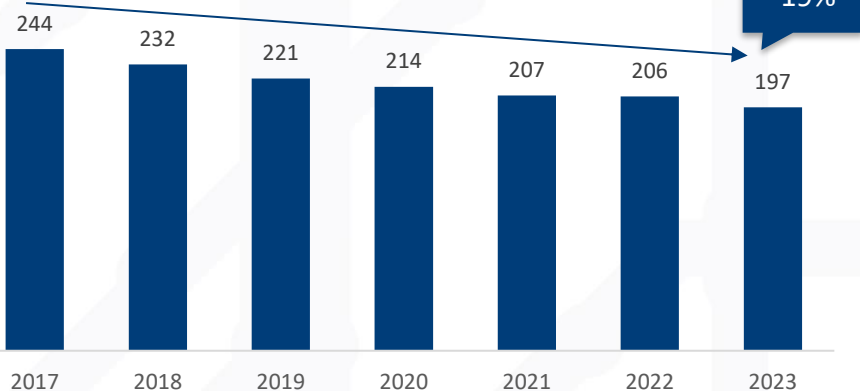

Šaltinis: ES žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktoratas, remiantis Eurostat

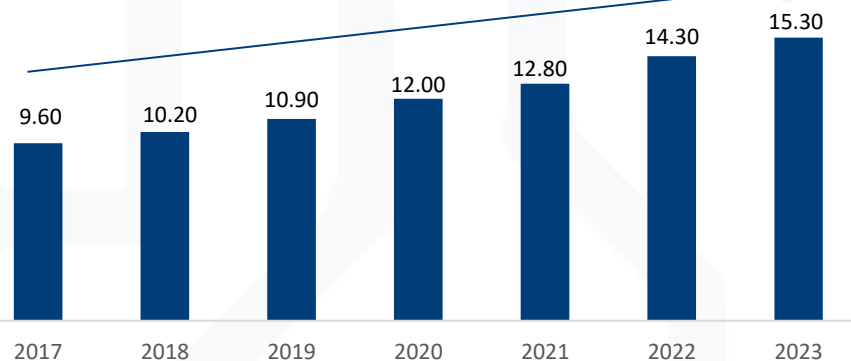
Karvių mažėjo, augo ūkiai ir jų efektyvumas

- ES pieno ūkių struktūra sparčiai keičiasi stambėjimo linkme. Per dešimt metų (2010–2020) ūkių skaičius sumažėjo daugiau kaip trečdaliu, o vidutinis karvių skaičius ūkyje išaugo per pusę.
- Daugelis ES ūkių sustambėjo, o smulkesni ūkiai traukėsi iš rinkos. Efektyvumo požiūriu ES pieno ūkių produktyvumas ir konkurencingumas pagerėjo.
- Tokios pat tendencijos vyrauja Lietuvoje, kur vidutinis karvių skaičius ūkyje nuo 2017 m. iki 2023 m. išaugo 59%.
- Tuo pačiu Lietuvoje mažėjo bendras karvių skaičius, kuris nuo 2017 m. iki 2023 m. susitraukė 19%.
- Augantis karvių produktyvumas, gerėjanti pieno kokybė Lietuvoje augino pieno supirkimo kainų vidurkius ir ūkių pajamas.

Karvių skaičius Lietuvoje 2017-2023 m., tūkst.

Vidutinis karvių skaičius Lietuvos ūkyje, vnt.

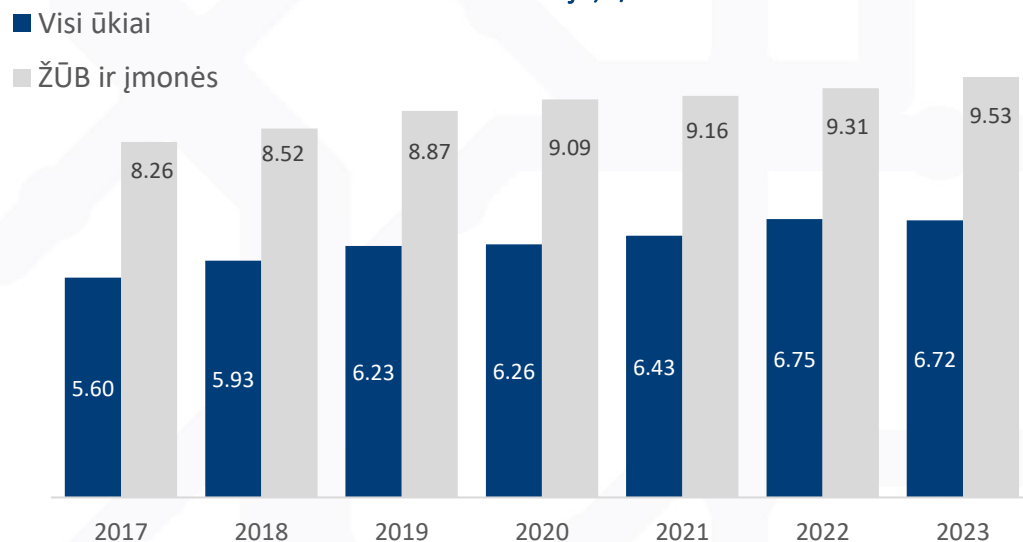

Šaltiniai: Eurostat, ŽŪDC

Didelių ūkių karvių produktyvumas pusantro karto viršija bendrąjį visų ūkių vidurkį

- Lietuvoje apie 70% viso superkamo pieno kiekio tiesiai perdirbėjams parduoda stambūs pieno gamintojai, parduodantys daugiau kaip 40 t žalio pieno per mėnesį. Jiems mokama pieno supirkimo kaina, atsižvelgiant į sezoniskumą, būna artima, arba viršijanti ES vidurkį.
- Likusią dalį pieno iš smulkesnių ūkių superka tarpininkų įmonės, kurios surinktą pieną perparduoda perdirbėjams.

Primilžis Lietuvoje, t/karvės

- Bendras Lietuvos pieno ūkių produktyvumas per 2017-2023 m. išaugo apie 20%
- Primilžio rodiklio skirtumas siekia beveik pusantro karto stambųjų gamintojų (žemės ūkio bendrovėse ir įmonėse) naudai. Aukštą produktyvumą lemia investicinių priemonių visuma, prieinama finansiškai stipresniems rinkos dalyviams.
- Tokiu būdu karvių skaičiaus mažėjimas kompensuojamas primilžio augimu taip išlaikant stabilų žaliavinio pieno kiekį Lietuvoje.

Šaltiniai: Eurostat, ŽŪDC

Teigiamas investicinių lėšų poveikis ir prekinio pieno gamybos augimas

- ES yra įvairių priemonių, skirtų ūkininkams remti ir rinkos disbalanso problemoms spręsti. Tai apima bendrą rinkos organizavimą, valstybės intervenciją ir privatų sandėliavimą, tiesiogines išmokas ir kaimo plėtros priemones (KPP), kaip bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) dalį [5].
- ES pieno sektoriaus ūkininkai gauna tiesiogines išmokas pagal pirmąjį BŽŪP ramstį, kurios taip pat gali apimti paramą tiems, kurie dirba vietovėse, kuriose esama gamtinių kliūčių. Priimta, kad nacionaliniu lygmeniu rengiami BŽŪP strateginiai planai, kurių kiekviename numatomos intervencijos, kuriomis tenkinami konkretūs šalies poreikiai. Susietoji parama sunkumų patiriantiems pieno gamintojams gali būti teikiama tam tikromis ribotomis sąlygomis.
- Pagal BŽŪP antrąjį ramstį pieno gamintojai taip pat gali pasinaudoti įvairiomis KPP priemonėmis.
- 2014-2020 metais pagal KPP programą pieninei galvijininkystei Lietuvoje išmokėta 227 mln. Eur, augalininkystei 172 mln., daržininkystei 84 mln., mėšinei galvijininkystei 150 mln., paukštininkystei 13 mln., kiaulininkystei 3,2 mln. Eur investicinė parama.
- Pieninės galvijininkystės sektorius gavo daugiausia investicinių lėšų, palyginti su kitomis žemės ūkio šakomis. Nors tai nepadėjo išspręsti struktūrinių problemų, tačiau įvyko lūžis ir prekinio pieno tiekimo kiekis pradėjo didėti 2022–2024 m. laikotarpiu.

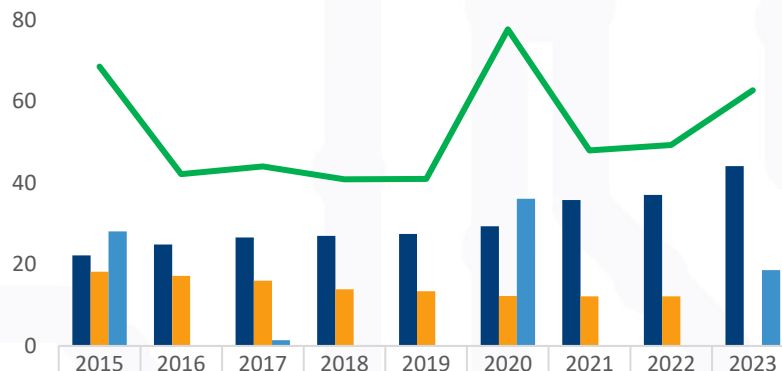
Investicijos į pieno gamybos strategiją

- ES šalių ūkiuose naudojamos skirtingos pieno gamybos strategijos, orientuotos į ekonominio atsparumo stiprinimą, siekiant užtikrinti tinkamas pajamas ir investicijų grąžą ūkininkui, kartu didinant gyvūnų gerovę, sveikatą ir socialinį bei aplinkos tvarumą [6].
- Pieno gamybos strategijos suteikia galimybių suderinti produktyvumo padidėjimą ir melžiamų karvių sveikatos bei gerovės sąlygas, taip pat pagerinti pieno ūkių socialinį ir aplinkosauginį veiksmingumą.
- Geresnė pieno kokybė gali padėti ūkininkams gauti didesnę kainą už pieną, o tai savo ruožtu gali padėti padidinti pieno ūkių ekonominį atsparumą. Vienas iš pieno kokybės elementų yra pieno sudėtis, atsižvelgiant į pieno perdirbimo grandinės reikalavimus.
- Kaip atsparumo didinimo sprendimai matomos trys pagrindinės pieno gamybos strategijos [6]:
 1. Pieno kiekio, apimtios ir našumo didinimas. Pagal šią strategiją reikalingos gerai apskaičiuotos investicijos, kartu išsaugant finansavimo pajėgumus. Šioje strategijoje matomos rizikos: didelė priklausomybė nuo išteklių, darbo jėgos kiekio, finansų suvaldymas.
 2. Mažų sąnaudų strategija, apima gamybos sąnaudų įsisavinimą, savarankiškumą, gerai išmatuotą ūkio plėtrą. Rizikos: apribojimai pasiekti pakankamą našumo lygį ir įvaldyti sudėtingą gamybos sistemą.
 3. Pridėtinės vertės strategija apima orientaciją į didesnės vertės produkcijos gamybą, gamybą pagal specifikacijas (SKVN/SGN, ekologiškas pienas). Rizikos: pasiekti pakankamą našumo lygį, įsisavinti gana sudėtingą gamybos sistemą ir rasti rinką.

Pieno sektorius – vienas iš labiausiai remiamų žemės ūkio sektorių (2)

Nacionalinė ir ES parama Lietuvos pieno ūkiams, 2015-2023 m., mln. Eur

2015–2023 m. laikotarpiu iš viso išmokėta 475 mln. Eur paramos.

● 2024 m. susietoji parama padidinta iki 44,91 mln. €, tačiau kitos paramos netaikytos. Tad faktiškai matome bendrosios paramos sumažėjimą (plg. 62,8 mln. € – 2023)

Paramos rezultatai

- Baltymų ir riebalų kiekio spartus augimas
- Pieno kiekio augimas 2022–2024 laikotarpiu
- Pieno kainos vidurkio augimas
- Pridėtinės vertės augimas visoje vertės grandinėje

Paramos efektyvumas

- Ūkių struktūra išlieka atsilikusi
- Nepakankami pieno kokybės reikalavimai
- ES vidurkiai nepasiekti (vid. ūkio dydis; primilžis)
- Dideli pieno kainų supirkimo skirtumai iš didelių ir mažų ūkių

* Nuo 2023 m. ši parama neskiriama

**2017 m. parama už pieno, parduodamo perdirbti, kiekio sumažinimą (1,43 mln. Eur)

**2020 m. laikinoji valstybės pagalba nukentėjusiems nuo COVID-19 (36,1 mln. Eur)

**2023 Nacionalinė pagalba pieno gamintojams de minimis (7,98 mln. Eur)

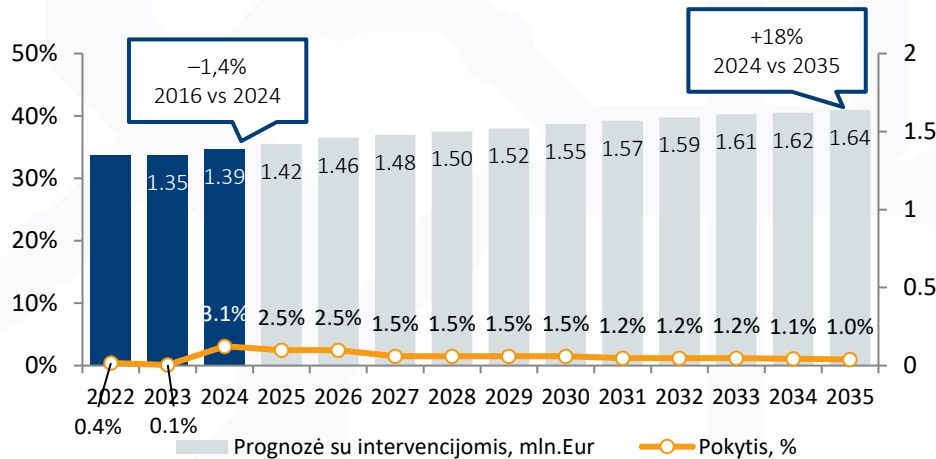
**2023 Išimtinė parama pieno gamintojams ekonominiam gyvybingumui išsaugoti (10,66 mln. Eur)

Šaltiniai: Eurostat, ŽŪDC

Įvertinus intervenciją, Lietuvos pieno gamybos apimčių prognozė yra teigiama

Intervencija laikoma valstybės finansiniai instrumentai arba didelės apimties privačios investicijos, kurios daro reikšmingą poveikį sektoriaus rodikliams arba keičia sektoriaus dalyvių veikimo būdą. Prekinio pieno gamybos sektoriuje tai teigiamai veiktų tiek karvių skaičių, tiek primilžio rodiklį, o svarbiausia – prekinio pieno gamybos kiekio augimą.

Prekinio pieno gamybos Lietuvoje augimo prognozė, mln.t

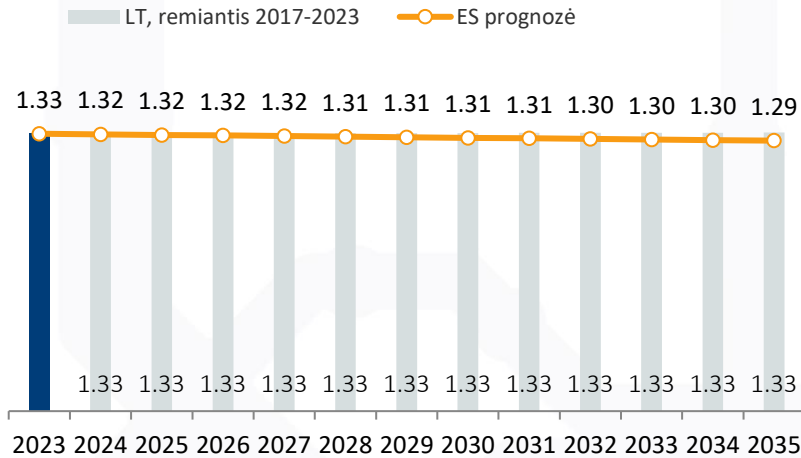
Žaliavinio pieno gamybos Lietuvoje apimtys prognozuojamos remiantis ES pateikiamomis prognozėmis bei Lietuvos faktinėmis karvių skaičiaus bei primilžio dinamikos tendencijomis, įvertinus intervenciją.

- 2014-2020 m. pagal KPP programą pieninei galvijininkystei išmokėta 227 mln. Eur investicinė parama (investicijos į žū valdas, fermų statyba, pieninių bandų augimas). Efektas pieno ūkyje matomas praėjus 2 metams po investicinių pokyčių įgyvendinimo.
- Lietuvoje nuo 2022 metų stebimas tiekiamo pieno į pienines kiekio augimas (2022 m. +0,4%; 2023 m. +0,1%; 2024 m. +3,1%). Šią tendenciją galėjo lemti būtent minėta intervencija.
- Daroma prielaida, kad atliktų investicijų pastebimas efektas bus matomas 2025 ir 2026 metais (tais metais tikimasi ~2,5% metinio pieno kiekio augimo).
- Jeigu naujuoju finansiniu laikotarpiu investicinė parama pieno ūkių plėtrai išliks tame pačiame lygyje, tikimasi, kad 2027–2035 laikotarpiu metinis pieno kiekio augimo vidurkis sieks po 1,5% kasmet, o padidinus paramą – tikėtinas dar didesnis metinis tiekiamo pieno kiekio augimas.
- Prie spartesnio pieno kiekio augimo ateityje taip pat gali prisidėti privačių rinkos dalyvių investicijos.
- Pagal šią prognozę žaliavinio pieno gamyba iki 2035 m., palyginti su 2024 m., galėtų išaugti 18% iki 1,64 mln. t.

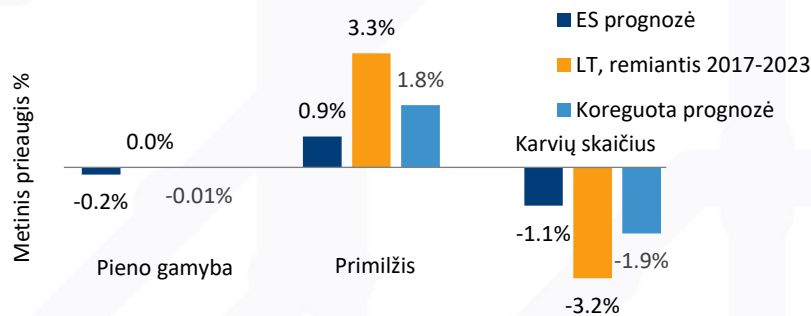
Šaltiniai: Eurostat, ŽŪDC

Lietuvos pieno gamybos apimčių prognozė yra neigiama, įvertinus intervencijos trūkumą

Prekinio pieno gamybos prognozė, mln.t

ES prognozės 2023-2035 metiniam palyginimas su Lietuvos 2017-2023 tendencijomis, %

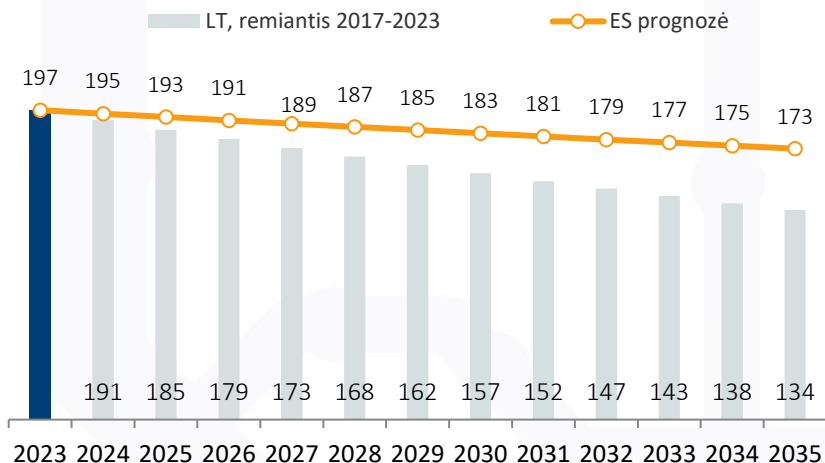

Šaltiniai: Apskaičiuota remiantis DG AGRI prognoze

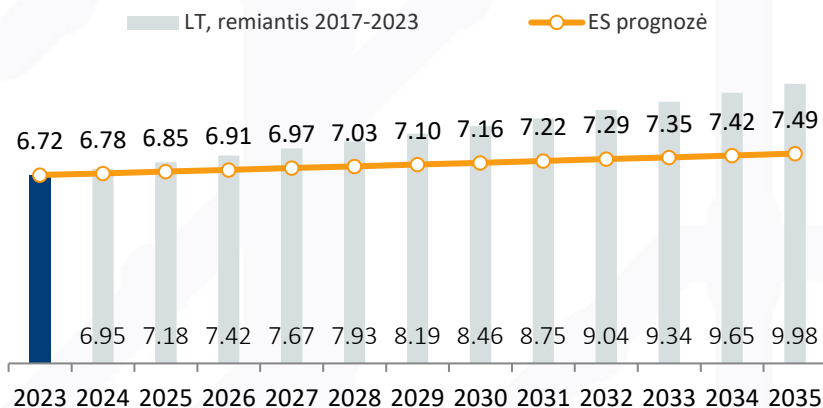
- Žaliavinio pieno gamybos Lietuvoje apimtys prognozuojamos remiantis ES pateikiamomis prognozėmis bei Lietuvos faktinėmis karvių skaičiaus bei primilžio dinamikos tendencijomis.
- Jeigu naujuoju finansiniu laikotarpiu investicinė parama pieno ūkių plėtrai bus nepakankama (mažinama), remiantis DG AGRI prognozėmis [3], pieno gamyba Lietuvoje 2035 sieks 1,29 mln. t. (sumažėtų 4,4%, palyginti su 2023 m.).
- Remiantis faktiniais Lietuvos duomenimis pieno gamyba 2035 gali siekti 1.33 mln. t. Bendra pagaminamo pieno apimtys pagal šį scenarijų padidėtų tik 0,4%. Tai reiškia, kad primilžio augimas iš esmės kompensuoja karvių skaičiaus mažėjimą.
- Atsižvelgiant į prielaidas dėl karvių skaičiaus bei primilžio dinamikos, tikėtina, kad žaliavinio pieno gamyba 2035 metais gali sumažėti iki 1.31 mln. t. arba 1,4% lyginant su 2023.
- Lyginant ES ir Lietuvos prognozes matosi dinamikos skirtumas. Tiek karvių skaičiaus, tiek primilžio tendencijų kryptis sutampa, tačiau Lietuvos rodikliai ženkliai didesni.
- Karvių skaičiaus mažėjimas Lietuvoje remiantis faktiniais duomenimis gali siekti apie 3% per metus, kai ES prognozė yra tik 1,1%. Atsižvelgiant į paskutinių metų pokyčius prognozuojamas lėtesnis koreguotas karvių mažėjimas, kuris gali siekti iki 2% per metus.
- Primilžio didėjimas Lietuvoje per pastaruosius kelis metus siekė 3,3% tuo tarpu ES prognozės indikuoja 0,9% didėjimą. Koreguota prognozė atsižvelgia į ribinius galimo didėjimo apribojimus bei bendras pieno ūkių stuktūrines tendencijas ir prognozuoja 1,8% metinį didėjimą.
- Remiantis koreguotomis prognozėmis žaliavinio pieno gamyba per ateinantį laikotarpį išliks stabilus ir metinis vidutinis sumažėjimas gali būti apie 0,01% per metus. Įvertinus galimą naudojimo savo reikmėms mažėjimą, bendras parduodamas kiekis gali išlikti labai stabilus.

Karvių skaičiaus ir produktyvumo (primilžio nuo karvės) prognozė Lietuvoje

Karvių (pieną parduodančiuose ūkiuose) skaičiaus prognozė, tūkst.

Primilžio prognozė, t/ karvei

Remiantis DG AGRI prognoze [3], karvių skaičius visoje ES iki 2035 m. kasmet mažės po 1,1% (maždaug po 200 tūkst. karvių kasmet). Iki 2035 m. karvių skaičius ES susitrauks daugiau kaip 12%, arba daugiau kaip 2 mln. karvių, palyginti su 2024 m.

Analizuojant skirtingus scenarijus, bendras karvių skaičius nuo 2024 m. iki 2035 m. gali mažėti 22–57 tūkst. ribose (2–5 tūkst. karvių per metus). Prognozuojamo laikotarpio pabaigoje (2035 m.) karvių skaičius bus 134–173 tūkst. karvių ribose:

- Lietuvos 2017-2023 laikotarpio istoriniai duomenys ir tendencijos rodo 3,2% metinį karvių skaičiaus mažėjimą. Prognozuojant pagal šį scenarijų, 2035 m., palyginti su 2024 m. melžiamų karvių skaičius gali sumažėti 31,3% iki 134 tūkst. Karvių mažėtų po daugiau kaip 5 tūkst. kasmet. Kita vertus, atsižvelgiant į tai, kad karvių skaičiaus mažėjimo dinamika pastaraisiais metais kiek sulėtėjo, tikėtina, kad metinis susitraukimas gali siekti apie 2,5%.
- Remiantis DG AGRI prognoze, pagal kurią metinis karvių skaičius mažėtų 1,1% ribose, 2035 m. karvių skaičius gali siekti 173 tūkst. (-11,3% palyginti su 2024 m.). Be to, atsižvelgiant į valstybės intervenciją finansiniais instrumentais remti pieno ūkių investicijas, įskaitant ir galimas dideles privačias investicijas į pieno ūkių plėtrą, metinis karvių skaičius susitraukimas gali būti kiek mažesnis.

Analizuojant skirtingus scenarijus, bendrasis primilžio vidurkis iš karvės 2035 m. gali būti 7,5 – 10 t ribose:

- Remiantis DG AGRI prognoze, primilžis ES iki 2035 m. kasmet augs po 0,9%. Pagal šį scenarijų 2035 m. Lietuva galėtų pasiekti 7,49 t nuo karvės primilžį (+11,4% palyginti su 2023).
- Lietuvos tendencijos (2017 – 2023 metai) rodo 3,3% metinį bendro primilžio didėjimą. Prognozuojant pagal šį, nacionalinės tendencijos scenarijų, tikėtina kad 2035 metais bendras primilžis sieks 9,98 t. (+48,4% palyginti su 2023).
- Atsižvelgiant į tai, kad ŽŪB ir įmonėse jau 2023 m. primilžis siekė 9,5 t per metus, o ūkių stambėjimo tendencija išliks, bendrasis šalies primilžo vidurkis iš karvės 2035 m. gali pasiekti 8,33 t (metinis augimas +2%).

Šaltiniai: Apskaičiuota, remiantis DG AGRI prognozėmis

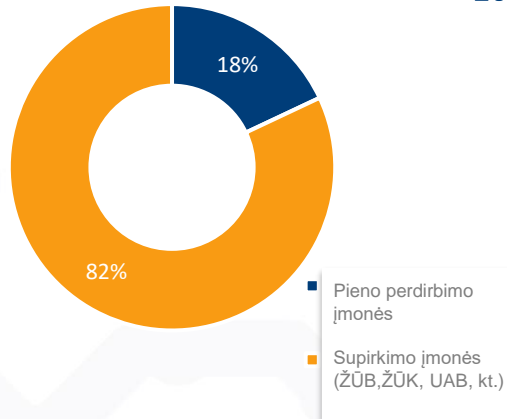

SUPIRKIMAS

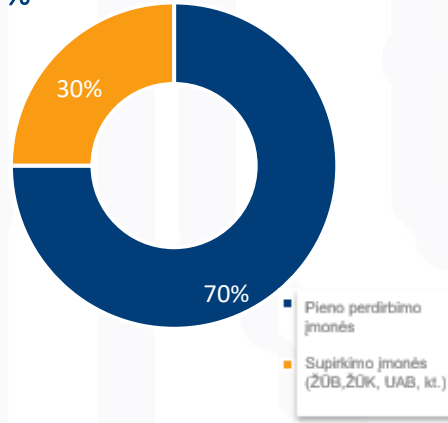
Šiame skyriuje analizuojami pagrindiniai Lietuvos žaliavinio pieno supirkimo rodikliai, tokie kaip kiekis, jo dinamika, superkama dalis bei kokybiniai superkamo pieno parametrai.

Į supirkimą patenka per 90% viso Lietuvoje primelžiamo pieno

Pieno supirkimo įmonių struktūra 2023 m., %

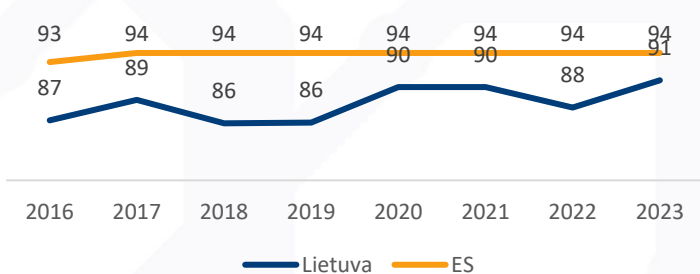

Superkamo pieno dalis pagal supirkėjus, 2023 m., %

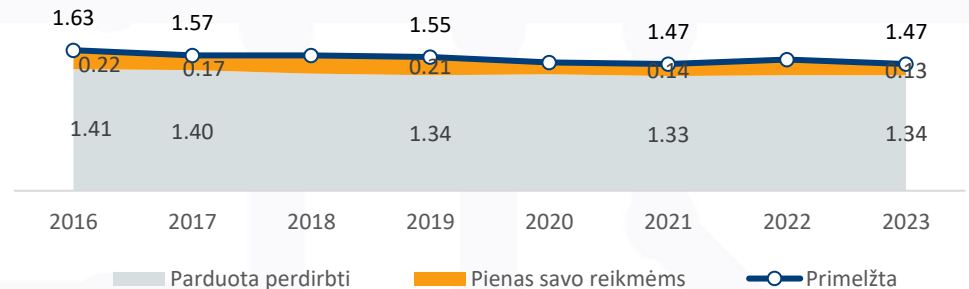

- Lietuvoje 2023 m. buvo 55 aktyviai veikiančios, pieną iš gamintojų superkančios, įmonės. Jų skaičius kiekvienais metais išlieka mažai kintantis.
- Žaliavinio pieno supirkimo įmonių struktūroje apie 18% sudaro pieno perdirbimo bendrovės. Likusi (82%) įmonių dalis – pieno kooperatyvai, žemės ūkio bendrovės ir kiti verslo subjektai – iš ūkių surinktą pieną kaip stambūs tiekėjai parduoda perdirbimo įmonėms.
- Lietuvos pieno sektoriuje egzistuoja tarpinė grandis supirkėjai-tarpininkai, kurie superka apie 30% viso superkamo žalio pieno.

Supirkto pieno dalis, nuo viso primelžto kiekio, 2023 m., %

Primelžtas ir supirktas pienas Lietuvoje, mln. t

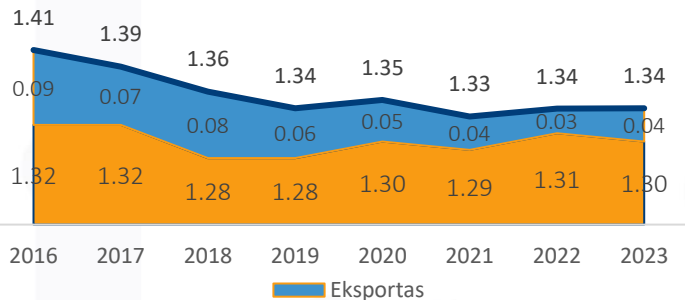

Lietuvoje superkama 91% viso šalyje primelžto pieno. Likusį dešimtadalį pieno gyventojai suvartoja savo reikmėms. ES šalyse šis rodiklis skiriasi – Danijoje 100%, Rumunijoje – 31%. Savo reikmėms vartoti pieno dalis Lietuvoje pamažu traukiasi, atitinkamai auga parduodamo pieno perdirbėjams dalis.

Šaltinis: ŽŪDC

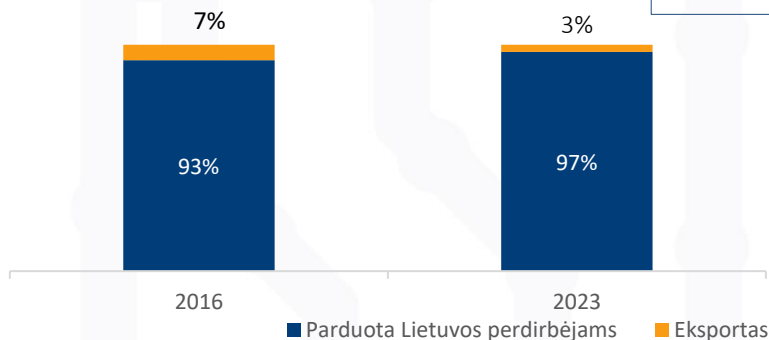
Lietuvoje perdirbama beveik 97% supirkto lietuviško pieno

Lietuvoje supirkto žaliavinio pieno realizacija, mln. t

Lietuvoje pieną parduodantys ūkiai ir kiti tiekėjai gauna konkurencingą kainą, dėl kurios žalio pieno eksportas yra ekonomiškai nenaudingas. Lietuviškas pienas lieka namų rinkoje.

Lietuviško žaliavinio pieno pardavimo rinka, %

2016–2023 m. laikotarpiu žaliavinio pieno eksportas labai sumenko ir siekia tik apie 3,2% (kai 2016 – 6,8%) viso kiekio. Tai sudaro apie 40 000 t.

Vidutinė metinė pieno kaina, mokėta pieno gamintojams Lietuvoje, importuoto ir eksportuoto pieno kainos vidurkia, 2024 m. sausis–gruodis, Eur/t

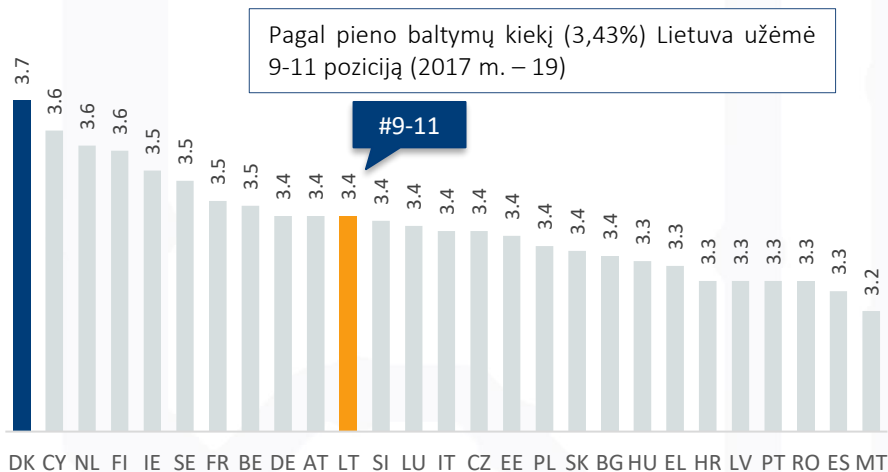

Eksportuojamo pieno kaina 2024 metais (12 mėn. vidurkis) buvo mažesnė, nei mokama stambiems pieno tiekėjams Lietuvoje. Importo kaina buvo mažesnė, nei bendra vidutinė kaina mokama visiems Lietuvos ūkiams.

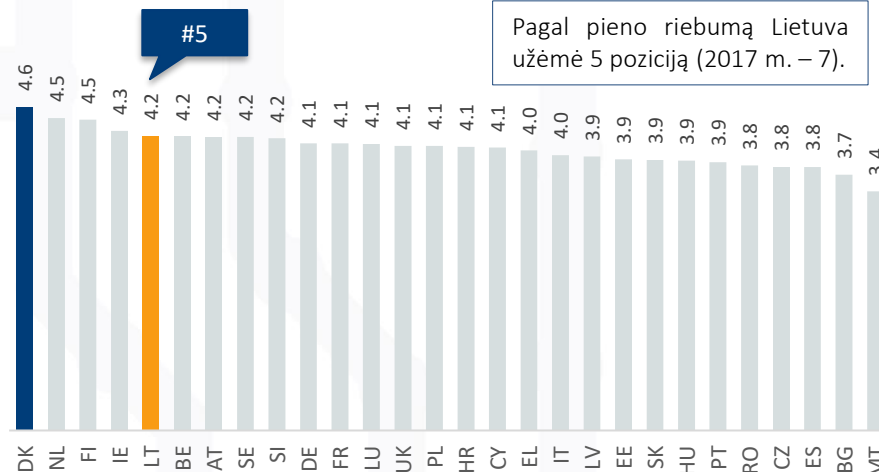
Šaltinis: ŽŪDC

Lietuviško pieno kokybė pagal baltymų ir riebalų kiekį gerėja

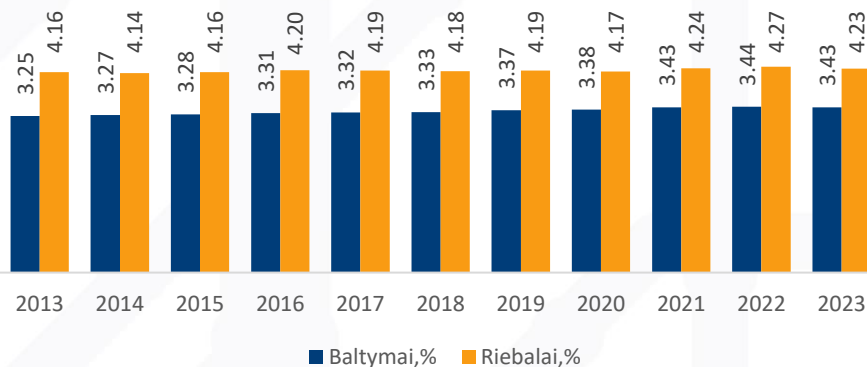
Pieno baltymų rodikliai, 2023 m., %

Pieno riebumo rodikliai, 2023 m., %

Pieno baltymų ir riebalų kiekio rodikliai Lietuvoje, 2013-2023 m., %

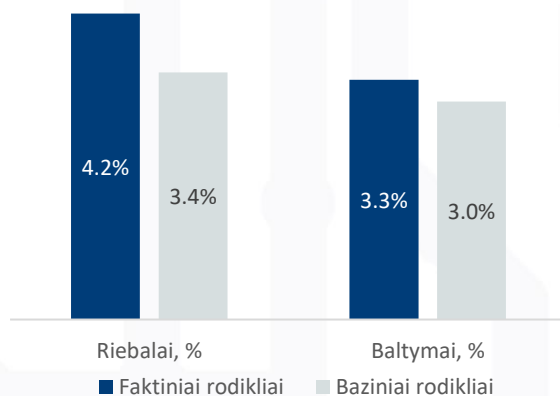

- Pieno baltymų ir riebalų kiekis lietuviškoje žaliavoje kasmet didėja. Didelė pažanga padaryta ir ES mastu, ypač didėjo lietuviško pieno baltymingumas. Už didesnį pieno riebalų ir baltymų kiekį supirkėjai moka didesnę kainą.
- Lietuviško pieno kokybės rodiklių gerėjimą lemia tai, kad ūkiai investuoja į bandų genetiką, šėrimą, rūpinasi gyvulių sveikata ir laikymo sąlygomis.
- Karvių veislės ir jų genetinės savybės turi didelę įtaką pieno sudėčiai. Kai kurios veislės natūraliai gamina pieną su didesniu baltymų ir riebalų kiekiu.
- Karvių mityba taip pat yra labai svarbi. Pašarai, turintys daug energijos ir baltymų, gali padidinti pieno baltymų ir riebalų kiekį. Pavyzdžiui, pašarai, kuriuose yra daugiau grūdų ir mažiau ląstelienos, gali padidinti riebalų kiekį piene.
- Karvių sveikata ir laikymo sąlygos taip pat turi įtakos pieno sudėčiai. Sveikos karvės, laikomos geromis sąlygomis, dažniausiai gamina kokybiškesnį pieną.

Šaltinis: ŽŪDC, Eurostat

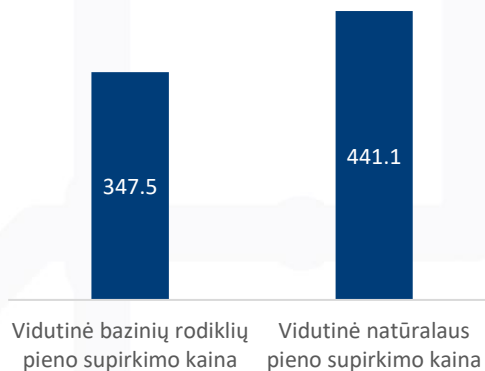
Bazinių pieno riebumo ir baltymingumo rodiklių priartinimas prie natūralaus pieno rodiklių parodo realią mokamą kainą už natūralų pieną

Lietuvoje galiojantys baziniai pieno rodikliai (nustatyti 1998 m.) ir karvių natūralaus pieno faktiniai metiniai duomenys, 2024 m. (12 mėn. vidurkis)

Lietuvoje taikomų bazinių pieno sudėties dydžių nuokrypis nuo faktinių pieno sudėties rodiklių yra didelis. Priartinus bazinius pieno sudėties rodiklius prie faktinių, natūralaus pieno supirkimo kainos dydis nepakis, tačiau bazinių ir faktinių kainų palyginimas taps korektiškesnis.

Vidutinė natūralaus pieno ir bazinių rodiklių pieno supirkimo metinė kaina Lietuvoje (12 mėn. vidurkis), 2024 m., Eur/t

Daugiau riebalų ir baltymų turintis natūralus pienas iš ūkininkų superkamas perskaičiuojant į žemesnius bazinius rodiklius. Dėl to „popierinė“ pieno supirkimo kaina sumažėja maždaug ketvirtadaliu. Realybėje su ūkininkais už pieną atsiskaitoma pagal natūralių rodiklių faktą.

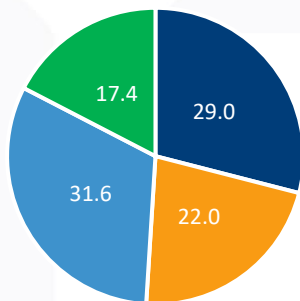
Šaltiniai: Eurostat, ŽŪM

2024 m. vidutinė metinė natūralaus pieno supirkimo kaina visiems ūkiams siekė 441,1 eur už toną. Atitinkamai didžiausia kaina mokėta stambiesiems pieno gamintojams – 481,9 eur, o smulkiems – 414,7 eur.

Importuotos žaliavos vidurkis siekė 430,9 eur, o eksportuotos – 463,5 eur. Užsienio prekyboje sandoriai vykdomi su stambiais pieno tiekėjais. Statistika rodo, kad stambiesiems gamintojams Lietuvoje už pieną mokama daugiau nei perkant/parduodant žaliavą užsienyje.

Tilsit sūrių kainos struktūra visoje vertės grandinėje Lietuvoje, 2023 m., %

- Žaliavos gamintojo dalis
- Perdirbimo (didmeninės prekybos) dalis
- Prekybos (mažmeninė) dalis
- PVM dalis

Sūriai – vertingiausia prekė, kuriems pagaminti sunaudojamas didžiausias supirkto pieno kiekis. Vertės grandinėje didžiausia dalis tenka prekybai ir pieno ūkiams.

Kas lemia žaliavinio pieno supirkimo kainą

- **Pieno kokybė.** Geresnės kokybės pieno produkcijos didesnė išėiga, perdirbimo procesas reikalauja mažiau kaštų, be to kai kurių produktų gamybai reikalingas itin aukštos kokybės žaliavinis pienas.
- **Tiekiamo pieno kiekis.** Kuo jis didesnis tuo mažesni pieno perdirbėjų supirkimo bei transportavimo kaštai, paprastesnė kokybės kontrolė. Kaina didinama ir už tiekėjų pastovumą bei lojalumą. Be to, stambesnių ūkių pieno pasiūlos sezoniskumas yra gerokai mažesnis negu smulkių ūkių.
- **Perdirbimo įmonių pieno poreikis bei galimybės.** Pieno perdirbėjų galimybes už superkamą pieną mokėti tam tikrą kainą daugiausia lemia jų produkcijos Lietuvoje ir užsienyje paklausa bei kainos, taip pat atsargų likučiai.
- **Situacija žaliavinio pieno tiekimo rinkoje.** Kuo mažesnė yra žaliavinio pieno pasiūla ir kuo didesnė paklausa, tuo didesnę kainą yra pasiruošę mokėti perdirbėjai.
- **Individuali derybinė galia.** Didesnis disponuojamas pieno kiekis, didina tiekėjų derybinę galią tariantis dėl pieno supirkimo kainų.

Šaltinis: ŽŪDC

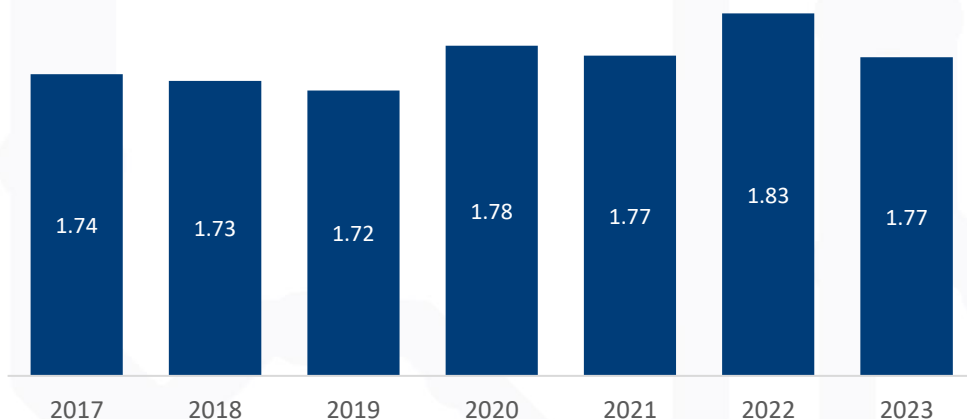
Šioje dalyje pateikiami pagrindiniai pieno perdirbimo pramonės rodikliai, gaminių struktūra bei pagrindiniai produkcijos realizavimo kanalai.

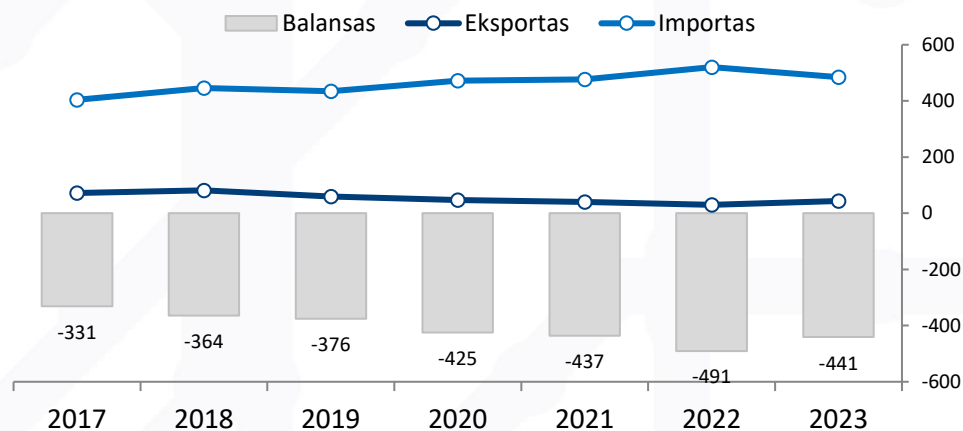
PERDIRBIMAS

Lietuvoje perdirbamo žaliavinio pieno kiekis išlieka stabilus

Perdirbamo žaliavinio pieno kiekis, mln. t

Žaliavinio pieno balansas, t.

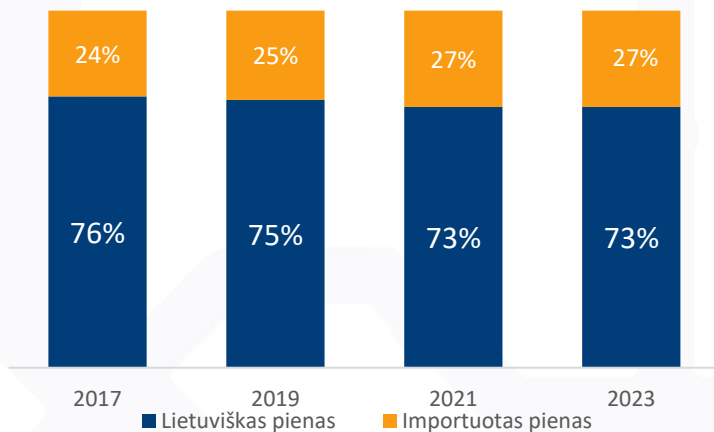

- Perdirbamo pieno kiekis per pastaruosius metus iš esmės nesikeičia (metinis pokytis sudaro apie 3%) ir paskutiniiais metais svyruoja tarp 1.77 – 1.83 mln. t. per metus.
- Lietuvoje pagaminamo žaliavinio pieno kiekio nepakanka esamų gamybinių pajėgumų panaudojimui, todėl dalis pieno importuojama.
- Importuojamas pieno kiekis taip pat stabilizavosi ir sudaro kiek daugiau nei ketvirtį viso perdirbamo pieno kiekio, apie 0.5 mln. t.
- Poreikį importuoti žaliavinį pieną lemia įvairūs veiksniai, tokie kaip kaina, kokybiniai parametrai, logistikos kaštai.

Šaltinis: ŽŪDC

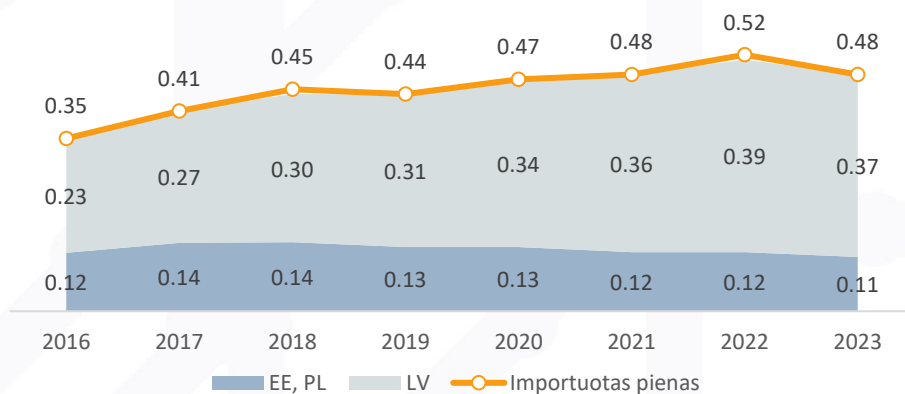
Trūkstama pieno žaliavos dalis perdirbimui daugiausiai importuojama iš Latvijos

Perdirbtų lietuviškų ir importuotų žaliavų struktūrinis santykis 2017-2023 m., %

- Pagrindinė importuojamo žaliavinio pieno tiekėja yra Latvija.
- Iš Latvijos importuojamas žaliavinis pienas sudaro apie 77% viso importuojamo kiekio ir siekia apie 360 – 390 tūkst. t. kiekvienais metais.
- Nuo 2021 metų žaliavinis pienas importuojamas iš Lenkijos, tačiau jo kiekis nežymus ir kartu su importu iš Estijos (kas galimai sietina su Latvijos gamyba) tesudaro apie 23% viso importo arba 6% viso perdirbamo pieno kiekio.

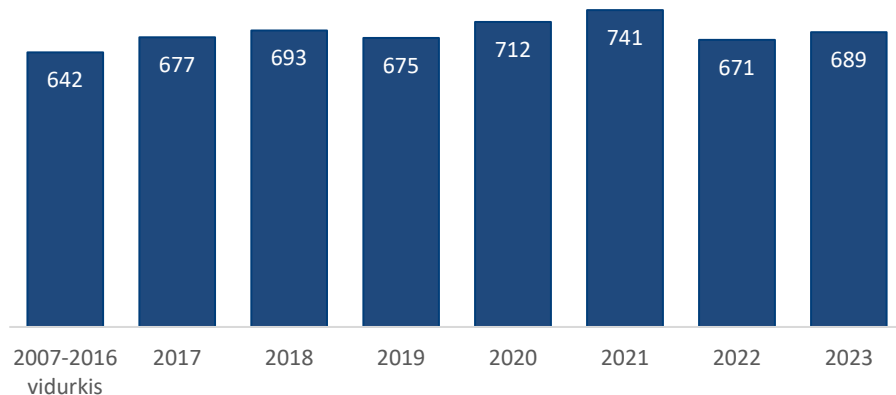
Importuojamo žaliavinio pieno kiekis, mln. t*

Šaltinis: ŽŪDC

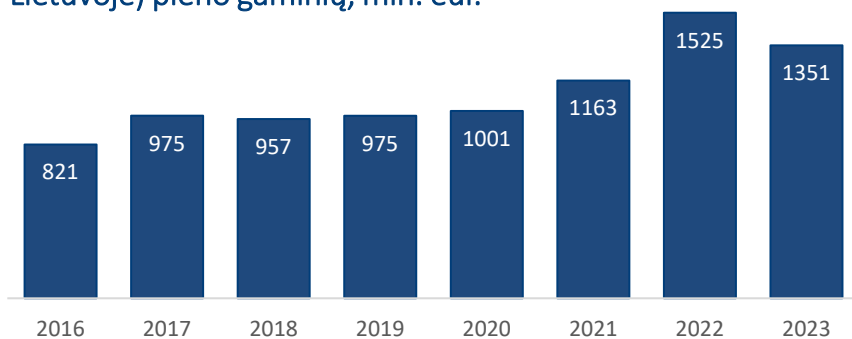
Pieno produktų gamyba išlieka stabili

Lietuvoje pagaminta ir parduota (bendrai - Lietuvoje ir ne Lietuvoje) pieno gaminių, tūkst. t.

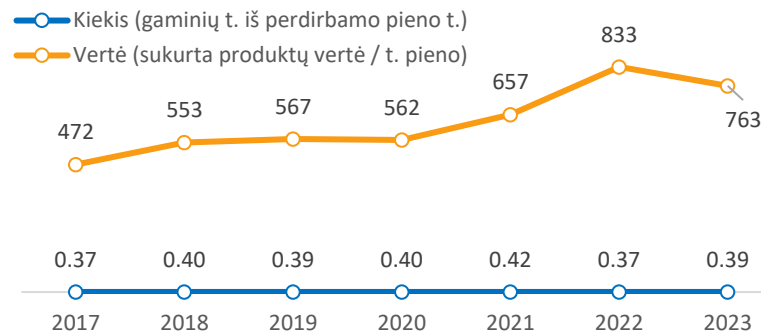

Pagamintos ir parduodamos produkcijos kiekis svyruoja apie 700 tūkst. t. ir išlieka stabilus. Didžiausias metinis pokytis nesiekia 10%

Lietuvoje pagaminta ir parduota (bendrai - Lietuvoje ir ne Lietuvoje) pieno gaminių, mln. eur.

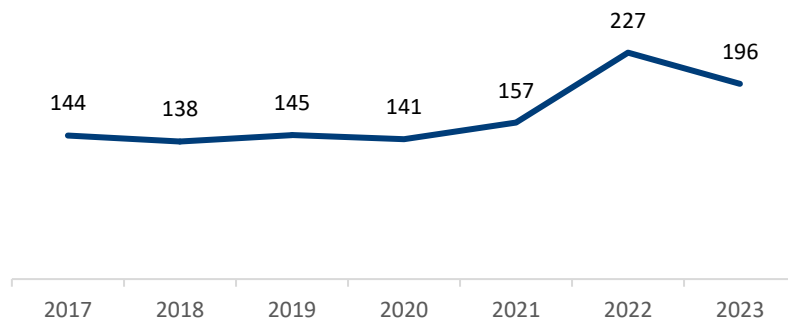

Lietuvoje pagaminta ir parduota (bendrai - Lietuvoje ir ne Lietuvoje) pieno gaminių santykis su perdirbtu pienu

Kuriama vertė bei pardavimo kaina paskutinius 3 metus kiek augo. 2021 metais vertė augo 17% o vidutinė kaina 12% 2023 metais, lyginant su 2021, atitinkamai 16 ir 25%

Lietuvoje pagaminta ir parduota (bendrai - Lietuvoje ir ne Lietuvoje) pieno gaminių vidutinė kaina, eur/100 kg.

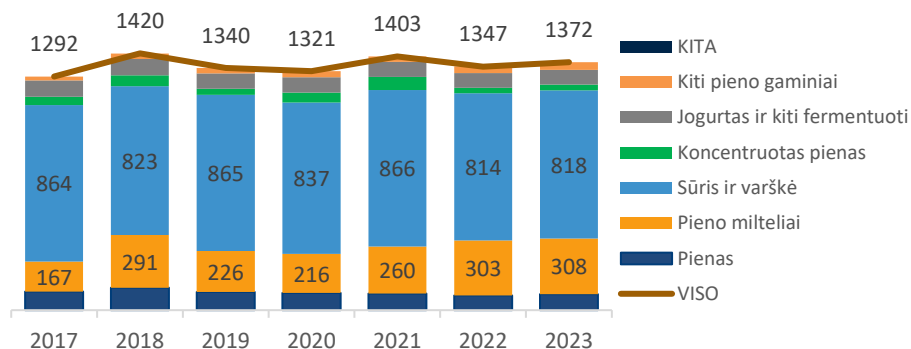

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

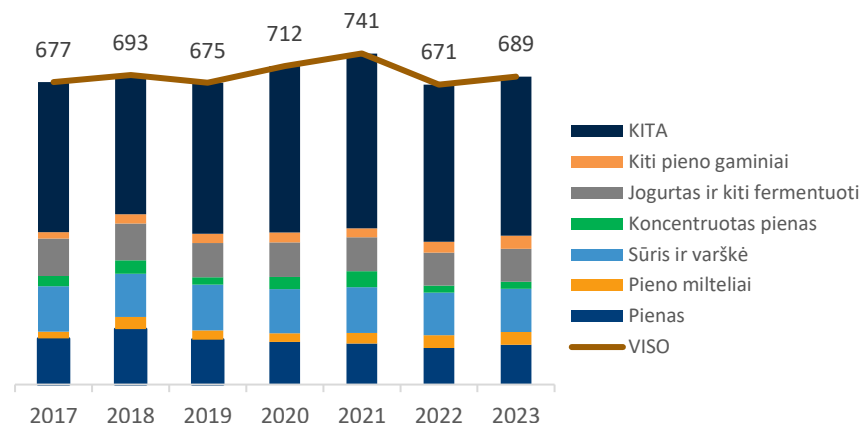
Daugiausiai pieno suvartojama sūrio ir varškės gamyboje

Pieno ekvivalentas (PE) parodo kiek pieno sunaudojama tam tikriems produktams pagaminti. Ne visi produktai įtraukiami į PE, nes jie gaminami iš kitų produktų po pirminio apdirbimo.

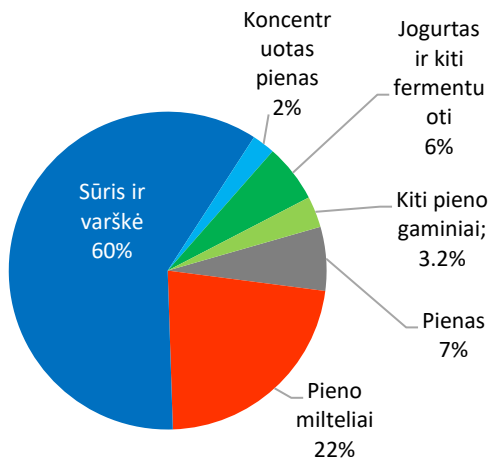
Lietuvoje pagaminta ir parduota pieno produktų, perskaičiuotų į PE, tūkst. t.

Lietuvoje pagaminta ir parduota pieno produktų, tūkst. t

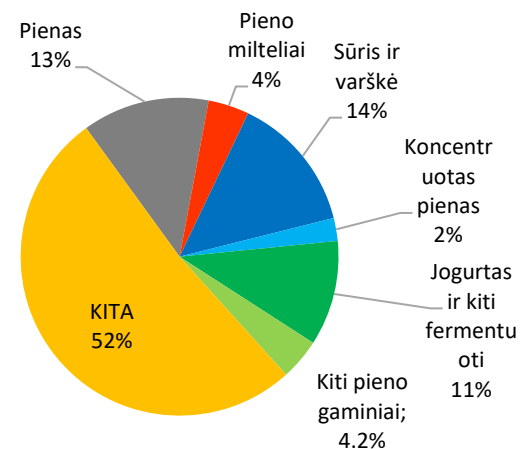

Produktų gamybos, perskaičiuotos į PE, struktūra, 2023, %

- Daugiausia pieno Lietuvoje panaudojama sūrio gamybai. Tam skiriama daugiau nei pusė viso perdirbamo pieno. Toliau seka pieno miltelių gamyba.
- Sūris ir varškė bendroje produkcijoje sudaro 14%, o jo gamybai skiriama 60%, pieno. Pieno milteliams skiriama 22% pieno, o bendroje produkcijoje jie sudaro 4%.
- Daugiau kaip pusę produkcijos sudaro kiti produktai, kurie neklasifikuojami pagal PE.

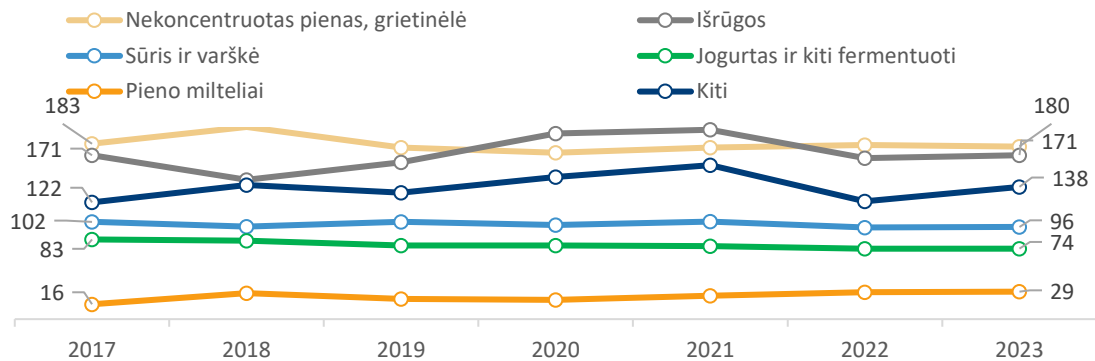
Produktų gamybos struktūra 2023, kiekis, %

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Pieno produktų asortimentas išlieka stabilus

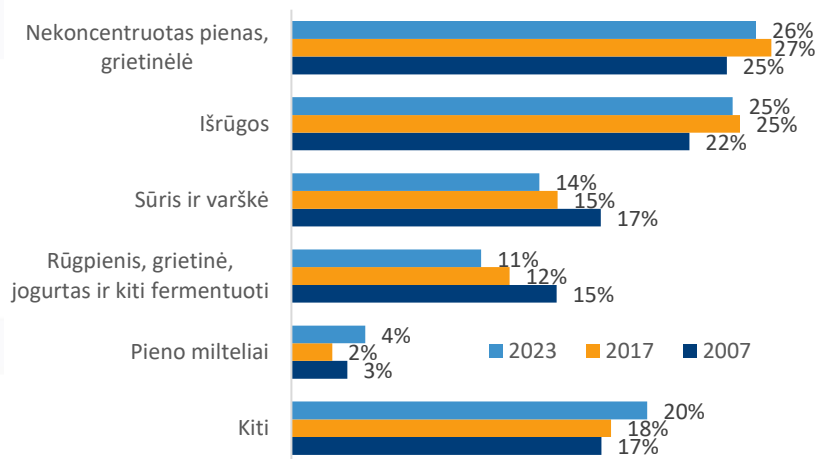
TOP-6 pieno produktų gamyba ir pardavimas, tūkst. t

Lietuvoje daugiausia pagaminama nekoncentruoto pieno ir grietinės gaminių bei išrūgų.

- Nežymiai mažėja tradicinių pieno produktų, dalis. Sūrio dalis bendroje struktūroje sumažėjo nuo 17% iki 14%, fermentuoti produktai nuo 15% iki 14%
- Išrūgos bei nekoncentruotas pienas stabiliai sudaro po 25% visos produkcijos.
- Didėja „kita“ kategorija, daugiausiai dėl kategorijos „kiti, niekur nepriskirti pieno gaminiai“ augimo.

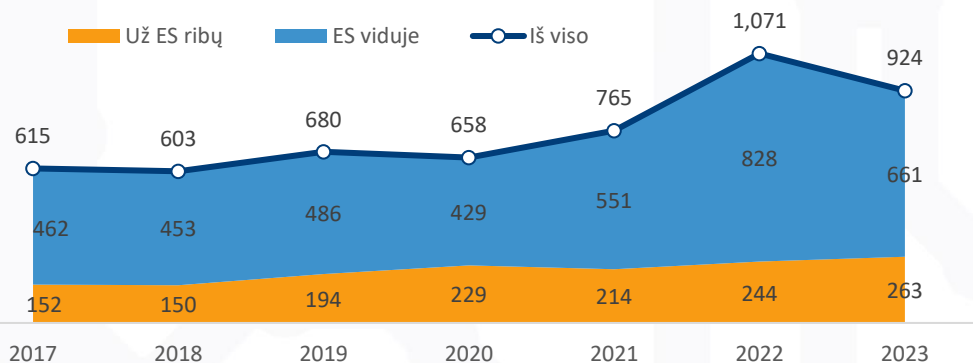
Pieno produktų gamybos struktūra pagal pagrindinius gaminius, % (kiekis)

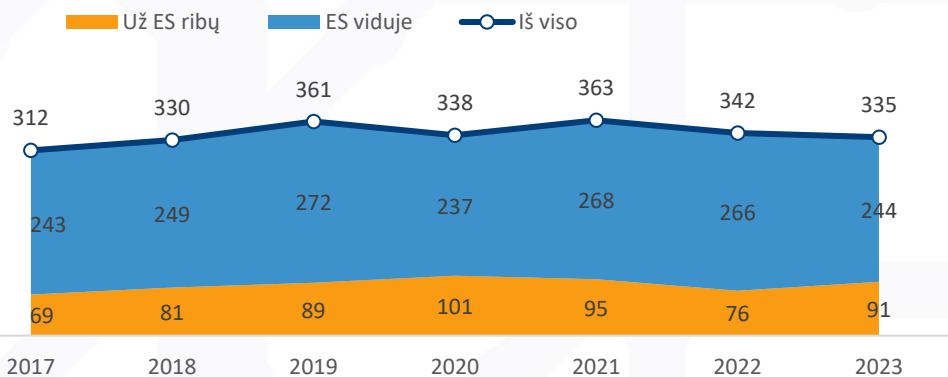
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Pieno pramonė – viena labiausiai į eksportą orientuotų šakų

Pieno produktų (su APV) eksportas, mln. Eur

Pieno produktų (su APV) eksportas, tūkst. t

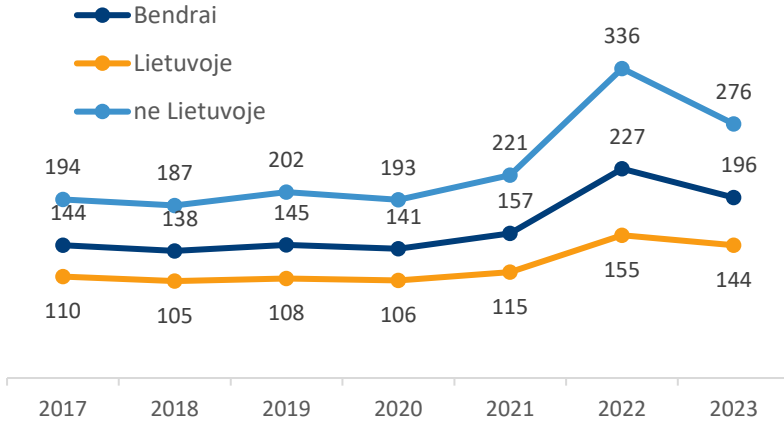

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

- Lietuviškų pieno produktų, perskaičiuotų į pieno ekvivalentą (PE), eksporto dalis sudaro 66%, o likę 34% tenka vidaus rinkai.
- Lietuvos pagrindinė rinka yra ES, į kurią eksportuojama iki 80% pieno produktų. Į trečiąsias (ne ES) šalis keliauja likusi produkcijos dalis. Eksporto kiekiai yra gana stabilūs ir kiekybine reikšme kasmet eksportuojama per 300 tūkst. tonų pieno produktų.
- Vertės reikšmė išlaikomos stabiliai augančios eksporto pajamos. Eksporto pajamų kritimas fiksuotas 2023 m., tačiau jos krito nuo rekordinės bazės 2022 m., o lyginant su ilgamečiu vidurkiu, fiksuotas reikšmingas augimas.

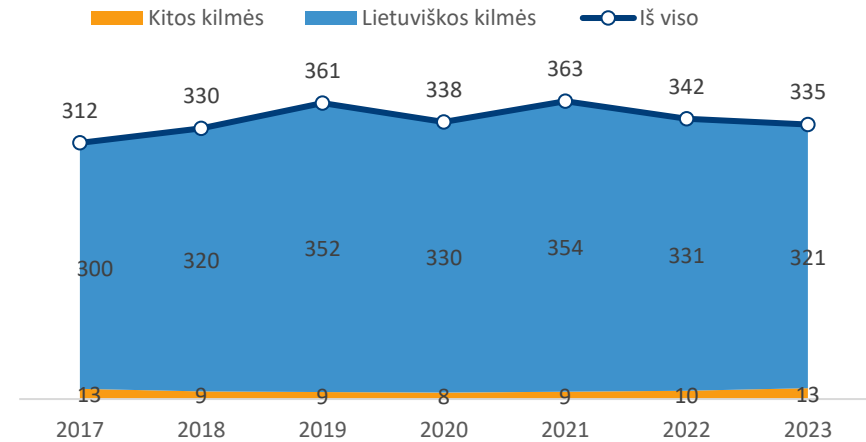
Eksportuojami brangesni lietuviškos kilmės produktai

Vidutinė pieno produktų pardavimo kaina, Eur/ 100 kg

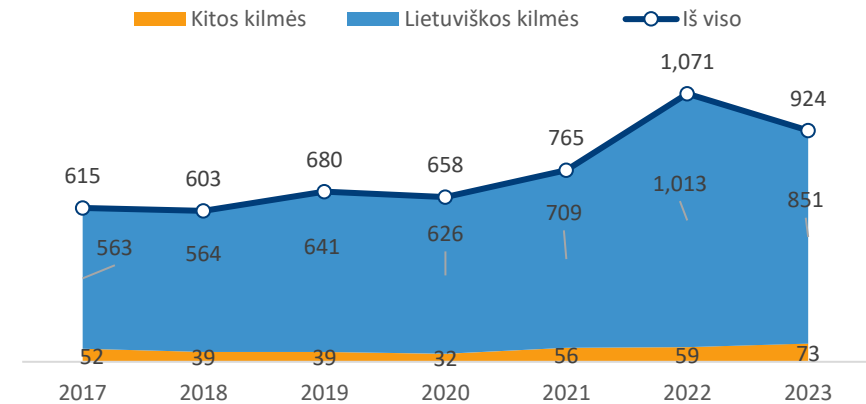

- Vidutinė eksportuojamos produkcijos kaina yra beveik du kartus (daugiau nei 90%) didesnė nei parduodamos vidaus rinkoje produkcijos kaina.
- Lyginant 2023 su 2021, vidutinė pardavimo kaina (tiek Lietuvoje, tiek už Lietuvos ribų) išaugo 25%.
- Eksperto struktūroje dominuoja lietuviškos kilmės produkcija. Nelietuviškos kilmės produkcija sudaro tik apie 3% eksportuojamo kiekio ir iki 8% vertės.

Pieno produktų (su APV) eksportas pagal kilmę, tūkst.t

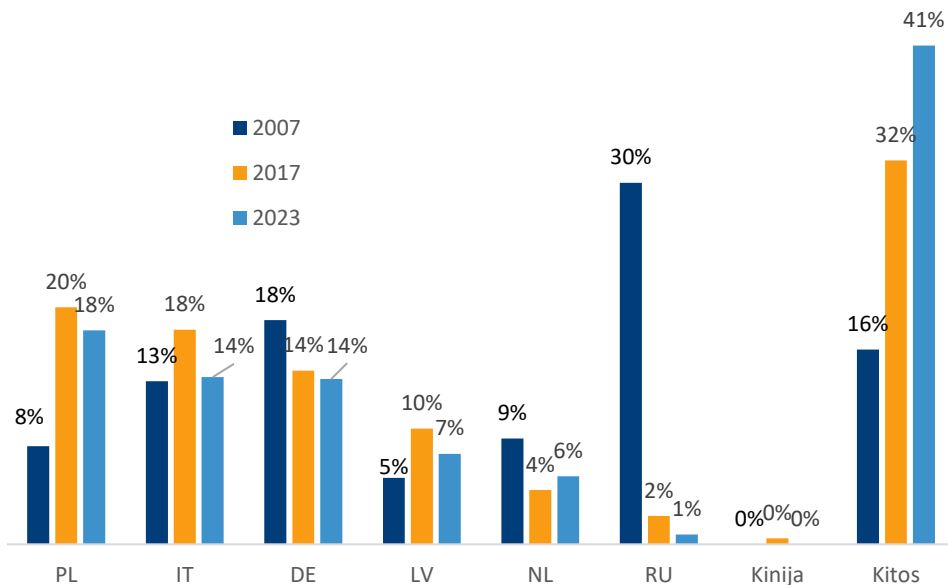
Pieno produktų (su APV) eksportas pagal kilmę, mln. Eur

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

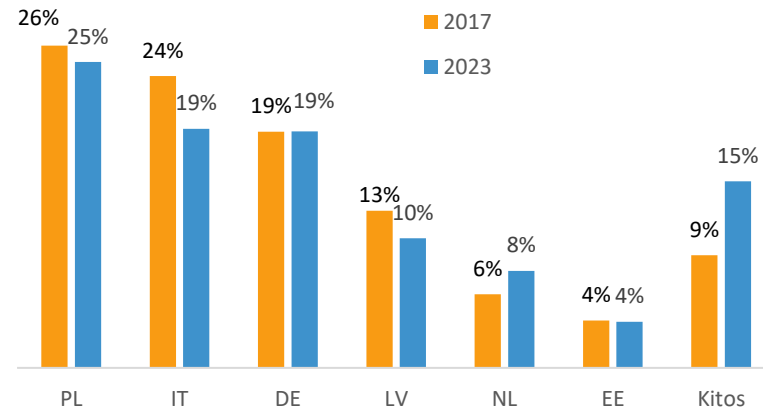
Eksporto rinkos nuolat kinta, tačiau pagrindinės išlieka

Pagrindinės pieno produktų eksporto šalys, % (vertė)

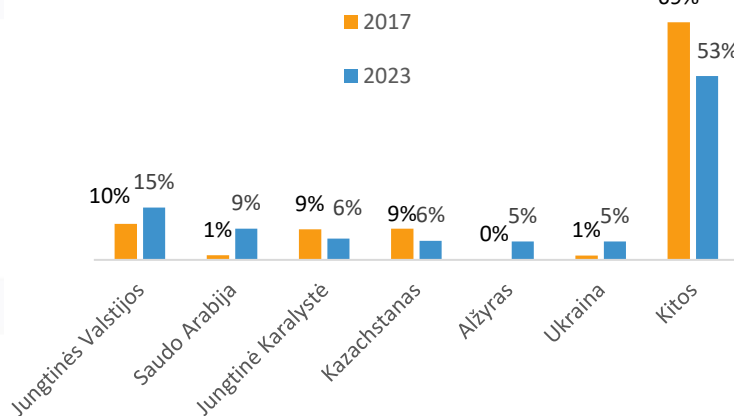

- Rusijos rinkos praradimas daugiausia buvo kompensuotas eksporto į Lenkiją bei Italiją augimu. Išaugo „kitos“ šalys.
- Nuo 2007 daugiausiai augo ne tradicinių eksporto rinkų svarba.
- ES pagrindinės rinkos yra Lenkija bei Italija, taip pat stabilus eksportas į Vokietiją bei Latviją.
- Tarp trečiųjų šalių svarbiausia yra JAV rinka bei išaugusios eksporto apimtys į Saudo Arabiją.

Pagrindinės pieno produktų eksporto ES šalys, % (vertė)

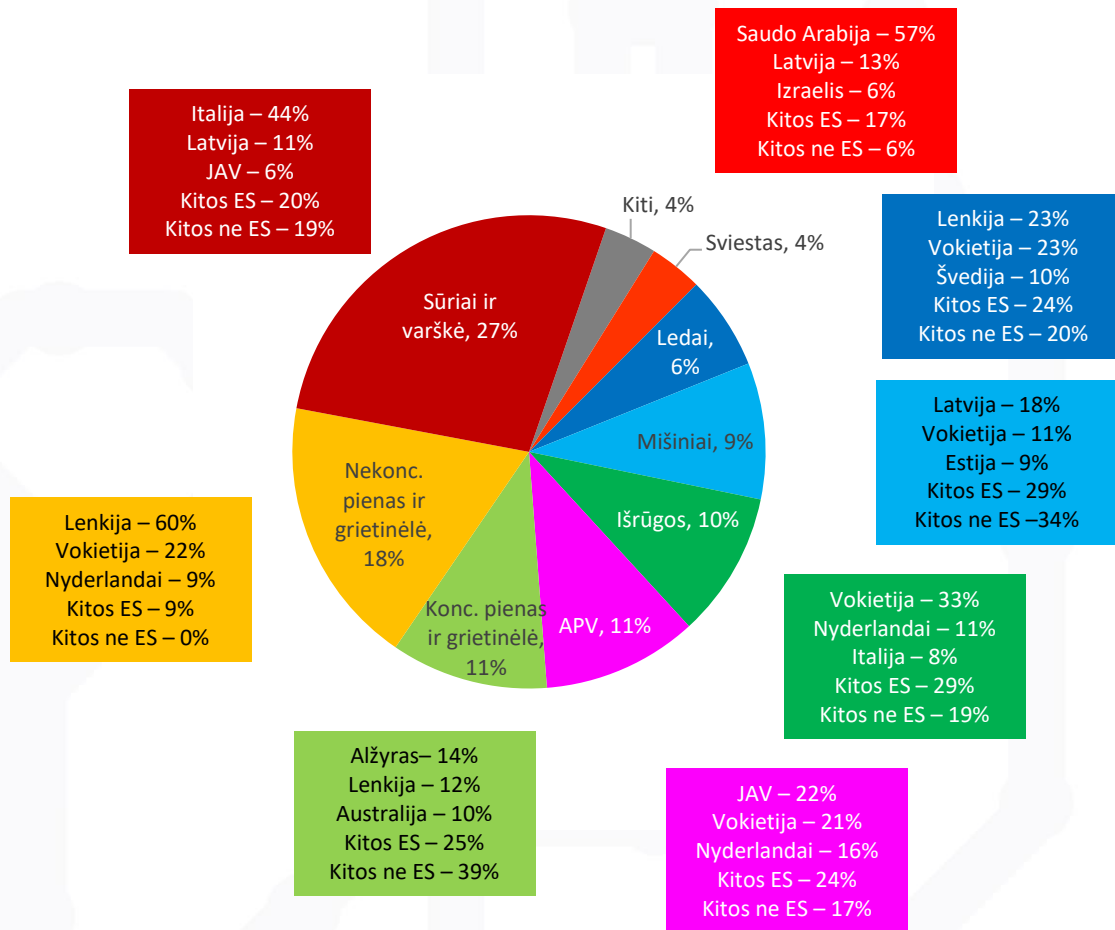

Pagrindinės pieno produktų eksporto šalys už ES ribų, %

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

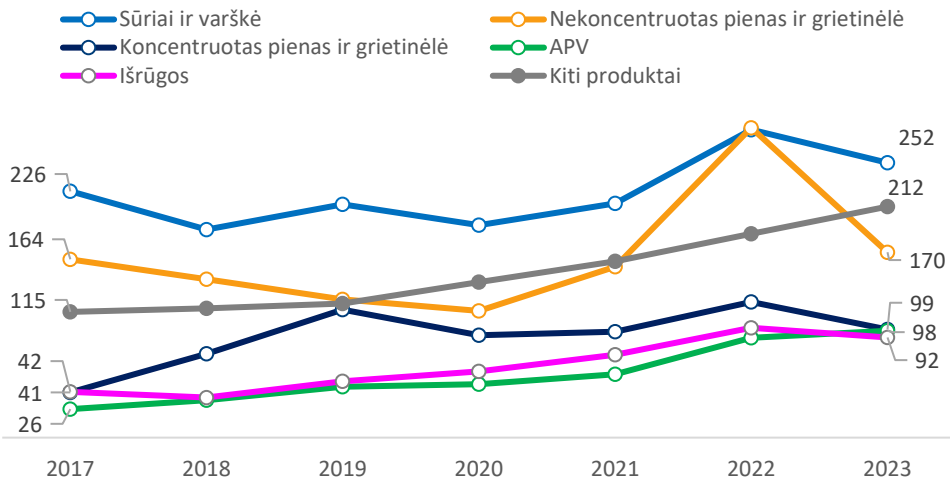
Eksportuojamų pieno produktų struktūra ir TOP- 5 eksporto šalys 2023, % (vertė)

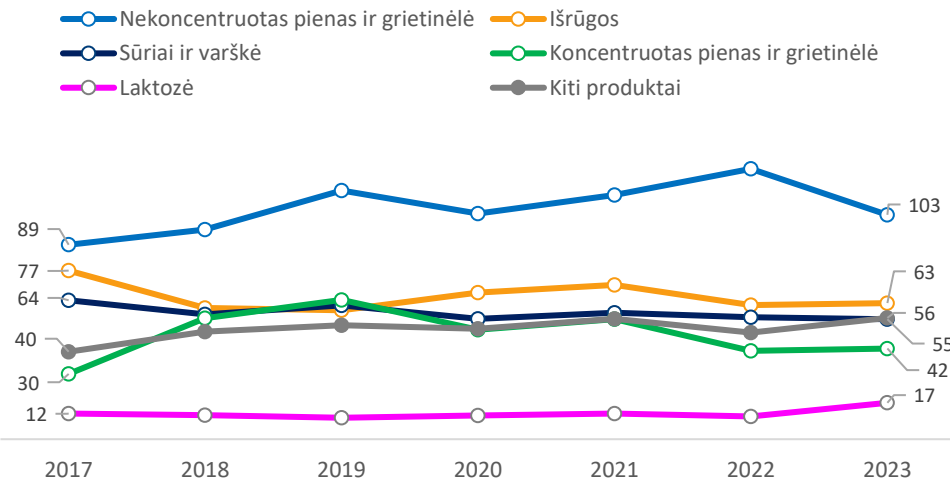
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Daugiausia eksportuojama sūrio ir varškės gaminių

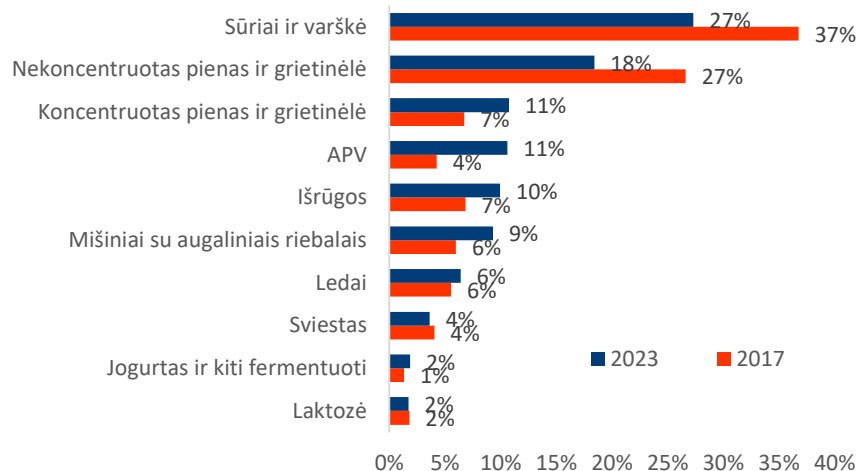
Pagrindiniai eksportuojami pieno produktai, mln. Eur

Pagrindiniai eksportuojami pieno produktai, tūkst.t

Pagrindinių eksportuojamų pieno produktų struktūra, % (vertė)

- Pagrindiniai pieno produktai, kurie realizuojami eksporto rinkose yra sūriai, išrūginiai baltymai ir grietinėlė.
- Pinigine reikšme vertingiausias eksporto produktas yra sūriai (36% visos vertės), nugriebto pieno miltai (22%).
- Pagrindiniai produktai, parduodami vidus rinkoje yra sūriai ir švieži pieno gaminiai (jogurtas, varškė, grietinė ir t.t.).
- Pagrindiniai produktai, parduodami eksportui – sūriai, nugriebto pieno miltai, išrūginiai baltymai, grietinėlė.
- APV produktų eksportas buvo labai dinamiškas, išaugo lyginant 2017 ir 2023 – pagal vertę beveik 4 kartus, o kiekį – 175%.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

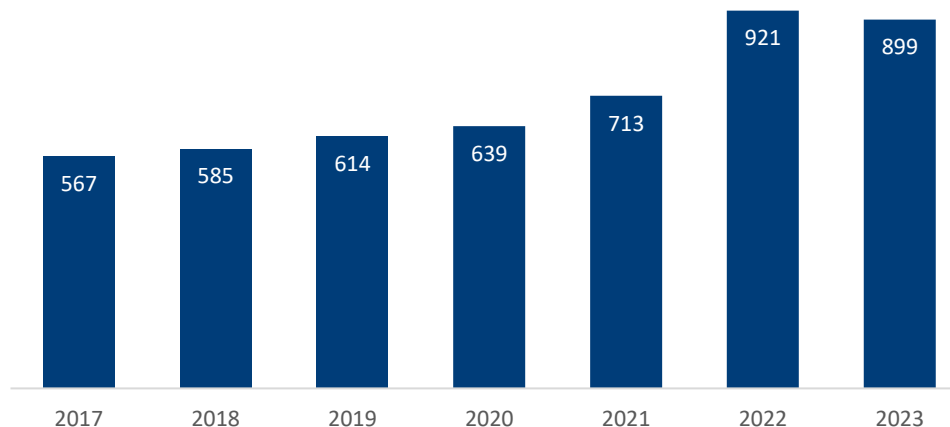

DIDMENINĖ RINKA

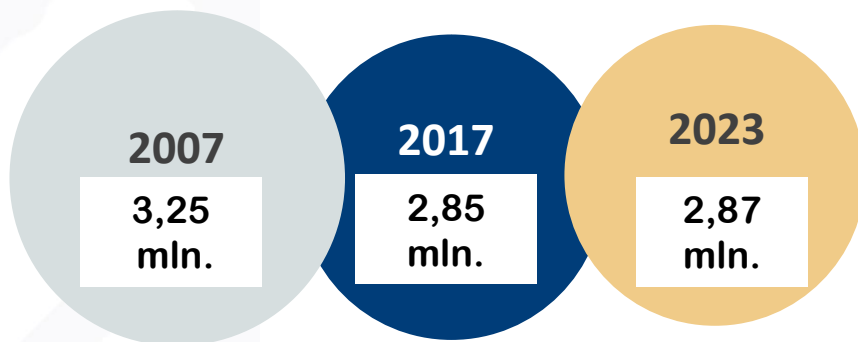
Šioje dalyje pateikiami pagrindiniai vidaus rinkos duomenys, atspindintys bendrą pieno produktų tiekimą

Nepaisant mažėjančio gyventojų skaičiaus, vidaus rinka auga

Pieno produktų didmeninės prekybos apimtys, mln. Eur

Gyventojų skaičius Lietuvoje

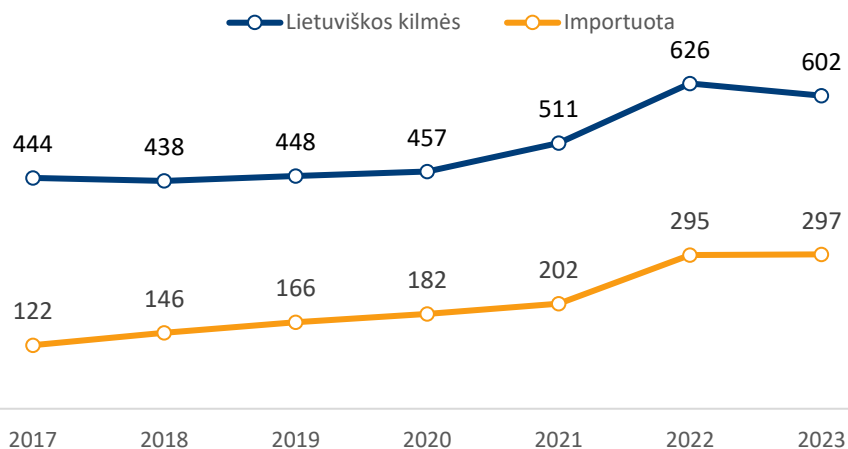
- Didmeninė pieno produktų rinka 2023 metais, lyginant su 2021 metais, išaugo 26%, nors gyventojų skaičius keitėsi labai nežymiai.
- Vienam gyventojui Lietuvoje tenka kiek daugiau nei 300 eur. pieno produktų didmeninės prekybos apimtys, kai 2017 metais šis rodiklis sudarė apie 200 eur.
- Vertinant didmeninės prekybos apimtį tenkančias vienam gyventojui reikalinga atsižvelgti į infliacijos rodiklius, tačiau nuo 2017 iki 2023 metų šis rodiklis išaugo apie 50%.

* Vidaus rinkos skaičiavimo metodika pateikta ataskaitos priede

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

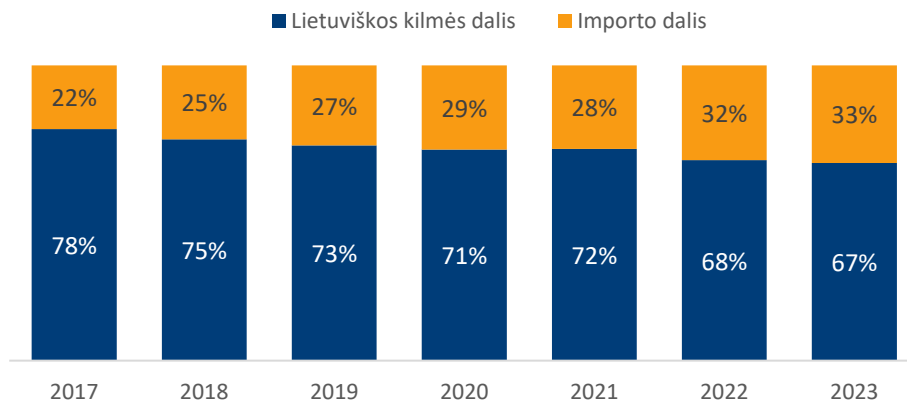
Vidaus rinkoje dominuoja Lietuvoje pagaminti pieno produktai

Pieno produktų didmeninė rinka Lietuvoje, mln. Eur

- Didmeninė pieno produktų rinka 2023 metais, lyginant su 2021 metais, išaugo 26%, nors gyventojų skaičius keitėsi nežymiai.
- Vienam gyventojui Lietuvoje tenka kiek daugiau nei 300 eur. pieno produktų didmeninės prekybos apimtys, kai 2017 metais šis rodiklis sudarė apie 200 eur.
- Vertinant didmeninės prekybos apimtis tenkančias vienam gyventojui reikalinga atsižvelgti į infliacijos rodiklius, tačiau nuo 2017 iki 2013 metų šis rodiklis išaugo apie 50%.

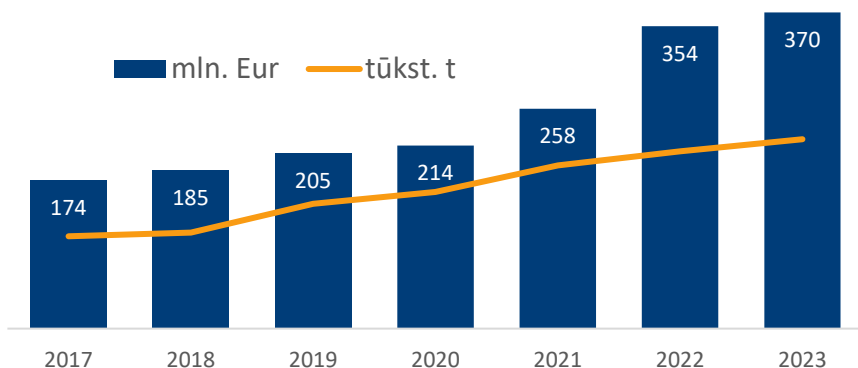
Vidaus rinkos struktūra, %

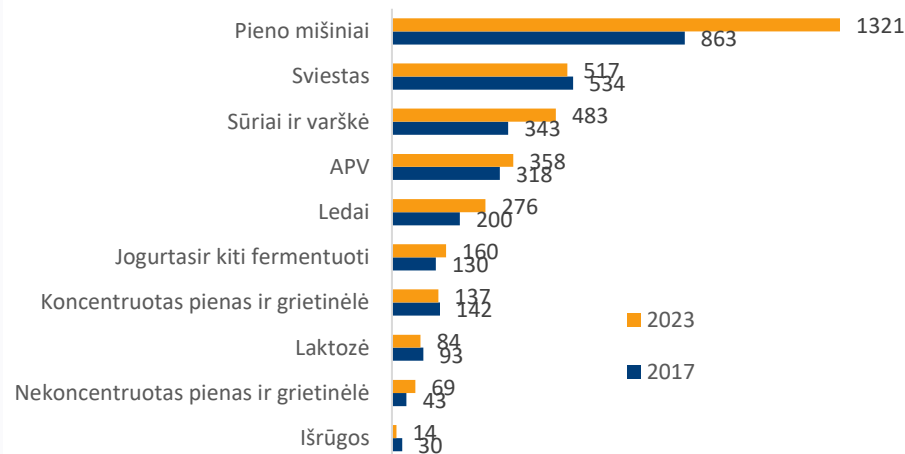
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Lietuvoje nuosekliai auga importuojamų gaminių dalis

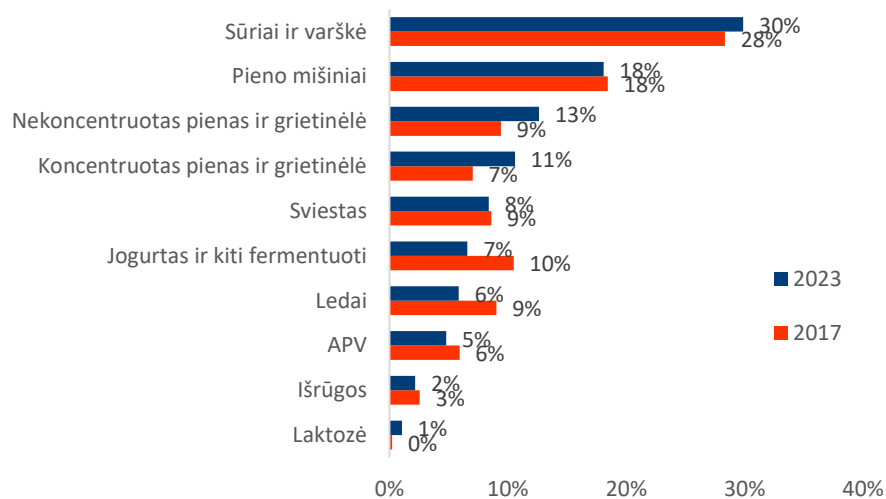
Pieno produktų importas, mln. EUR

Vidutinė importuojamų pieno produktų pardavimo kaina, Eur/ 100 kg

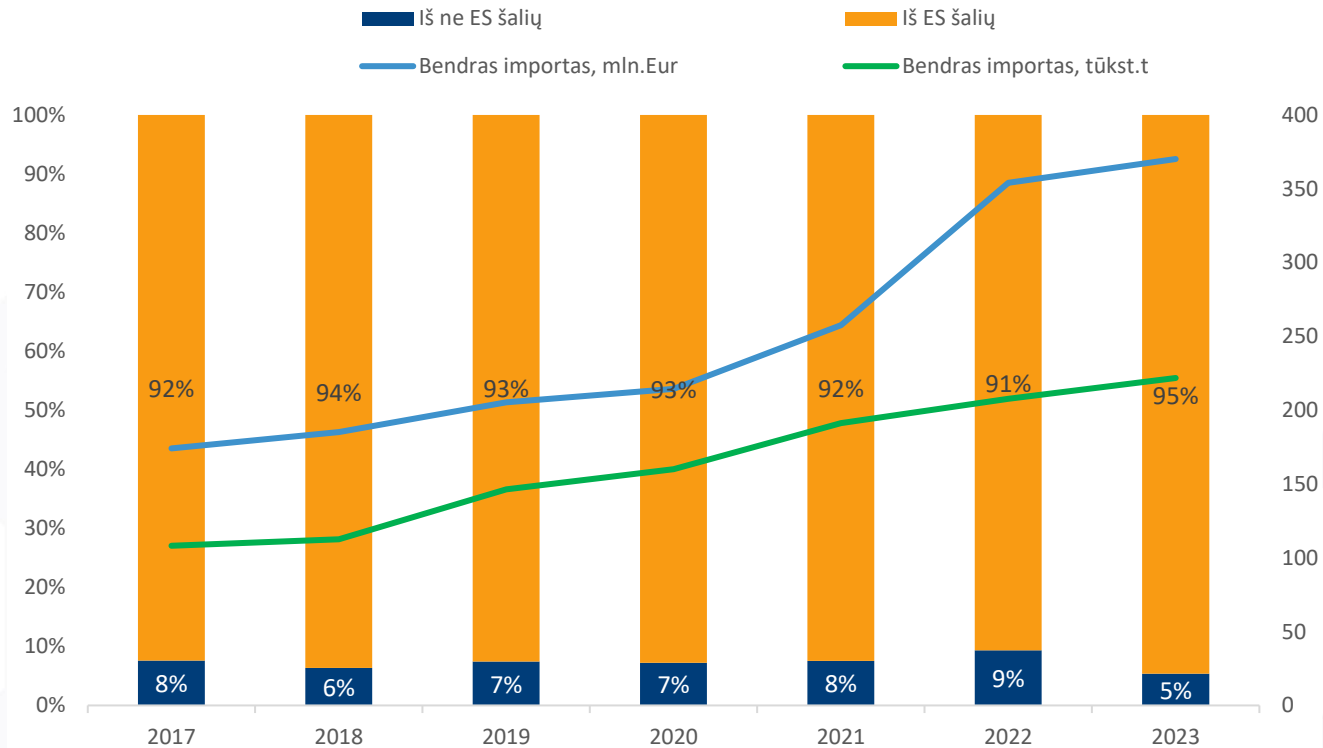
Pagrindinių importuojamų pieno produktų struktūra, % (vertė)

- Importuojamų gaminių vertė sparčiai augo nuo 2022 metų (43% augimas lyginant su 2021 metais).
- Importuojamų pieno produktų struktūra iš esmės nesikeičia, daugiausia tai sūris ir varškė, kiek paaugo nekonzentruoto ir koncentruoto pieno bei grietinės dalis, mažėjo jogurtų bei ledų dalis.
- Didžiausia kaina tarp importuojamų produktų pasižymi pieno mišiniai, kurių kaina pasikeitė daugiausiai.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

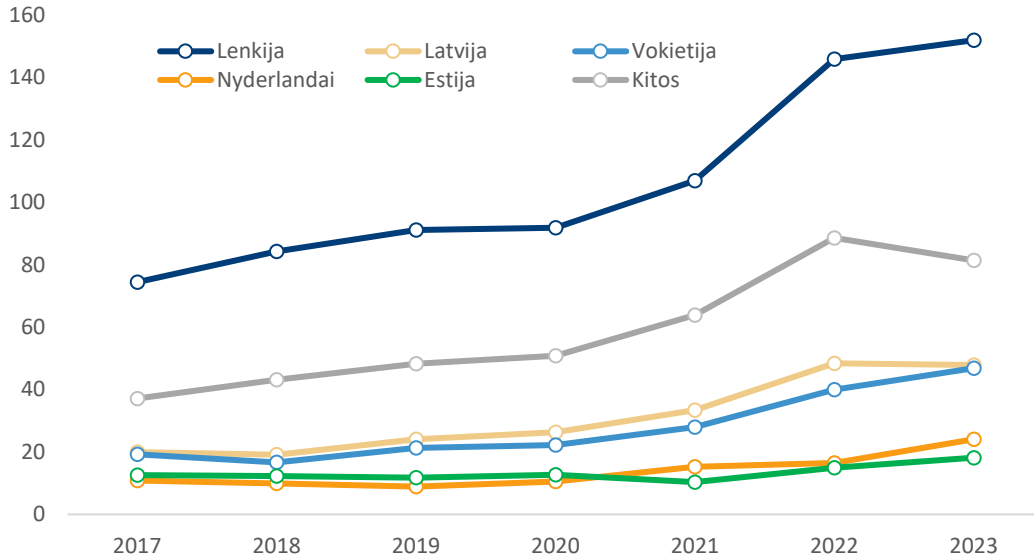
Importo struktūra - iš ES šalių ir ne ES šalių, % (Eur)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

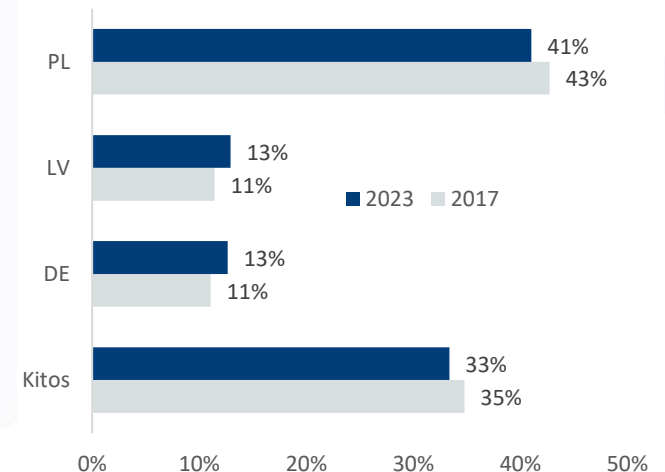
Lietuvoje tarp importuojamų pieno gaminių dominuoja Lenkija

TOP 5 šalys, importuojančios pieno produktus, mln. Eur

- Lietuvos pieno perdirbėjams konkurenciją didina kaimyninių šalių, ypač Lenkijos, pieno perdirbėjai.
- Kiek padidėjo Vokietijos bei Latvijos dalis pieno produktų importo struktūroje.

TOP 3 šalių, importuojančių pieno produktus, struktūra, %

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Sviestas

Sūris

Pienas

COSM

Sūris

Ši dalis apžvelgia mažmeninę
prekybą pieno produktais
bendrame prekybos maisto
produktais kontekste

MAŽMENINĖ PREKYBA

Maisto, gėrimų ir tabako mažmeninės prekybos apyvarta ir pieno produktų apyvarta*, mlrd. Eur

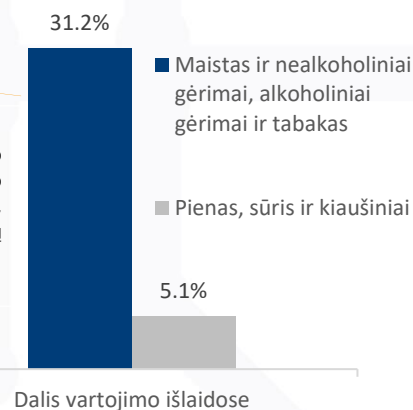

Maisto, nealkoholinių gėrimų, alkoholinių gėrimų ir tabako vartotojų kainų indekso svoriai, 2023 m., %

Pieno produktų prekybos apyvarta:

Prekybos apyvarta išskaičiuota kaip pieno produktų (pieno, sūrio, kiaušinių) ir maisto produktų (maisto ir nealkoholinių gėrimų, alkoholinių gėrimų ir tabako) svorių vartotojų išlaidose santykis.

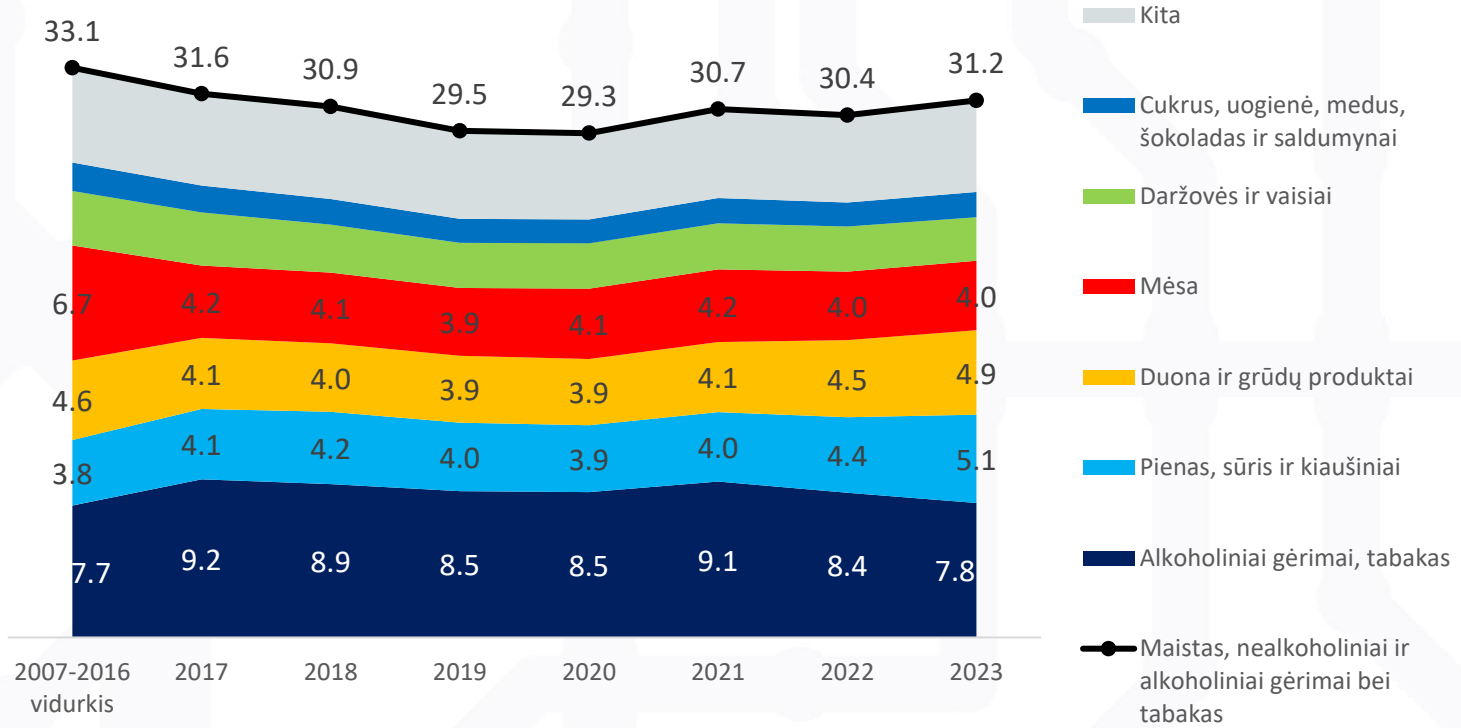
16,4 %

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra

Pienas – pirmo būtinumo produktas, svarbus kiekvienos parduotuvės asortimentui

Maisto, nealkoholinių gėrimų, alkoholinių gėrimų ir tabako vartotojų kainų indekso svoriai, %

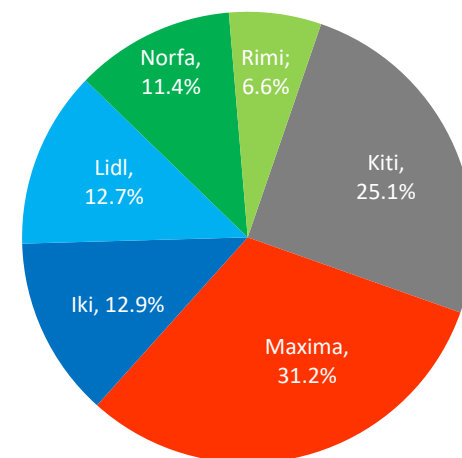
Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra

Mažmeninė rinka koncentruota, bet konkurenciją padidino Lidl atėjimas

TOP 5 mažmeninės prekybos lyderiai

Mažmeninės prekybos tinklas	Veiklos pradžia	Parduotuvių skaičius	Darbuotojų skaičius	Apyvarta 2023 m. (be PVM)
 Maxima LT, UAB	Nuo 1992 m.	247	~11,5 tūkst.	2143 mln. Eur
 Palink, UAB	Nuo 1992 m.	244	~5,5 tūkst.	887 mln. Eur
 Lidl Lietuva, UAB	Nuo 2016 m.	74	~2,7 tūkst.	871 mln. Eur.
 Rimi Lietuva, UAB	Nuo 1995 m.	88	~3,3 tūkst.	453 mln. Eur
 Norfos mažmena	Nuo 1997 m.	157	~3,4 tūkst.	784 mln. Eur

Mažmeninės prekybos rinka Lietuvoje, 2023, dalis pagal apyvartą

Mažmeninės prekybos tinklai, dėl labai koncentruotos rinkos, turi stiprią derybinę galią derantis dėl pieno produktų pirkimo kainų. Tačiau kainos keičiamos tik abipusiu pieno perdirbėjų ir mažmeninės prekybos tinklų susitarimu. Pieno perdirbėjų derybinę galią stiprina vartotojų preferencijos vietinei produkcijai.

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra, bendrovių finansinės ataskaitos

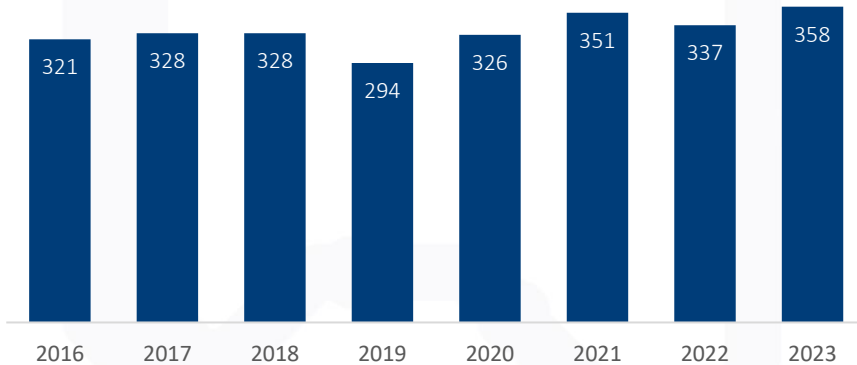
Pieno produktų vartojimo
dinamika apžvelgiama
šioje dalyje

VARTOJIMAS

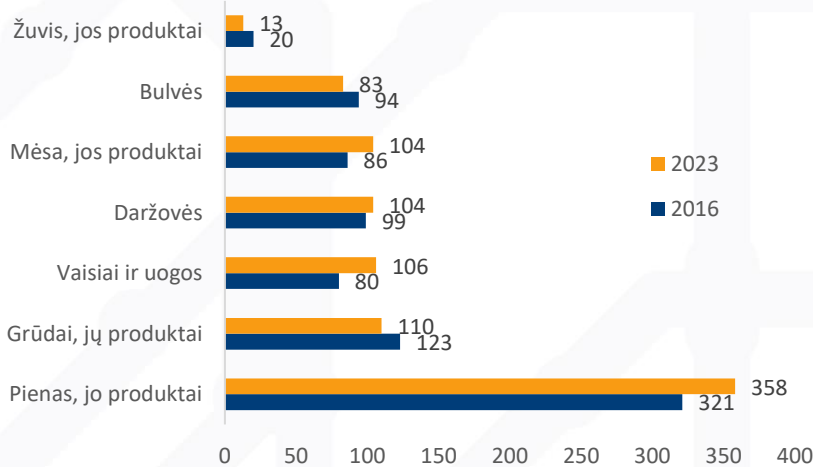
Pieno ir jo produktų vartojimas Lietuvoje augs

Pieno ir jo produktų suvartojimas Lietuvoje, tenkantis vienam gyventojui per metus 2016–2023 m., kg

Nuo 2016 m. iki 2023 m. pieno gaminių suvartojimas išaugo 10 %

Maisto produktų suvartojimas Lietuvoje, tenkantis vienam gyventojui per metus 2016–2023 m, kg

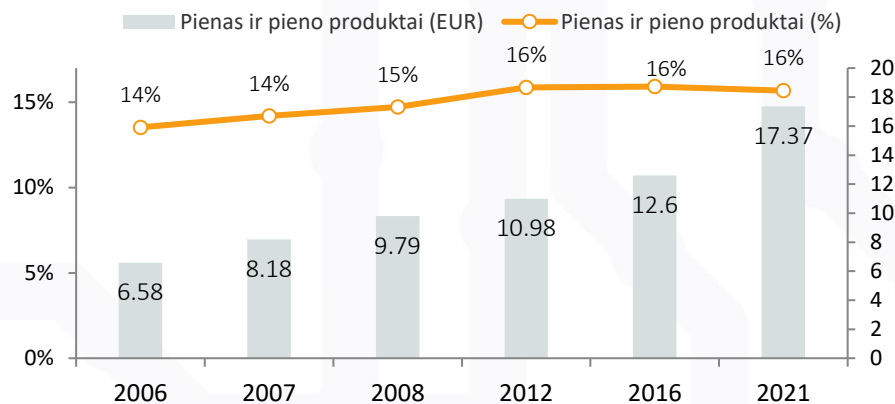

- Pieno produktai yra pagrindinė prekė Lietuvos vartotojų krepšelyje. Pieno produktų suvartojimas yra didžiausias visoje maisto kategorijoje. Pieno gaminių vartojimas augs, net įvertinus gyventojų skaičiaus mažėjimą šalyje.
- Lietuva taip pat patenka tarp pagrindinių šalių, kuriose pieno tiekimo pasiūla, tenkanti vienam gyventojui, yra aukštame lygyje tiek ES, tiek pasaulio mastu.
- Remiantis EBPO, šviežių pieno produktų suvartojimas ES yra didelis ir 2022 m. siekė 85,2 kg vienam asmeniui per metus ir turėtų toliau augti. Šiuo metu vienam gyventojui tenka 4,8 kg sviesto, o iki 2029 m. jo suvartojimas turėtų padidėti iki 4,9 kg. ES jau dabar suvartojama daug sūrio - 21,4 kg vienam gyventojui.
- Tikimasi, kad per ateinantį dešimtmetį šis kiekis toliau didės. Šiuo metu Jungtinė Karalystė yra didžiausia ES sūrio importuotoja, todėl tai galėtų būti galimybė nišinių, didelės vertės produktų gamintojams.
- Tiek nugriebto, tiek nenugriebto pieno miltelių suvartojimas ES yra nedidelis ir tikimasi, kad didės nežymiai.

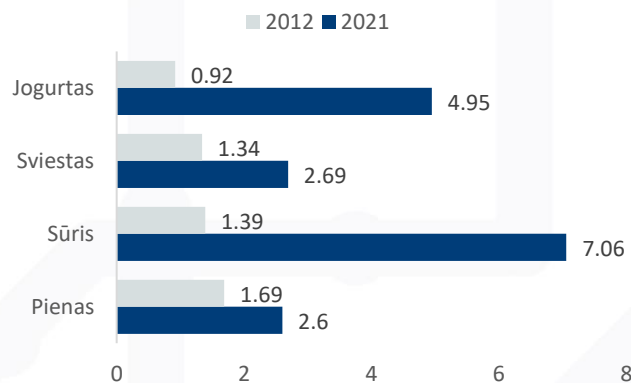
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra, Faostat

Pieno produktai – neatsiejama kasdienio prekių krepšelio dalis

Vidutinės vartojimo išlaidos pieno produktams, tenkančios vienam gyventojui per mėn. (Eur) ir vartojimo išlaidų pieno produktams dalis nuo visų išlaidų maisto produktams ir nealkoholiniams gėrimams, %

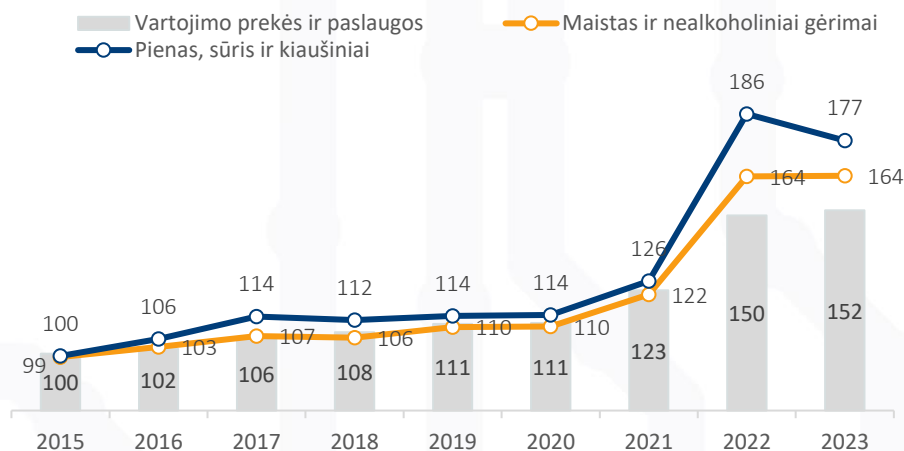

Vidutinės vartojimo išlaidos pieno produktams vienam gyventojui per mėn., Eur

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra

Vartojimo kainų indeksai Lietuvoje (2015 m. – 100)

Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis, Eur

Sumažėjusios pieno produktų kainos ir padidėjęs vidutinis mėnesinis darbo užmokestis lėmė brangesnių pieno produktų vartojimo augimą.

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra

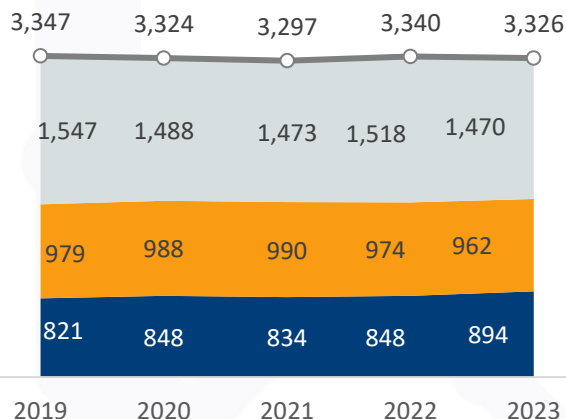

Lietuva tarp Baltijos šalių išlieka
pieno perdirbimo lydere

BALTIJOS RINKA

Lietuva – Baltijos lyderė pagal pieno gamybą, tačiau jos rinkos dalis kasmet traukiasi

Pieno gamyba Baltijos šalyse, tūkst. t

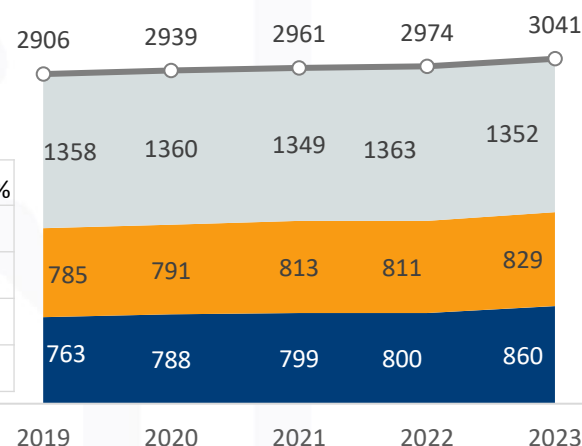

Tarp Baltijos šalių Lietuvos pieno gamybos ir supirkimo augimo rodikliai yra žemiausi.

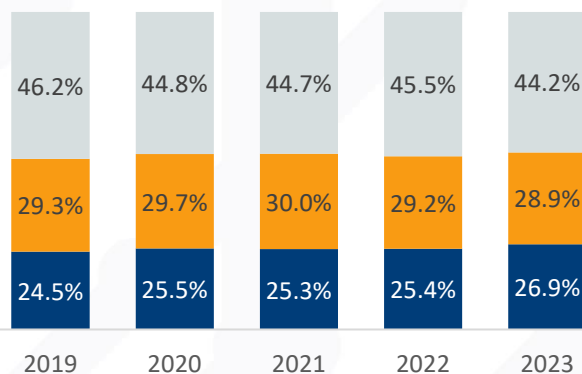
Pokytis 2019-2023 m., %	
LT	-5,0%
LV	-1,7%
EE	+8,9%
Iš viso	-0,6%

Pokytis 2019-2023 m., %	
LT	-0,4%
LV	+5,6%
EE	+12,7%
Iš viso	+4,6%

Pieno supirkimas Baltijos šalyse, tūkst. t

Baltijos šalių rinkos dalys pagal pagaminto pieno kiekį, %

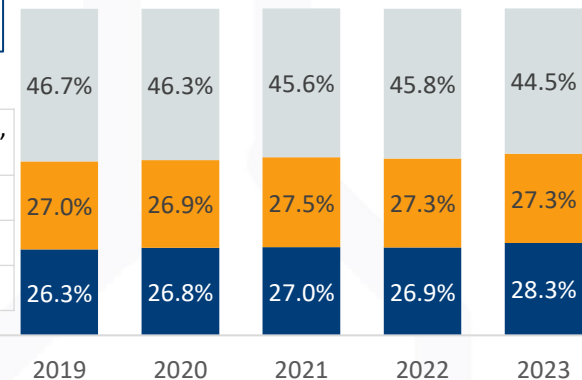

Lietuva pagal pagaminamo ir superkamo pieno kiekį yra lyderė tarp Baltijos šalių, tačiau jos rinkos dalis kasmet mažėja.

Pokytis 2019-2023 m., p.p.	
LT	-2,02
LV	-0,33
EE	+2,35

Pokytis 2019-2023 m., p.p.	
LT	-2,27
LV	+0,25
EE	+2,02

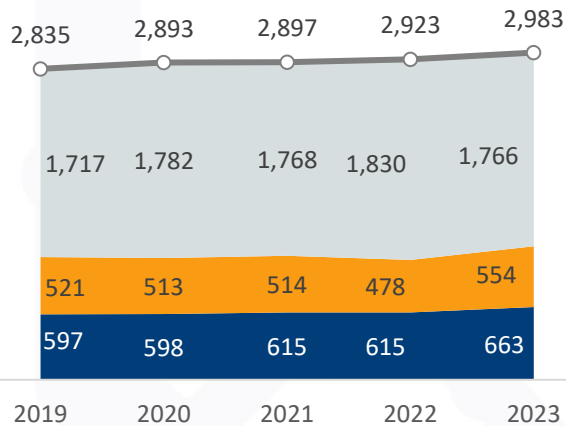
Baltijos šalių rinkos dalys pagal superkamo pieno kiekį, %

Šaltinis: DG AGRI; Eurostat

Lietuvos perdirbimo pramonės pajėgumai didžiausi

Pieno perdirbimas Baltijos šalyse, tūkst. t

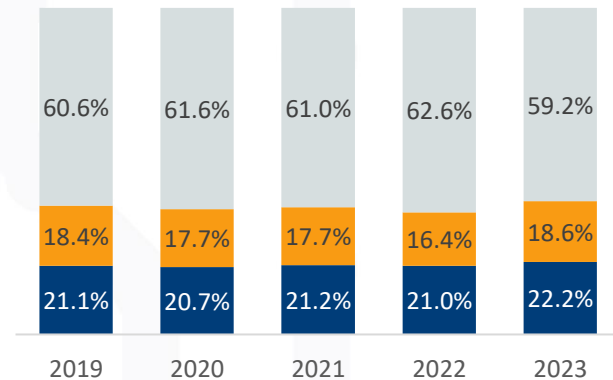

Latvijai ir Estijai pieno perdirbimo pramonė pajėgumais nusileidžia Lietuvai.

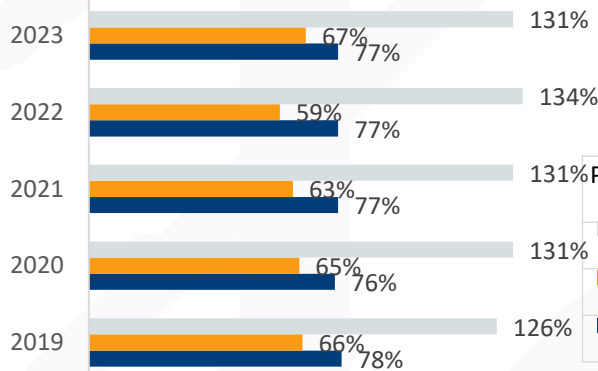
Pokytis 2019-2023 m., %	
LT	+2,9%
LV	+6,3%
EE	+11,1%
Iš viso	+5,22%

Pokytis 2019-2023 m., p.p.	
LT	-1,4
LV	+0,2
EE	+1,2

Baltijos šalių rinkos dalys pagal perdirbamo pieno kiekį, %

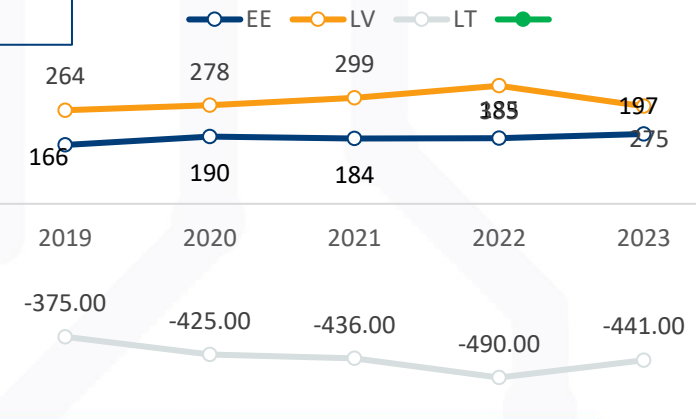
Perdirbamo ir superkamo pieno santykis, %

Lietuvos eksporto importo balansas yra stabiliai neigiamas. Lietuvoje perdirbama daugiau pieno nei gali pagaminti vietos gamintojai. Tuo tarpu Estijoje ir Latvijoje situacija yra priešinga.

Pokytis 2019-2023 m., p.p.	
LT	+4,2
LV	+0,5
EE	-1,2

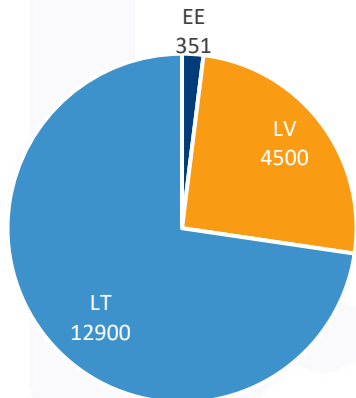
Žaliavinio pieno eksporto ir importo balansas, tūkst. t

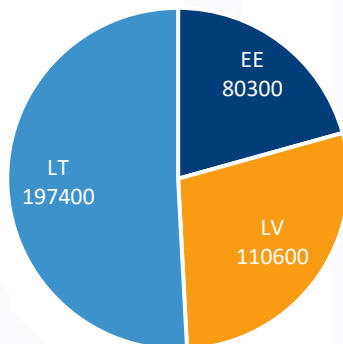
Šaltinis: Eurostat; CLAL

Pažangiausi pieno ūkiai – Estijoje, labiausiai atsilikusi struktūra – Lietuvoje

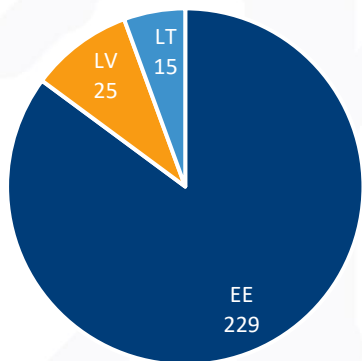
Pieno ūkių skaičius, 2023 m., vnt.

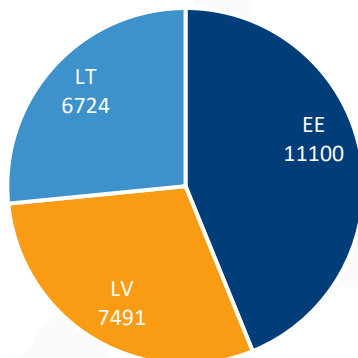
Karvių skaičius, 2023 m., vnt.

Karvių skaičius, tenkantis vien ūkiui, 2023 m., vnt.

Primižis nuo karvės, 2023 m., kg

- Baltijos šalyse yra labai skirtinga pieno ūkių struktūra, kuri lemia skirtingas ūkių konkuravimo sąlygas, tvarų ūkininkavimą, veiklos efektyvumą ir ekonominį gyvybingumą. 2023 m. vidutinis ūkis Estijoje buvo 229 karvės, Latvijoje – 25, Lietuvoje tik 15 karvių.
- Pažangiausia struktūra yra Estijoje, kurioje veikia dideli pieno ūkiai, turintys didelį konkurencinį atsparumą visoje ES. Estijos pieno ūkių struktūra laikoma viena progresyviausių ES, lygiuojama su stiprią pienininkystės pramonę turinčiomis Danija ir Nyderlandais.
- Lietuvoje iš vienos karvės per metus vidutiniškai primelžiama 6,7 tonos pieno, kai Estijoje beveik dukart daugiau – 11,1. Kitaip tariant estams reikia dukart mažiau karvių, kad turėti tą patį pieno kiekį. Tvarumo požiūriu – tai vienas efektyviausių rodiklių ne tik ES, bet ir pasaulyje.
- Lietuvos žalio pieno gamybos sektorius bendroje ES rinkoje išsiskiria itin smulkių ūkių struktūra ir nepakankamu jų išsivystymu. Dominuojančių smulkių ūkių gyvybingumas išimtinai priklauso nuo ES išmokų ir nacionalinių dotacijų.
- Smulkiųjų ūkių vaidmuo rinkoje nėra labai reikšmingas. Iki dešimties karvių laikantys ūkiai Lietuvoje sudaro 76%, o rinkai tiekia tik 14% pieno.
- Lietuvos ūkių struktūra lemia, kad už superkamą pieną tarp smulkių ir stambių gamintojų egzistuoja dideli supirkimo kainų skirtumai.
- Latvijoje vyksta spartesnis pieno ūkių stambėjimas ir kooperacija nei Lietuvoje, kas leidžia latviams efektyviau konkuruoti žaliavinio pieno rinkoje.

Šaltinis: ŽŪDC; Lauksaimniecības datu centrs; Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli

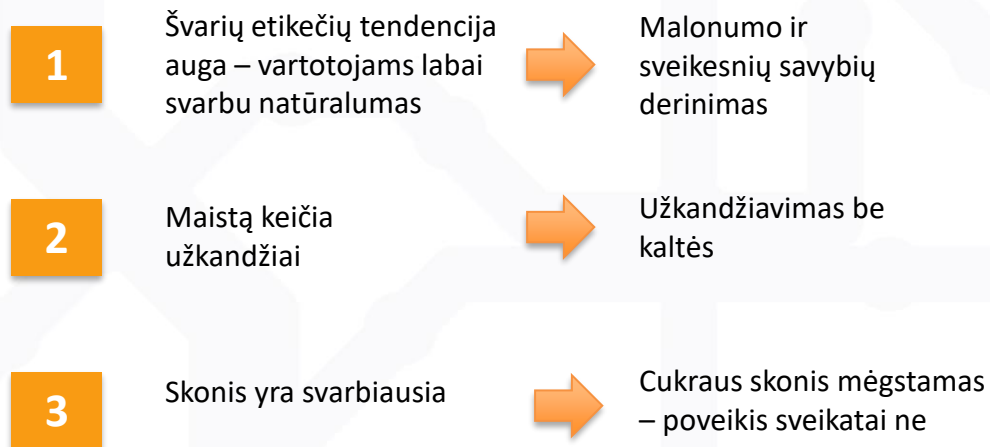

TENDENCIJOS

Vienas pagrindinių pieno pramonės variklių – aukštos pridėtinės vertės produktai, skirti sveikam ir funkciniam maistui

Sveikos mitybos suvokimas vartotojams turėtų išlikti svarbiausiu maisto pasirinkimą lemiančiu veiksniu – prie šios tendencijos derinsis gamintojai

- ▶ Funkcinių ir praturtintų maisto produktų, į kurių sudėtį įeina tokie komponentai kaip vitaminai ar probiotikai, paklausa pasaulyje sparčiai auga. Šios tendencijos atspindi besikeičiančią vartotojų elgseną ir pramonės reakciją į sveikatos, aplinkos ir gyvenimo būdo veiksnius. Tokie mitybos ir paklausos pokyčiai žemės ūkio ir maisto produktų sektoriui kelia ir iššūkių, ir naujų galimybių.

Remiantis „SIAL Insights“ duomenimis, 67 % pasaulio vartotojų per pastaruosius dvejus metus pakeitė savo elgseną link sveikesnės mitybos (2022)

Funkcinis maistas apibrėžiamas kaip maistas, vartojamas kaip įprastos mitybos dalis ir turintis naudingą poveikį, viršijantį tradicinį maistinį poveikį. Funkcionalumas sukuriamas maisto perdirbimo metu, pridendant biologiškai aktyvių sudedamųjų dalių. Teiginiai apie maisto produktų sveikumą yra reglamentuoti ES lygmeniu. Didžiausią rinkos dalį užima pieno produktai ir gėrimai, grūdiniai produktai. Biologiškai aktyvios sudedamosios dalys: probiotinių bakterijų kultūros ir prebiotikai. Augantis vertės segmentas – maisto ir gėrimų produktai, praturtinti kokybiškais baltymais, vitaminais ir mineralais.

Inovacijos pieno pramonėje – galimybė didinti pridėtinę vertę visoje tiekimo grandinėje

1

Žaliavinio pieno kokybės augimas

- ▶ Pieno produktų gamyba Lietuvoje yra viena labiausiai į eksportą orientuotų pramonės šakų. Vertingiausias eksportuojamas produktas – lietuviški sūriai, sudarantys apie trečdalį visų pieno produktų eksporto vertės. Sūrio ir kitų tradicinių pieno produktų paklausa išliks auganti, tačiau eksporto rinkose tradiciniai gaminiai susiduria su didele konkurencija.
- ▶ Nauja niša spartesniais tempas auginti eksportą – naujos kartos aukštos pridėtinės vertės pieno produktai, kurių gamyboje naudojamos naujausios mokslo inovacijos. Tai natūralūs aukštos maistinės vertės funkciniai produktai, kurių pagrindą sudaro pagrindiniai pieno ingredientai – **baltymai, riebalai ir laktozė**. Prognozuojama, kad funkcinį pieno produktų ir pieno ingredientų rinka artimiausią dešimtmetį bus sparčiausiai augantis pieno gaminių segmentas.
- ▶ Vienas iš pieno kokybės elementų yra pieno sudėtis, atsižvelgiant į pieno perdirbimo grandinės reikalavimus, gaminant aukštos pridėtinės vertės produktus. Ši kryptis skatins pieno ūkius optimizuoti pieno gamybą, siekiant gerinti baltymingumo ir riebumo rodiklius, gaunant didesnes pardavimo pajamas už kokybišką žaliavą.

2

Naujos kartos pieno produktų gamybos plėtra

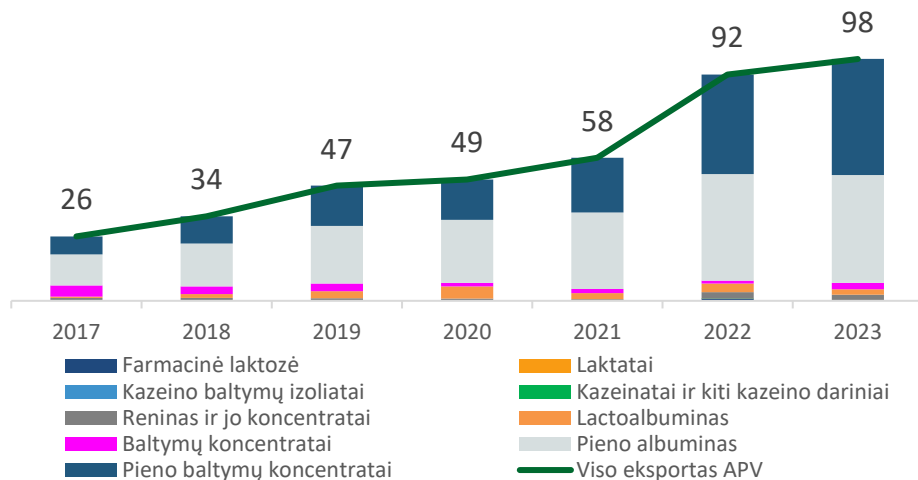
Didžiausia pieno ingredientų rinkos dalis tenka išgrynintiems pieno baltymams. Jų pagrindu mokslininkai, mitybos ir sveikatos specialistai kuria naujos kartos pieno produktus, skirtus sveikai ir subalansuotai mitybai plačiam vartojimui. Taip pat kuriami specializuoti maisto produktai – pieno mišiniai kūdikiams, baltyminiai produktai sportininkams, specialūs maisto gaminiai vyresnio amžiaus žmonėms, kuriems reikalinga medicininė mityba.

Pieno riebalai yra didelės vertės pieno ingredientas, dažniausia perdirbamas į sviestą ir grietinėlę. Pieno perdirbimo naujovės taip pat leidžia gaminti funkcinis pieno grietinėlės miltus, kurių pritaikymas yra itin platus. Pavyzdžiui, ši technologija leidžia atkurti pieną į pradinę būseną ir jį panaudoti tolimesniai perdirbimui į sūrius, jogurtą, sviestą ir kitus gaminius. Ši technologija paklausi patogiomis ir tvariomis tiekimo grandinėmis aprūpinant pieno produktais Afrikos, Azijos ir Artimųjų Rytų rinkas, kurie susiduria su pieno trūkumu.

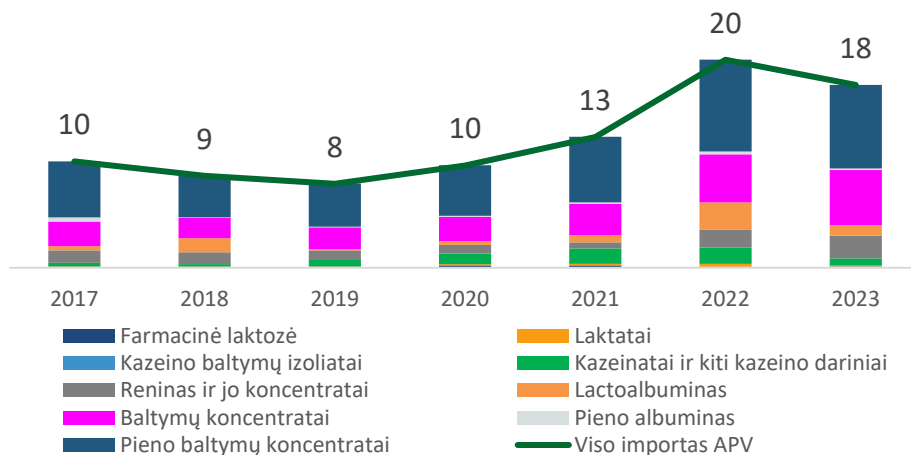
Kitas vertingas pieno ingredientas – laktozė, kurio pasaulinė rinka nuosekliai auga. Laktozė yra pagrindinis ingredientas gaminant mišinius kūdikiams. Maisto pramonėje ji naudojama kaip sacharidas pusgaminių, uogienių, kepinų, prieskonių ir konditerijos produktų gamyboje.

Aukštos pridėtinės vertės (APV) pieno gaminių užsienio prekyba

Aukštos pridėtinės vertės (APV) pieno produktų eksportas, mln. Eur

APV pieno produktų importas, mln. Eur

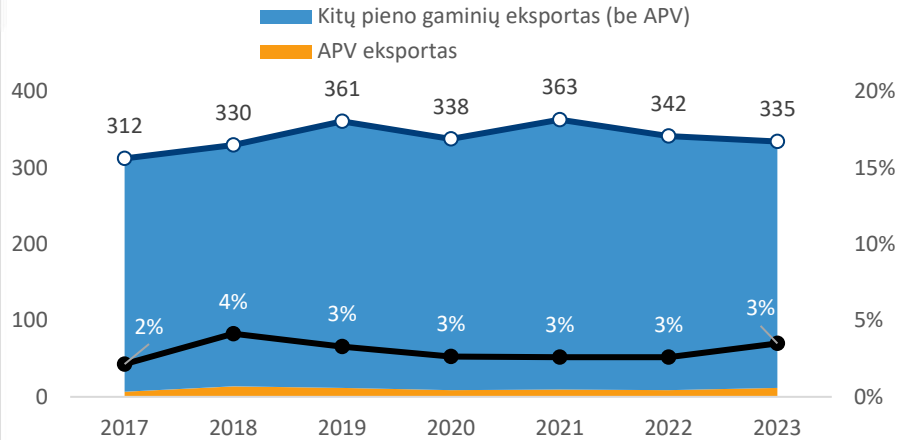
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Funkcinis pritaikymas

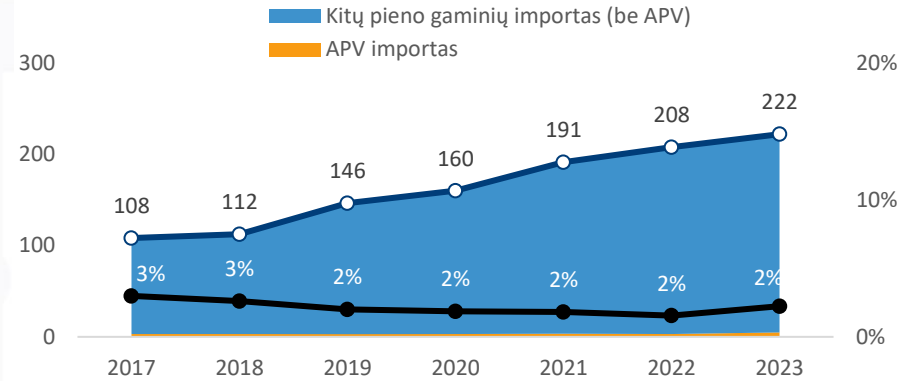
- Pieno pramonė, atsižvelgdama į augantį vartotojų polinkį maitintis sveikai, kuria naujos kartos natūralius produktus, kurie maisto gamyboje gali padėti atsisakyti dirbtinių priedų.
- Karvių piene yra dvi pagrindinės baltymų grupės – **kazeinas ir išrūgų baltymai**.
- Iš išrūgų baltymų gaminami trys pagrindiniai produktai: koncentratai, izoliatai ir hidrolizatai.
- Pagrindinis pieno baltymas yra kazeinas, pasižymintis didele maistine verte ir plačiu pritaikymu, kuriant inovatyvius funkcinis maisto produktus sveikatingumo, o taip pat sportinio maisto ir gėrimų pramonėje. Kaip sudedamoji maisto dalis, kazeinas plačiai naudojamas įvairių padažų, užtepėlių, gėrimų, papildų ir užkandžių gamyboje.
- Dėl maistinių ir funkcinų savybių natūralūs pieno baltymai plačiai naudojami maisto pramonėje, pavyzdžiui, gali pakeisti dirbtinius maisto priedus – tirštiklius, emulsiklius ir konservantus.
- Patentuotos išrūgų baltymų technologijos kepinų, padažų, desertų ir šaldytų užkandžių gamyboje leidžia pakeisti kitus natūralius produktus, pavyzdžiui, kiaušinius ir aliejų, kurie yra brangesni, o taip pat turi didesnį riebalų kiekį.
- Išrūgų permeatai maistui gali suteikti sūraus skonio, o tai leidžia atsisakyti druskos. Be to, permeatas gali būti naudojamas kulinarijoje, kadangi skrudinimo metu gaminiui suteikiamas malonus karamelizuotas skonis ir išvaizda.

APV pieno gaminių – eksportas ir importas

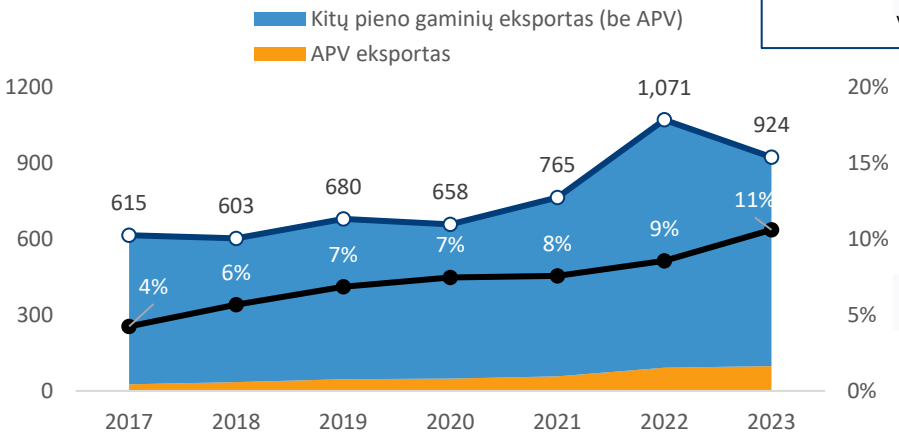
APV pieno produktų eksporto dalis, tūkst. t

APV pieno produktų importo dalis, tūkst. t

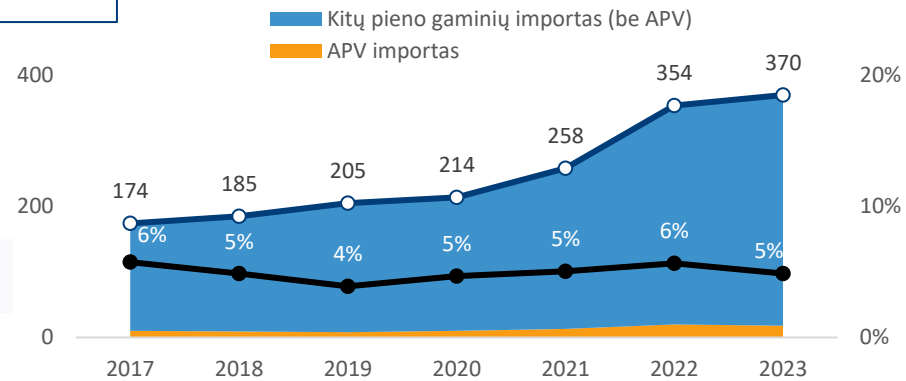

APV pieno produktų eksporto dalis, mln. Eur

APV produktai bendroje eksporto struktūroje sudaro daro 3% kiekio, bet net 11% bendro eksporto vertės.

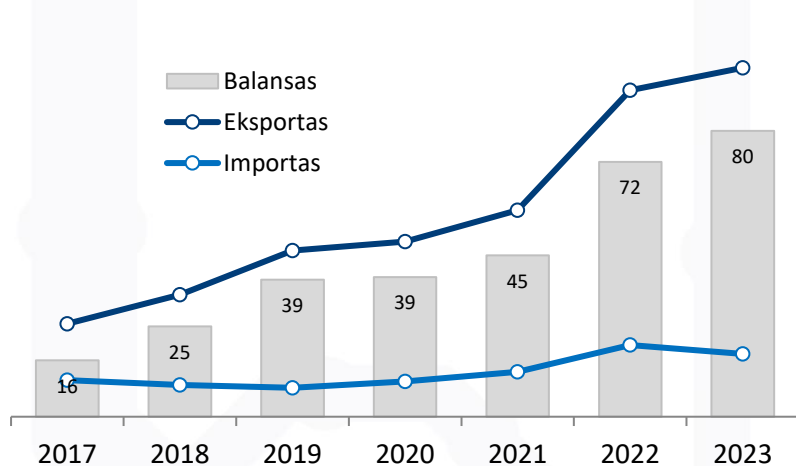
APV pieno produktų importo dalis, mln. Eur

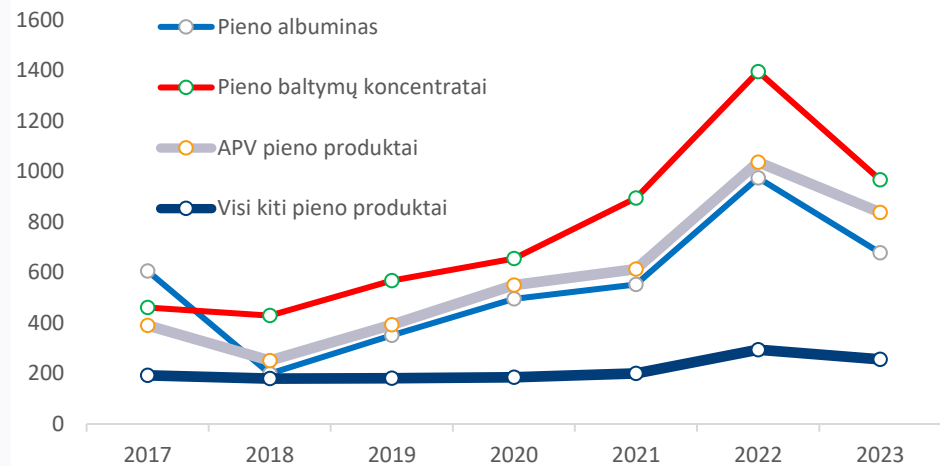
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

APV pieno produktų prekybos balansas

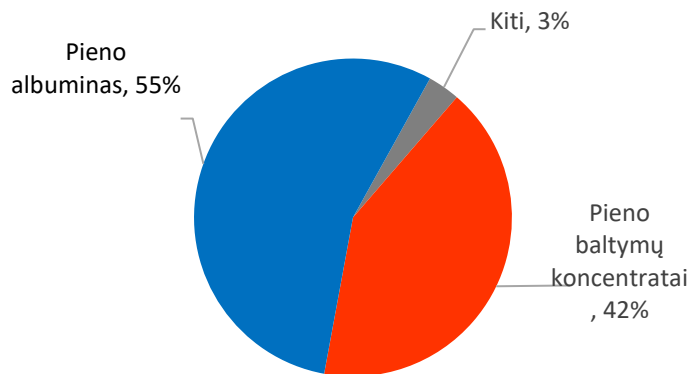
APV pieno produktų užsienio prekyba, mln. Eur

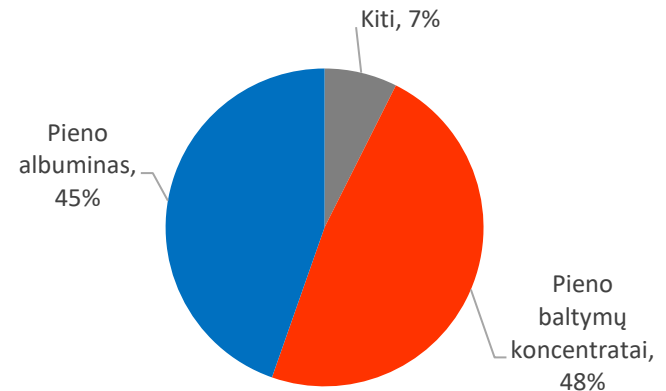
TOP2 APV pieno produktų vidutinė eksporto kaina, Eur/ 100 kg

APV pieno produktų eksporto struktūra 2023, kiekis

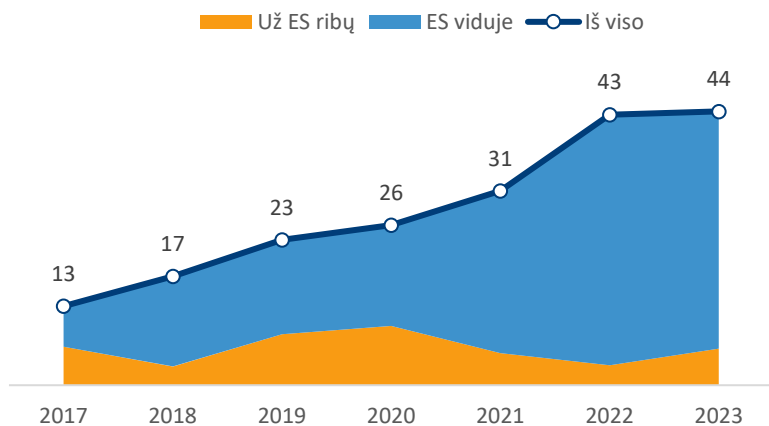

APV pieno produktų eksporto struktūra 2023, vertė

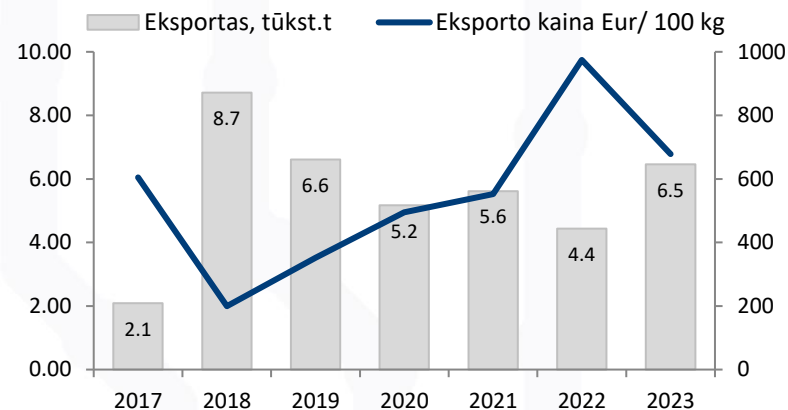
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Pieno albumino eksportas, mln. Eur

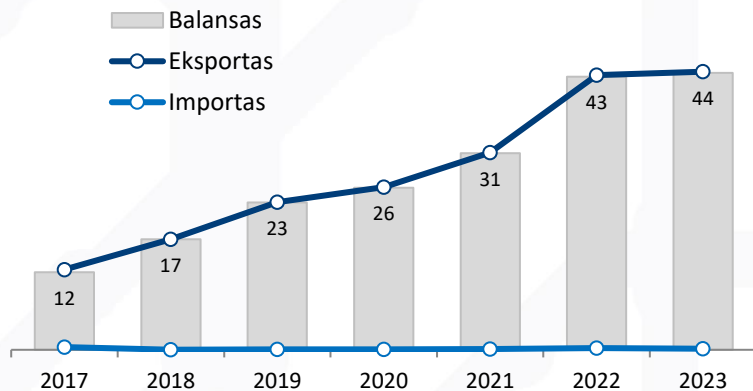
Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3502.20)

Pieno albumino eksporto kaina, Eur/ 100 kg

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3502.20)

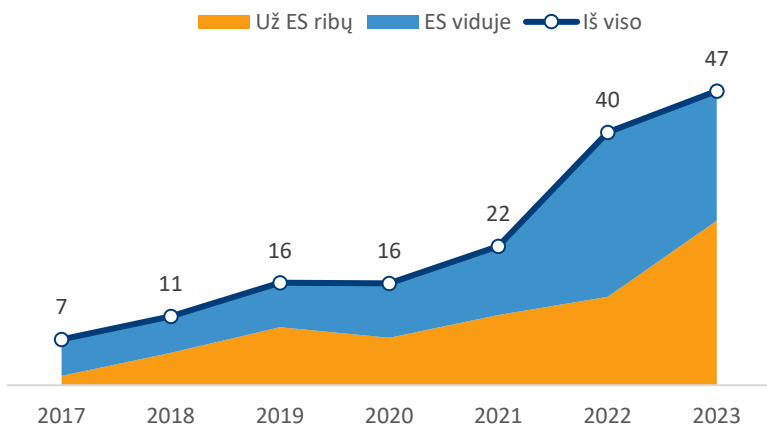
Pieno albumino užsienio prekyba, mln. Eur

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3502.20)

Pieno baltymų koncentratai

Pieno baltymų koncentratų eksportas, mln. Eur

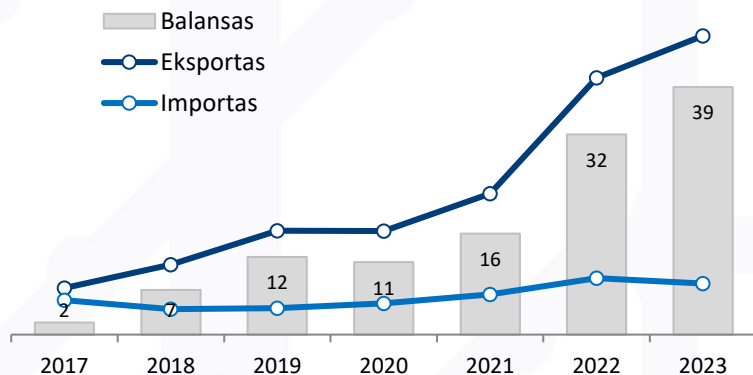
Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3504)

Pieno baltymų koncentratų eksporto kaina, Eur/ 100 kg

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3504)

Pieno baltymų koncentratų užsienio prekyba, mln. Eur

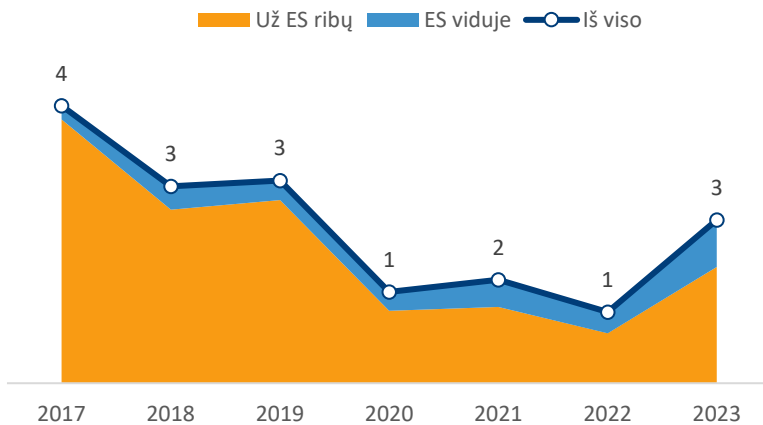

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3504)

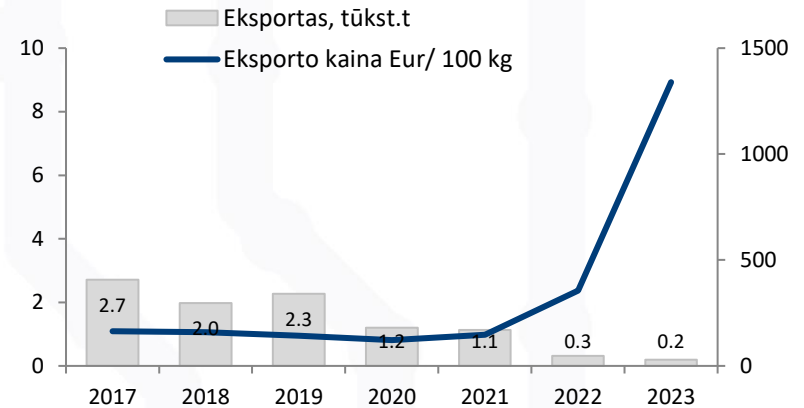
Pieno baltymų koncentratai - šie produktai turi didesnę baltymų koncentraciją ir yra naudojami sporto mityboje bei maisto pramonėje.

Baltymų koncentratai

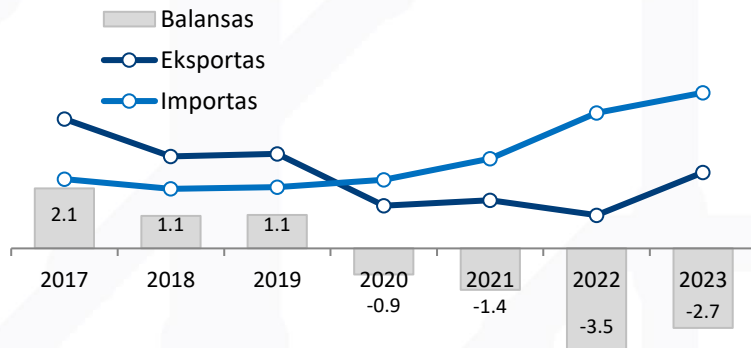
Baltymų koncentratų eksportas, mln. Eur

Baltymų koncentratų eksporto kaina, Eur/ 100 kg

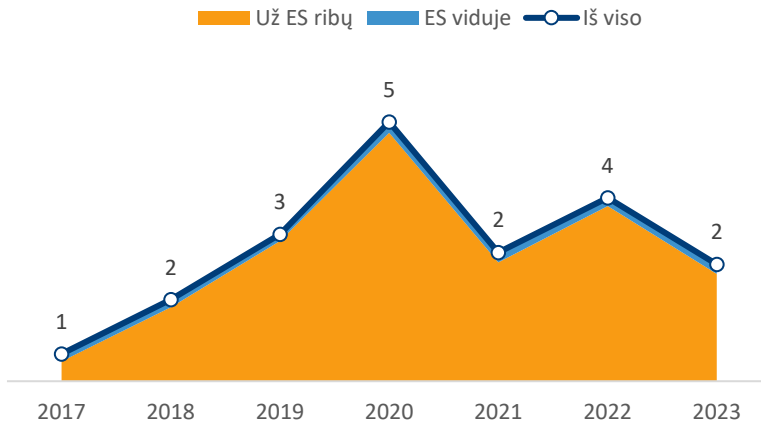

Baltymų koncentratų užsienio prekyba, mln. Eur

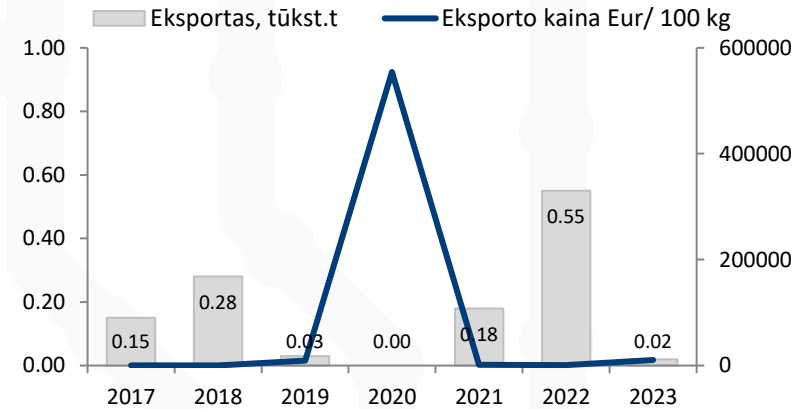
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Laktoalbumino eksportas, mln. Eur

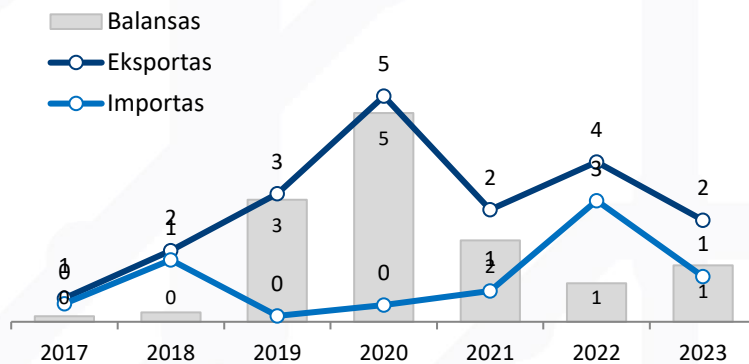
Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3502.90)

Laktoalbumino eksporto kaina, Eur/ 100 kg

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3502.90)

Laktoalbumino užsienio prekyba, mln. Eur

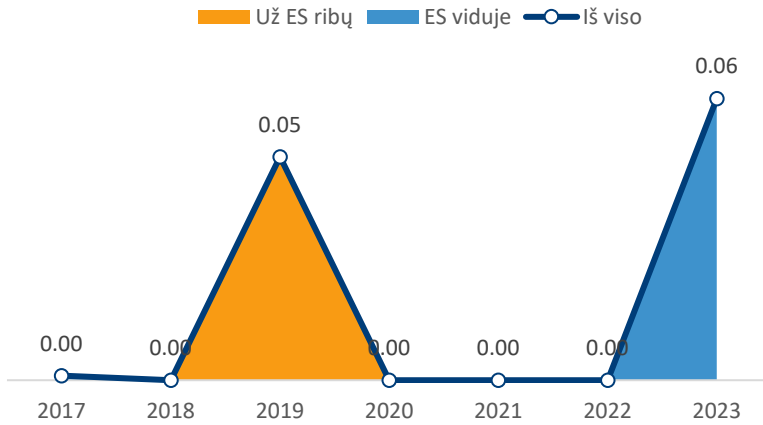
Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3502.90)

Laktoalbuminas - specifinis išrūgų baltymas, naudojamas maisto pramonėje ir biotechnologijose.

Vienas brangiausių pieno pramonės produktų.

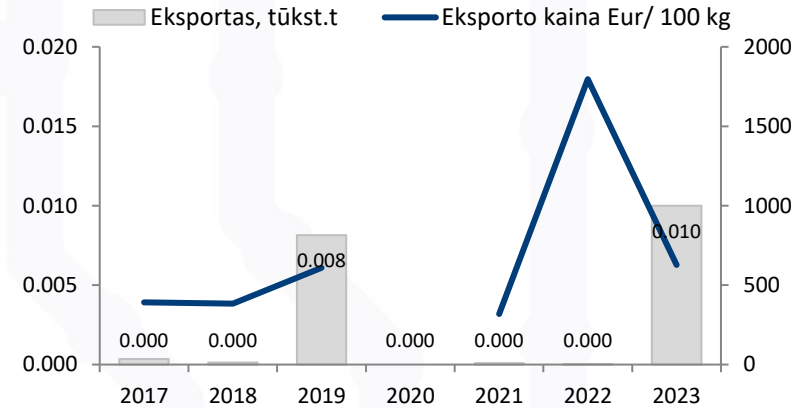
Kazeino baltymų izoliatai

Kazeino baltymų izoliatų eksportas, mln. Eur

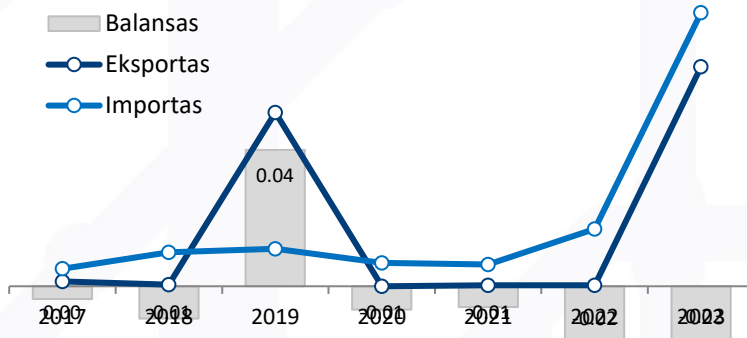
Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3501.10)

Kazeino baltymų izoliatų eksporto kaina, Eur/ 100 kg

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3501.10)

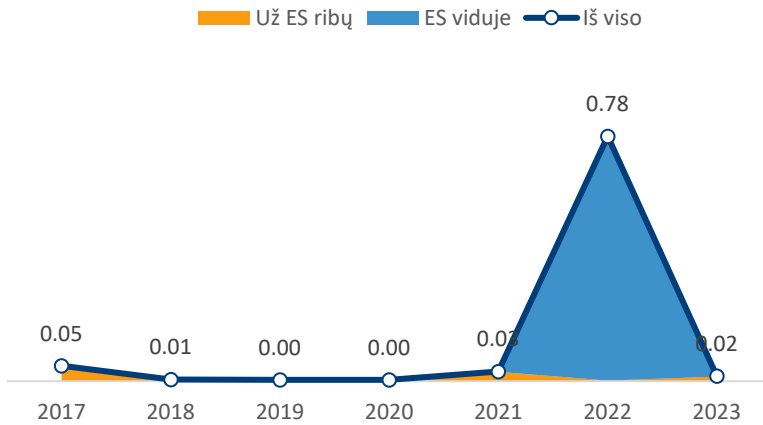
Kazeino baltymų izoliatų užsienio prekyba, mln. Eur

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3501.10)

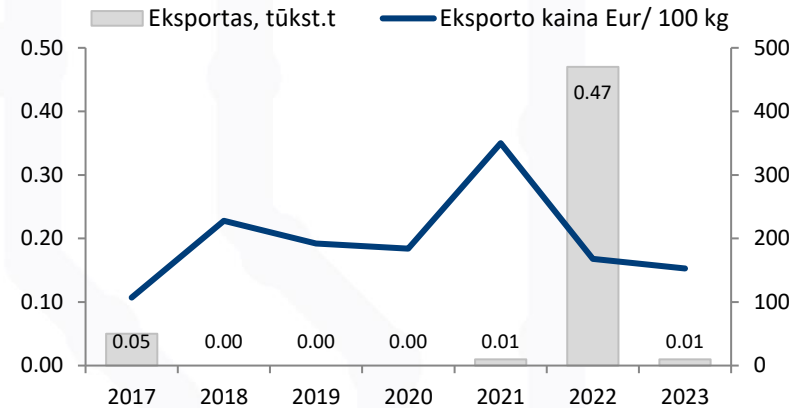
Kazeino baltymų izoliatai - lėtai virškinami baltymai, naudojami kaip papildai.

Farmacinės laktozės eksportas, mln. Eur

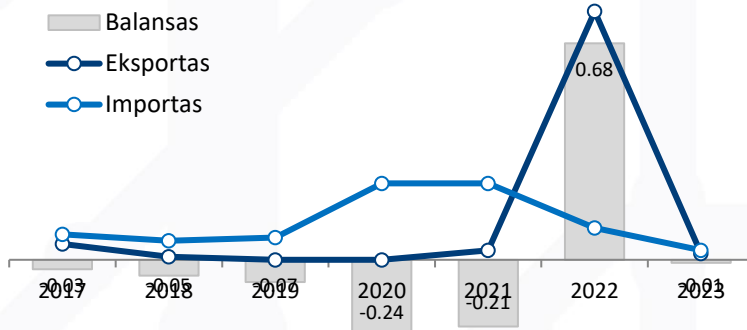
Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN1702.19)

Farmacinės laktozės eksporto kaina, Eur/ 100 kg

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN1702.19)

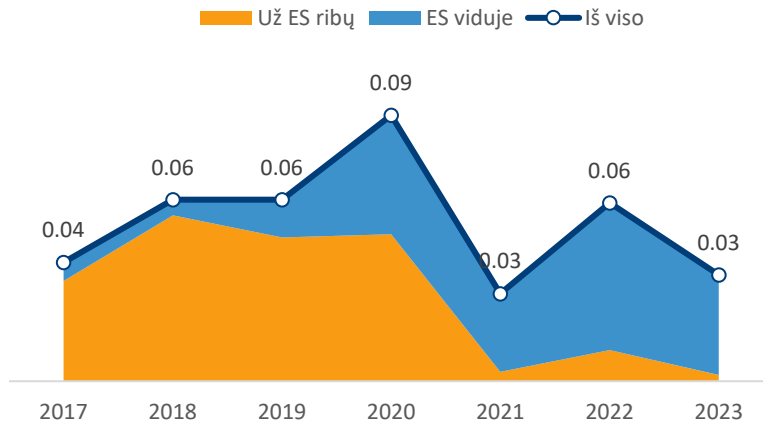
Farmacinės laktozės užsienio prekyba, mln. Eur

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN1702.19)

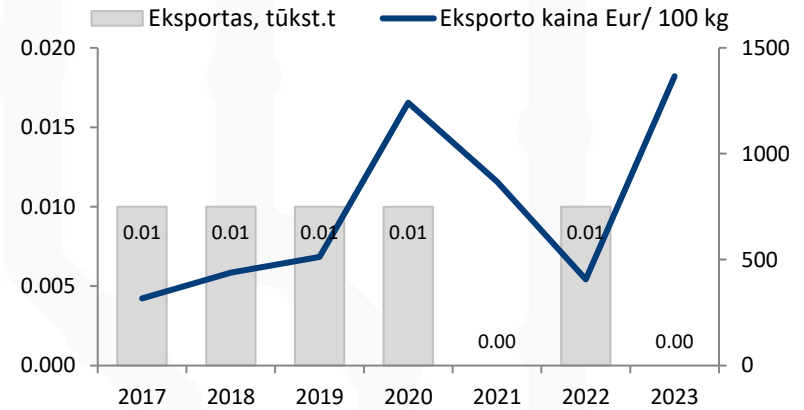
- Farmacinė laktozė – produktas gaunamas pieno perdirbimo procese, naudojamas farmacijoje (tabletėms ir kapsulėms suteikiantis formą, o taip pat kaip vaistų tirpiklis, skiediklis).
- Maisto pramonėj laktozė naudojama kaip sacharidas pusgaminių, uogienių, kepinų, prieskonių ir konditerijos produktų gamyboje.

Laktatų eksportas, mln. Eur

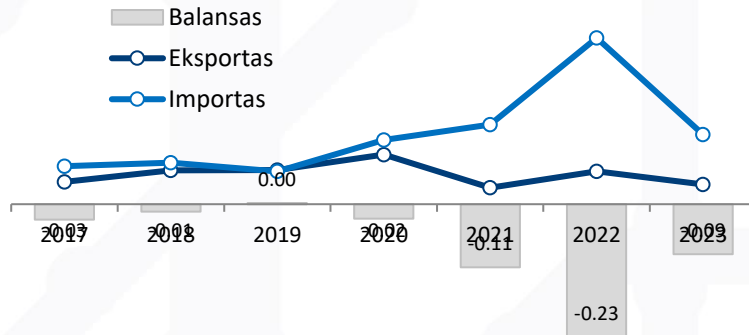
Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN2918.19)

Laktatų eksporto kaina, Eur/ 100 kg

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN2918.19)

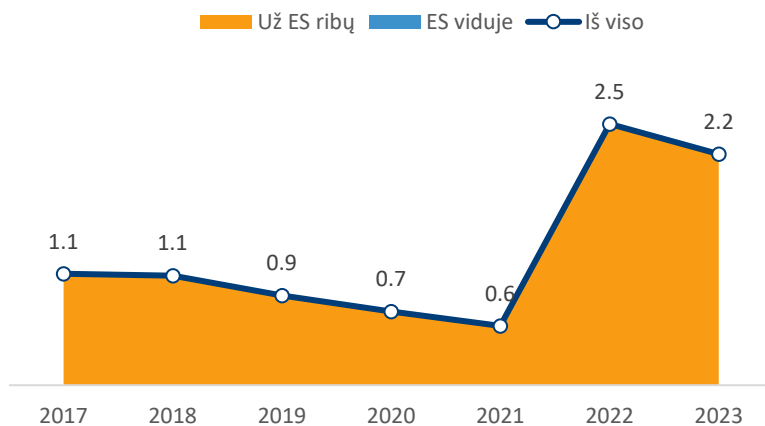
Laktatų užsienio prekyba, mln. Eur

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN2918.19)

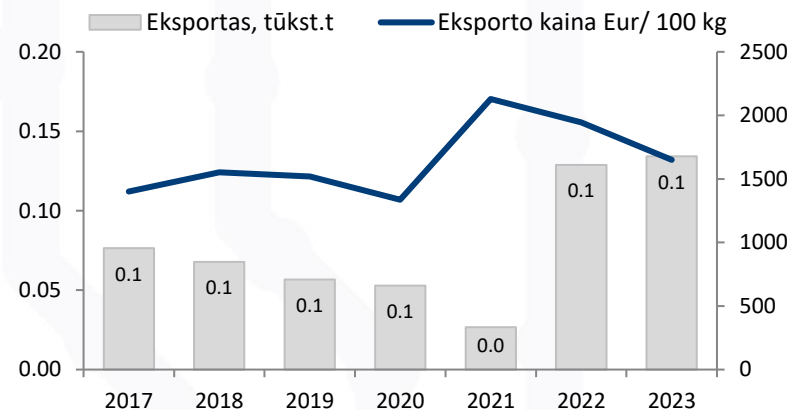
Reninas ir jo koncentratai

Renino ir jo koncentratų eksportas, mln. Eur

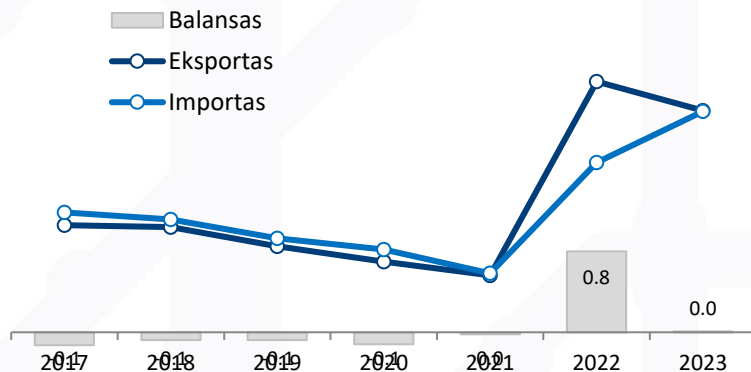
Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3507.10)

Renino ir jo koncentratų eksporto kaina, Eur/ 100 kg

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3507.10)

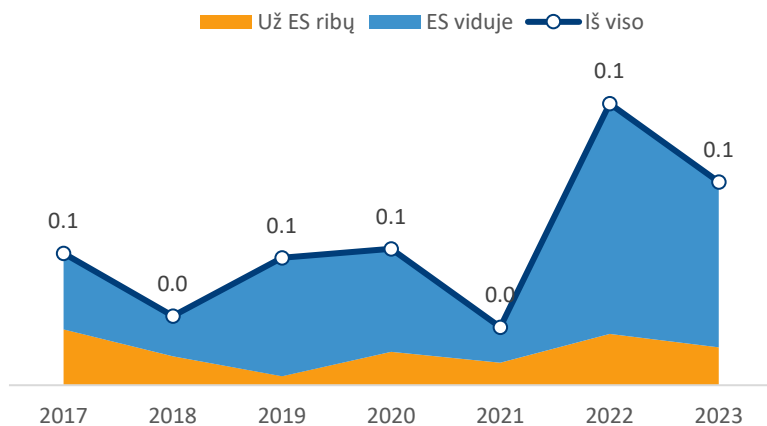
Renino ir jo koncentratų užsienio prekyba, mln. Eur

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3507.10)

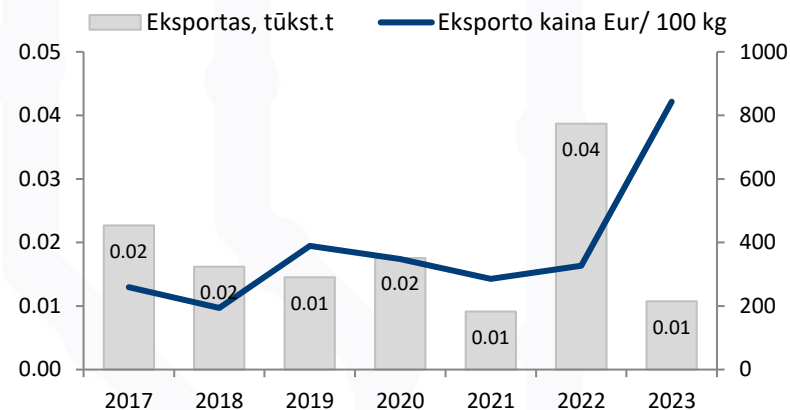
Kazeinatai ir kiti kazeino dariniai

Kazeinatų ir kitų kazeino darinių eksportas, mln. Eur

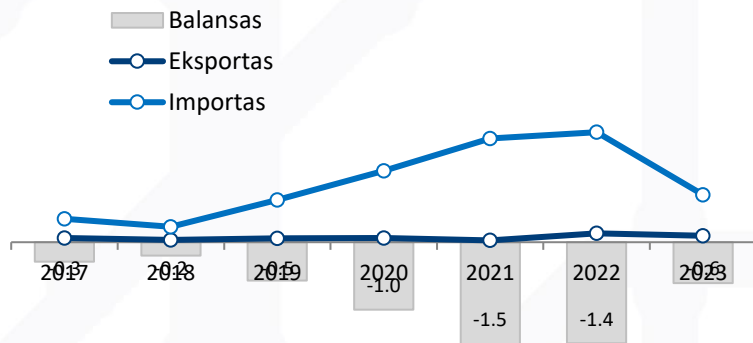
Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3501.90)

Kazeinatų ir kitų kazeino darinių eksporto kaina, Eur/ 100 kg

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3501.90)

Kazeinatų ir kitų kazeino darinių užsienio prekyba, mln. Eur

Šaltinis: Valstybės Duomenų Agentūra (KN3501.90)

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Pabaigoje pateikiamos pagrindinės išvados bei rekomendacijos, apimančios platų pieno sektoriaus

90 kontekstą

Strateginė vizija – sektoriaus vertės kūrimas

- ▶ Pieno sektorius, sudarantis beveik penktadalį visos žemės ūkio produkcijos Lietuvoje, yra prioritetinga žemės ūkio šaka bei vienas iš svarbiausių šalies eksporto šaltinių. Strateginis požiūris – būtina sąlyga pienininkystės veikloje, kadangi ji pasižymi ilgalaikėmis investicijomis, apimančiomis ES ir nacionalinę paramą, privačias lėšas. Strateginis požiūris turi apimti ne tik rinkos dalyvių (pieno ūkiai ir perdirbimo įmonės) verslo interesų plėtoti efektyvią gamybą, bet ir aktyvų valstybės įsitraukimą, kuri turėtų suformuoti aiškias strategines gaires, tikslus, rodiklius ir siekiamus rezultatus visai nacionalinei pieno pramonei.
- ▶ Augantis pieno produktų vartojimas palaikys pasaulio pieno rinkas, tačiau pieno sektoriaus dalyviai ir toliau susidurs su kainų svyravimais, o rinkos disbalansas ir toliau kels problemų. Sektoriaus atsparumas ir tvarumas – labai svarbūs plėtros aspektai pieno sektoriaus ateičiai. Tai galima pasiekti diegiant inovacijas, kaip būdą suderinti visos pieno tiekimo grandinės dalyvių interesus: ūkininkams – užsitikrinti aukštesnes pajamas; perdirbimo pramonei – gaminti paklausius, inovacijomis grįstus aukštos pridėtinės vertės pieno produktus; vartotojams – užsitikrinti kokybiškus ir įperkamus pieno produktus; tvarumo srityje – užtikrinti aplinkos bei gyvūnų sveikatos reikalavimus.
- ▶ Pieno sektoriuje būtina skatinti dirbtinio intelekto (DI) naudojimą. Naujų technologijų naudojimas ES pieno sektoriuje tampa vis populiariesnis, o tai daro didelį poveikį ne tik našumui ir efektyvumui, bet ir darbo sąnaudoms. Šiuo metu viena iš dažniausiai naudojamų technologijų yra jutikliai, skirti aptikti fiziologinius ar nenormalius karvių elgesio pokyčius (t. y. šilumos aptikimą ar veršiamąsi, šlubavimą, ligą ir kt.). DI gali būti naudojamas, pavyzdžiui, įgalinti technologijų valdymą pritaikant jas gyvūnų poreikiams: jei karštuoju metų laiku gyvūnų kūno temperatūra pakyla, tvartuose gali automatiškai įsijungti vėsinimo sistemos. Taip pat naudojami robotai, pavyzdžiui, pieno sistemos: nustatant, kurią karvę reikia melžti ir ar yra pieno kokybės skirtumų ir pan.
- ▶ ES pieno sektoriuje pieno gamyba vidutinės trukmės laikotarpiu netrukus pasieks lūžio tašką, kai nuolatinio melžiamų karvių bandos mažėjimo nebekompensuos didėjantis primilžis nuo karvės. Vakarų Europos šalyse struktūriniai pokyčiai ūkiuose jau priartėjo prie produktyvumo ir ūkių efektyvumo didinimo galimybių ribų. Tuo tarpu Lietuvoje struktūrinių pokyčių potencialas nėra išnaudotas. Karvių produktyvumas (primilžio nuo karvės rodiklis) potencialiai gali augti beveik 50% (nuo 6,7 t 2023 m. iki 10 t pieno iš karvės 2035 m.).

Žaliavinio pieno gamyba

- ▶ Lietuvoje supirkėjams parduodančių pieną gamintojų skaičius kasmet mažėja, tačiau vienam pieno gamintojui vidutiniškai tenkančių pieninių karvių skaičius auga. Tai reiškia, kad ūkiai stambėja. Vykstant struktūriniais pokyčiams ir stambėjant pieninių veislių karvių bandoms, paramos gavėjams tenkanti paramos suma tendencingai auga. Įgyvendinant Susietosios paramos už pienines karves priemonę būtina palaikyti pieno gamintojų pajamas ir užtikrinti reikiamą gamybos lygį žemės ūkio valdų valdytojams. Ateityje planuojant paramos skirstymą, racionalu lėšas skirti tik ekonomiškai gyvybingiems ūkiams, orientuojantis į vidutinius ir šeimos ūkius, kurie sėkmingai galėtų dalyvauti vertės kūrimo grandinėje.
- ▶ Lietuva ES patenka tarp šalių, kuriose pieno ūkių konsolidacija žema, pieno kiekis išsklaidytas tarp žaliavinio pieno gamybos rinkoje dominuojančių smulkių pieno ūkių. Dideli pieno surinkimo kaštai, žemas karvių produktyvumas ir žema žaliavinio pieno kokybė, lemia mažesnes pieno supirkimo kainas, palyginti su ES vidutiniais rodikliais. Rekomendacija – didinti ūkių derybinę galią, skatinant vidutinių ir šeimos ūkių konsolidaciją (pvz., keliant tikslą pasiekti pieno ūkių struktūroje dominuojančią 150 karvių bandų konsolidaciją viename ūkyje). Didinti derybinę galią skatinant tikrąją kooperaciją, kuri artėtų prie ES vidurkio. Apie 64% viso Europoje pristatyto karvių pieno valdo kooperatyvai, kai Lietuvoje šis rodiklis siekia apie 20%.
- ▶ Lietuvos žalio pieno gamybos sektorius bendroje ES rinkoje išsiskiria itin smulkių ūkių struktūra ir nepakankamu jų išsivystymu. Pvz., 2023 m. vidutinis ūkis Estijoje buvo 229 karvės, Latvijoje – 25, Lietuvoje tik 15 karvių. Tikslinės ES paramos investicijoms į žemės ūkio valdas 2020-2024 m. laikotarpiu rezultatas – pieno ūkių vidutinio dydžio augimas, primilžio nuo karvės augimas, žalio pieno baltymų ir riebalų rodiklių augimas, žalio pieno gamybos apimčių augimas. Vis tik kai kurių rodiklių augimo tempai (ūkių konsolidacija, pagaminamo žalio pieno kiekis) yra nepakankami. Lietuvos pieno perdirbėjai perdirba daugiau pieno, negu yra pagaminama šalyje. Vidaus rinkoj trūkstant žaliavinio pieno, auganti perdirbimo pramonė apie trečdalį pieno importuoja, o žaliavos importo kiekis auga. Siekiant spartinti kokybinius struktūrinius pokyčius pirminėje gamyboje būtina tęsti tikslines investicijas į žemės ūkio valdas pieninės galvijininkystės sektoriuje, didinti paramos intensyvumą (įskaitant paramos didinimą investicijoms į žemės ūkio valdas pieninės galvijininkystės sektoriuje), mažinti apribojimus ir biurokratinės kliūtis paramai gauti.
- ▶ Pienininkystėje ypač svarbi kartų kaita, nes vidutinis pienininkų amžius ir toliau ilgėja, o dėl darbei imlaus pienininkystės pobūdžio ji tampa nepatraukli jaunesiems ūkininkams. Būtinios aktyvesnės paskatos ir priemonės, kurios skatintų jaunų ūkininkų atėjimą į pieno gamybą.

Žaliavinio pieno supirkimas

- ▶ Pieno gamybos sektorius – viena iš rizikingiausių žemės ūkio veiklos sričių. Dėl Lietuvos pieno ūkių ir rinkos struktūrinių ypatumų (dominuoja smulkūs gamintojai, priklausomybė nuo eksporto rinkų) stebimi dideli kainų svyravimai tiek žaliavinio pieno, tiek eksportuojamų produktų segmente. Pieno ūkių finansinis atsparumas yra itin nestabilus, kadangi rinkos nuosmukio laikotarpiais patiriami dideli nuostoliai. Atskirose žemės ūkio veiklos srityse veikia draudimo priemonės, tačiau draudikai nedraudžia įvykių, susijusių su gamybos kainų bei produkcijos supirkimo kainų svyravimu. Rekomenduojama sukurti privalomą sektorinį žalio pieno gamintojų garantinį pagalbos fondą, kuriame sukauptos lėšos būtų naudojamos rinkos nuosmukio laikotarpiais, siekiant amortizuoti/kompensuoti nuostolius ar pajamų praradimą.
- ▶ Europos Sąjungoje kai kurios valstybės yra numačiusios privalomas pieno pirkimo-pardavimo sutartis, tarp kurių yra ir Lietuva. Dauguma šalių yra nustačiusios ir minimalią sutarties galiojimo trukmę, kurios vidurkis siekia šešis mėnesius. Lietuvos teisės aktai nenumato minimalios pieno supirkimo sutarties galiojimo trukmės, todėl pieno supirkimo kainos kinta kas mėnesį. Tuo metu pieno perdirbėjai produktus realizuoja pagal ilgalaikes sutartis. Kiekvieną mėnesį kintančios pieno supirkimo kainos neatitinka situacijos pieno produktų rinkoje. Rekomenduojama priemonė – įtvirtintų ilgalaikės (nuo 6 mėn. trukmės) žalio pieno pirkimo-pardavimo sutartis. Ilgalaikės sutartys žalio pieno pirkimo-pardavimo sandoriuose eliminuotų žalio pieno pirkimo kainų svyravimus, pieno gamintojams ir pirkėjams leistų planuoti pajamas bei išlaidas ir garantuotų stabilumą žalio pieno gamybos ir perdirbimo sektoriuose.

Žaliavinio pieno perdirbimas

- ▶ Lietuvos pieno perdirbimo įmonės perdirba 60% Baltijos regione pagamino žalio pieno, o į pieno produktus perdirbtą produkciją realizuoja Lietuvoje bei užsienio rinkose. Lietuvos pieno perdirbimo pramonė pasižymi plačia produkcijos ir eksporto rinkų diversifikacija – tai užtikrina aukštą lietuviškų pieno gaminių konkurencingumą globalioje rinkoje. Lietuvos įmonės gamina apie 300 skirtingų pieno produktų gaminių, o produkcija eksportuojama į daugiau kaip 80 valstybių. Siekiant išlaikyti ir didinti Lietuvos pieno sektoriaus konkurencingumą, rekomenduojama skatinti investicijas į eksporto rinkose paklausius naujos kartos aukštos pridėtinės vertės produktų kūrimą, remti mokslinių tyrimų veiklą, kurių pagrindu gali būti kuriami naujos kartos pieno produktai. Taip pat skatinti ir remti lietuviškų pieno produktų eksporto plėtros priemones.
- ▶ Lietuvos žemės ūkiui ir kaimo plėtrai 2023–2027 metais numatyta europinė parama siekia beveik 4 mlrd. eurų. Iš jų maisto produktų perdirbimui numatoma skirti 1,2 proc., arba 50 mln. eurų. Tokia numatoma investicijų į perdirbimą suma yra neadekvačiai maža, todėl turėtų būti padidinta bent iki 5% (200 mln. Eurų).
- ▶ Lietuvos perdirbimo įmonės neapsiriboja vien tik produktų gamyba – aktyviai veikia inovacijų pritaikymo (R&D) srityje. Bendrovės vykdo mokslinius tyrimus įmonių viduje ir bendradarbiaujant su mokslo institucijomis bei užsienio partneriais. Mokslinių tyrimų sritys: naujų produktų kūrimas, pakuočių tobulinimas, veiklos procesų gerinimas. Įmonės investuoja į tyrimus ir sprendimus, kurių tikslas – tobulinti gamybos technologijas, kurios leidžia gaminti pieno produktus su didesne pridėtine verte. Taip pat investuojama į sprendimus, kurie didina įmonių našumą, efektyvesnį ir tvaresnį veikimą.
- ▶ Rekomenduojama ieškoti papildomų finansavimo instrumentų (pvz., finansuojama prieiga prie naujoviškų gamybos ir perdirbimo metodų bei klimatui pažangių technologijų), siekiant išnaudoti esamus pieno pramonės pajėgumus, o taip pat didinti papildomus perdirbimo pajėgumus, remiant pridėtinės vertės produktų kūrimą.
- ▶ Ieškoti būdų kaip išplėsti vertės kūrimą visoje tiekimo grandinėje. Pieno pramonė dažniausiai suprantama kaip supirkto pieno perdirbimas į įvairius galutinio vartojimo produktus, parduodamus per mažmeninės prekybos kanalus arba eksportuojamus. Tuo tarpu naujos technologinės galimybės leidžia gaminti modernius produktus, kurie yra žaliava kitoms pramonės šakoms. Tokiu būdu pieno pramonė tampa aukštos pridėtinės vertės produktų tiekėja kitiems sektoriams, tokiems kaip maisto, medicinos ar kitos sritys.

Tvarumas

- ▶ ES arba valstybių narių lygmeniu įgyvendinama aplinkos politika daro vis didesnę įtaką ES pieno sektoriui, o kai kuriose valstybėse narėse pieno sektoriui jau daromas didesnis spaudimas, visų pirma susijęs su šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekiu. Pieno ūkiai susiduria su papildomais tvarumo iššūkiais, į kuriuos sprendimų priėmėjai turėtų atsižvelgti ir priimti subalansuotus sprendimus, kurie apimtų visus tvarumo aspektus (aplinkosaugos, socialinės atsakomybės ir ekonominio augimo).
- ▶ Atsižvelgiant į įvairius iššūkius, su kuriais susiduria pieno sektorius (pvz., kainų svyravimas, aplinkos ir klimato tikslai ir kartų kaita), reikalingos tikslingos priemonės ir savalaikiai politiniai sprendimai. Pavyzdžiui, yra prasminga apsvarstyti mechanizmus, kuriais pieno ūkiams būtų teikiamos finansinės paskatos už individualias pastangas sumažinti jų ūkių išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį.
- ▶ Skatinimas mažinti išmetamų ŠESD kiekį diegiant klimato kaitos mažinimo technologijas būtų priimtinesnis nei išmetamų ŠESD kiekio mažinimas mažinant pieno gamybą.
- ▶ Galima politikos priemonė, kuria būtų siekiama sumažinti pieno sektoriaus išmetamą ŠESD kiekį, būtų iš pradžių suteikti ūkininkams tam tikrą taršos leidimų kiekį, kuris vėliau kasmet būtų laipsniškai mažinamas. Tada būtų sukurta rinka, kurioje būtų galima naudotis taršos leidimais, nustatant šių išmetamųjų teršalų anglies dioksido kainą. Teoriškai, nustačius kainą už ūkyje išmetamą ŠESD kiekį, pieno gamintojas būtų paskatintas taikyti išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo technologijas, jei tai padaryti yra pigiau nei taršos leidimų pirkimo išlaidos. Reikia išsamiai įvertinti pieno sektoriuje išmetamą ŠESD kiekį, taip pat išsamiai aprašyti taikomas poveikio mažinimo technologijas.

PAAIŠKINIMAI

Pieno produktai: gamybos ir užsienio prekybos kodai

Gamyba

Produktų, gaminių ir paslaugų klasifikatorius (PGPK C sekcija)

C10.5 – Pieno gaminiai ir dalis C10.89 – Kiti maisto produktai	
Kodas	Pavadinimas
10.5	PIENO GAMINIAI
10.51	Pieno ir sūrių gaminiai
10.51.1	Perdirbtas skystas pienas ir grietinė
10.51.11	<i>Perdirbtas skystas pienas</i>
10.51.12	<i>Nekoncentruotas ir nesaldintas pienas ir grietinė, kurių riebumas didesnis kaip 6 %</i>
10.51.2	Pieno ir grietinės milteliai
10.51.21	<i>Nugriebto pieno ir grietinės milteliai</i>
10.51.22	<i>Nenugriebto pieno ir grietinės milteliai</i>
10.51.3	Sviestas ir tepieji pieno riebalai
10.51.4	Sūris ir varškė
10.51.5	Kiti pieno gaminiai
10.51.51	<i>Koncentruoti arba su cukrumi ar kitais saldikliais pienas ir grietinė, išskyrus pieno ir grietinės miltelius</i>
10.51.52	<i>Jogurtas ir kitas fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinė</i>
10.51.53	<i>Kazeinas</i>
10.51.54	<i>Laktozė ir laktozės sirupas</i>
10.51.55	<i>Išrūgos</i>
10.51.56	<i>Niekur kitur nepriskirti pieno gaminiai</i>
10.52	Valgomieji ledai
10.89	Kiti, niekur kitur nepriskirti, maisto produktai
10.89.19	<i>Niekur kitur nepriskirti įvairūs maisto produktai</i>
10.89.19.51.10	Grietinės ir augalinių riebalų mišinys
10.89.19.51.20	Grietinės ir augalinių riebalų mišinys
10.89.19.51.30	Varškės gaminiai su augaliniais riebalais
10.89.19.51.40	Šviežio sūrio gaminiai su augaliniais riebalais
10.89.19.51.50	Sūrio gaminiai su augaliniais riebalais
10.89.19.51.60	Tepieji riebalų mišiniai
10.89.19.51.80	Kiti, niekur kitur nepriskirti, maisto produktai

Užsienio prekyba

Kombinuotoji nomenklatura (KN8)

0401 -	Nekoncentruotas pienas ir grietinė, į kuriuos nepridėta cukraus ar kitų saldiklių (išskyrus 0401.20.99 – žaliavinį pieną)
0402 -	Pienas ir grietinė, koncentruoti arba į kuriuos pridėta cukraus ar kitų saldiklių
0403 -	Jogurtas; pasukos, rūgpienis ir grietinė, kefyras ir kitoks fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinė, koncentruoti arba nekoncentruoti, į kuriuos pridėta arba nepridėta cukraus ar kitų saldiklių arba aromatinių medžiagų, taip pat į kuriuos pridėta arba nepridėta vaisių, riešutų arba kakavos
0404 -	Išrūgos, koncentruotos arba nekoncentruotos, į kurias pridėta arba nepridėta cukraus ar kitų saldiklių; produktai iš natūralių pieno sudedamųjų dalių, į kuriuos pridėta arba nepridėta cukraus ar kitų saldiklių, nenurodyti kitoje vietoje
0405 -	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai; pieno pastos
0406 -	Sūriai ir varškė
2105 -	Grietininiai ir kiti valgomieji ledai, su kakava arba be jos
2106 -	Maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje (tik 2106.90.92)
1702.11 -	Laktozė ir laktozės sirupas

Aukštos pridėtinės vertės (APV) pieno produktai užsienio prekyboje (KN8)

KN kodas	Pavadinimas	Detalesni kodai
3504.00	Pieno baltymų koncentratai	3504.00.00/
		3504.00.10/
		3504.00.90
3502.90	Lactoalbuminas	3502.90.10/
		3502.90.70/
		3502.90.90
3501.10	Kazeino baltymų izoliatai	3501.10.10/
		3501.10.50/
		3501.10.90
1702.19	Farmacinė laktozė	1702.19.00
2918.19	Laktatai	2918.19.30/
		2918.19.40/
		2918.19.50/
		2918.19.80/
		2918.19.85/
2918.19.98		
3502.20	Pieno albuminas	3502.20.10/
		3502.20.91/
		3502.20.99
3501.90	Kazeinatai ir kiti kazeino dariniai	3501.90.10/
		3501.90.90
3507.10	Reninas ir jo	3507.10.00
2106.10	Baltymų koncentratai	2106.10.20/
		2106.10.80

Gamyba

Pienininkystės ūkių ir bendrovių sukuriama bendroji pridėtinė vertė, mln. Eur

$$BPV_{PEur} = BPV_{P\%} \times \frac{EVRK A01 \text{ Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}{\text{Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}$$

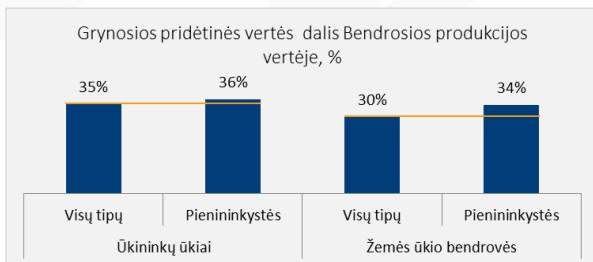
Statistikos departamentas | Nacionalinės sąskaitos

Pienininkystės ūkių ir bendrovių dalis bendroje žemės ūkio produkcijos vertėje, %

$$BPV_{P\%} = \frac{\text{Natūralaus riebumo pieno produkcija (to meto kainomis), mln. Eur}}{\text{Bendroji žemės ūkio produkcija (to meto kainomis), mln. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Žemės ūkio ekonominės sąskaitos

Pienininkystės ūkiuose ir bendrovėse grynosios pridėtinės dalis bendrojoje produkcijos vertėje yra artimas vidurkiui.

Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas | ŪADT tyrimo duomenys, 2014

Perdirbimas

Pieno produktų gamybos (EVRK C105) veikloje sukuriama bendroji pridėtinė vertė, mln. Eur

$$BPV_{PEur} = BPV_{P\%} \times \frac{EVRK C \text{ Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}{\text{Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Nacionalinės sąskaitos

Pieno produktų gamybos (C105) dalis apdirbamosios gamybos (C) sukuriamoje pridėtinėje vertėje (to meto gamybos kainomis), %

$$BPV_{P\%} = \frac{EVRK C105 \text{ Pridėtinė vertė (to meto gamybos kainomis), tūkst. Eur}}{EVRK C \text{ Pridėtinė vertė (to meto gamybos kainomis), tūkst. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Verslo struktūros rodikliai

Mažmeninė prekyba

Pieno produktų mažmeninės prekybos sukuriama bendroji pridėtinė vertė, mln. Eur

$$BPV_{PEur} = BPV_{P\%} \times \frac{EVRK G47 \text{ Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}{\text{Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Nacionalinės sąskaitos

Pieno produktų dalis mažmeninės prekybos (G47) apyvartoje (be PVM), %

$$BPV_{P\%} = \frac{MP_{PEur}}{EVRK G47 \text{ Mažmeninės prekybos apyvarta (be PVM), tūkst. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Vidaus prekyba

Mažmeninės prekybos pieno produktais apyvarta (be PVM), %

$$MP_{PEur} = MP_{P\%} \times \frac{EVRK G4711, G472 \text{ Mažmeninės prekybos apyvarta (be PVM), tūkst. Eur}}{\text{Mažmeninės prekybos apyvarta (be PVM), tūkst. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Vidaus prekyba

Pieno, sūrio ir kiaušinių (COICOP0114) dalis vartojimo išlaidose, skiriamose maistui ir gėrimams (COICOP01,02), %

$$MP_{P\%} = \frac{COICOP 0114 \text{ Vartotojų kainų indekso svoris, \%}}{COICOP 01,02 \text{ Vartotojų kainų indekso svoris, \%}}$$

Statistikos departamentas | Vartotojų kainų indekso svoriai

• Neįeina HRC ir turgavietės

• Proporcija taip pat naudota skaičiuojant dirbančiųjų, susijusių su pieno produktų prekyba, skaičių

LITERATŪROS SĄRAŠAS

[1] OECD/FAO (2024), OECD-FAO Agricultural Outlook 2024-2033, Paris and Rome

<https://doi.org/10.1787/4c5d2cfb-en>

[2] Jongeneel, R. et al. 2023, Research for AGRI Committee – Development of milk production in the EU after the end of milk quotas, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels.

<https://bit.ly/3QBNOEO>

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/747268/IPOL_STU\(2023\)747268_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/747268/IPOL_STU(2023)747268_EN.pdf)

[3] DG AGRI, EU Agricultural outlook 2023-2035, European Commission, December 2023.

https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/markets/outlook/medium-term_en

[4] Rabobank's annual Global Dairy Top 20 (2021–2022).

<https://www.rankingthebrands.com/PDF/Global%20Dairy%20Top%202020-%202022,%20Rabobank.pdf>

[5] European Parliamentary Research Service, The EU dairy sector: Main features, challenges and prospects.

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2018\)630345](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2018)630345)

[6] Robust and resilient dairy production systems, EIP-AGRI focus group, April 2018.

<https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/publications/eip-agri-focus-group-robust-and-resilient-dairy.html>

[7] The Israeli Dairy Industry the Highest Milk Production in the World.

<https://www.dairyschool.co.il/the-israeli-dairy-industry-the-highest-milk-production-in-the-world/>

Strategija. Efektyvumas. Vertė

Detalesnė informacija:

**Edmundas Piesarskas,
Partneris**

Mob: +370 699 87855

E-mail: edmundas@ekt.lt

UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“

J. Jasinskio g. 16 B, LT-03163 Vilnius

Tel.: (8-5) 252 6225

Faks.: (8-5) 252 6226

El. paštas: ekt@ekt.lt,

<http://www.ekt.lt>